

แนวทางพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

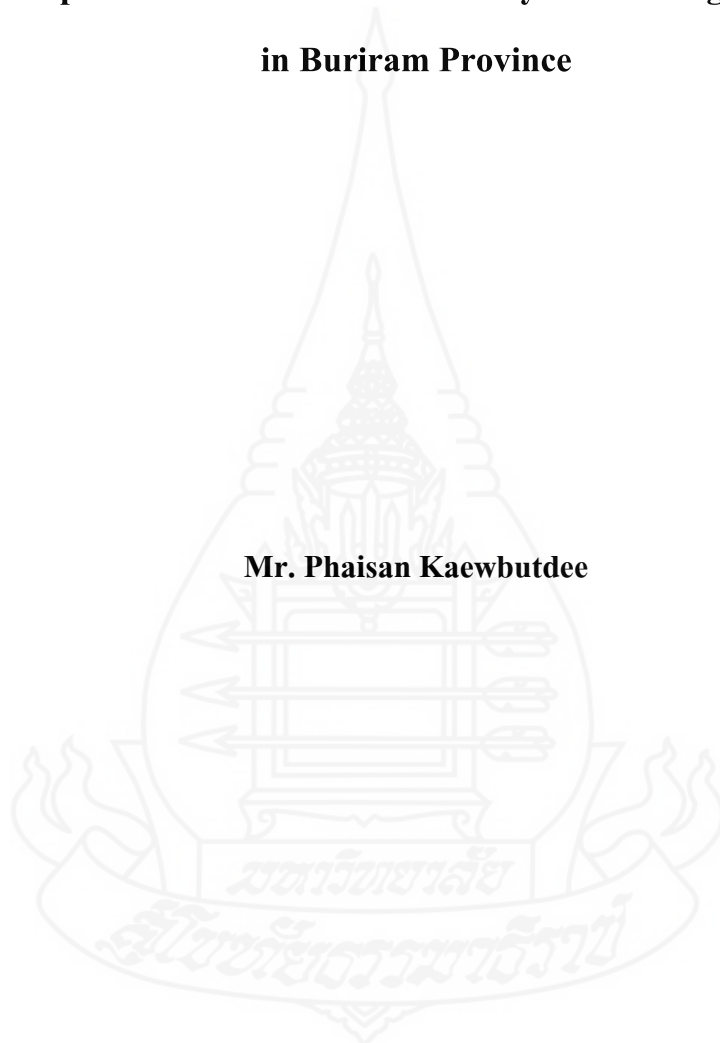
นายไพศาล แก้วบุตรดี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2564

**The Development Guideline of Community Pest Management Centers
in Buriram Province**

Mr. Phaisan Kaewbutdee

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives
Sukhothai Thammathirat Open University

2021

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
สถานการณ์ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน	6
นโยบายยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศัตรูพืช	14
ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน	17
องค์ประกอบของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน	20
การดำเนินงานและการบริหารจัดการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน	23
การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก	28
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	36

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	42
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	42
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	43
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	42
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
การวิเคราะห์จากประเด็นในการจัดเวทีสนทนา.....	47
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
ข้อมูลสภาพพื้นฐาน ทางสังคมและสภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกศูนย์จัดการ ศัตรูพืชชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์.....	46
ความคิดเห็นต่อศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์.....	55
ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนใน จังหวัดบุรีรัมย์.....	63
การวิเคราะห์สถานการณ์ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เกี่ยวกับแนวทางพัฒนา การดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์.....	69
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	73
สรุปการวิจัย.....	73
อภิปรายผล.....	77
แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน.....	82
บรรณานุกรม.....	86
ภาคผนวก.....	90
ก แบบสัมภาษณ์.....	91
ข รายชื่อศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของบุรีรัมย์.....	100
ค การจัดระดับชั้นศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) ปี 2563.....	103
ง การวิเคราะห์ SWOT Analysis และ TOWS Matrix.....	106
ประวัติผู้วิจัย.....	111

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 ปริมาณและการนำเข้าวัตถุดิบอันตรายทางการเกษตร ระหว่างปี พ.ศ. 2552 – 2562	7
ตารางที่ 2.2 จำนวนศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) และสถานะอื่นในประเทศไทย ปี 2561	8
ตารางที่ 2.3 จำนวนศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) ในประเทศไทย ปี 2561	9
ตารางที่ 4.1 เพศ อายุ และระดับการศึกษา	48
ตารางที่ 4.2 ระยะเวลาการเป็นสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน	50
ตารางที่ 4.3 การประกอบอาชีพหลักและการประกอบอาชีพรอง	50
ตารางที่ 4.4 จำนวนที่ดินถือครอง	51
ตารางที่ 4.5 ประสบการณ์ทำการเกษตร	51
ตารางที่ 4.6 ข้อมูลสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์	52
ตารางที่ 4.7 รายได้ของครัวเรือนต่อปี	53
ตารางที่ 4.8 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนและจำนวนแรงงานการเกษตรในครัวเรือน	54
ตารางที่ 4.9 ความคิดเห็นต่อความพร้อมของสถานที่ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน	55
ตารางที่ 4.10 ความคิดเห็นต่อหลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน	57
ตารางที่ 4.11 ความรู้ความสามารถเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	60
ตารางที่ 4.12 ความเป็นประโยชน์ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน	61
ตารางที่ 4.13 สรุปความพร้อมของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน	62
ตารางที่ 4.14 ปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำแผนการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน	63
ตารางที่ 4.15 ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชและการให้บริการ	63
ตารางที่ 4.16 ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่าย	64
ตารางที่ 4.17 ปัญหาเกี่ยวกับการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	65

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.18 ปัญหาเกี่ยวกับการเผยแพร่และการประชาสัมพันธ์.....	67
ตารางที่ 4.19 สรุปปัญหาของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์.....	68
ตารางที่ 4.20 ผลวิเคราะห์ SWOT Analysis และ TOWS ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ในจังหวัดบุรีรัมย์.....	70

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	3
ภาพที่ 2.1 ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) ศูนย์หลักและศูนย์เครือข่าย จังหวัดบุรีรัมย์.....	10
ภาพที่ 2.2 ผลการจัดระดับชั้นศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) จังหวัดบุรีรัมย์ ปี พ.ศ. 2561 – 2563.....	14
ภาพที่ 2.3 การวิเคราะห์กลยุทธ์ด้วย TOWS Matrix	34
ภาพที่ 5.1 แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน.....	72

ชื่อวิทยานิพนธ์ แนวทางพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

ผู้วิจัย นายไพศาล แก้วบุตรดี รหัสนักศึกษา 2629000155

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง (2) รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ คุ่มหิรัญ

ปีการศึกษา 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษาของสมาชิก ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน 2) ความคิดเห็นของสมาชิกต่อศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน 3) ปัญหาของสมาชิกต่อการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน และ 4) วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1) สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 46 ศูนย์รวมจำนวน 1,411 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาโร ยามาเน ได้กลุ่มตัวอย่าง 178 ราย ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ และ 2) ประชานหรือกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนหรือตัวแทน จำนวน 46 ศูนย์ ๆ ละ 1 ราย รวมจำนวน 46 ราย เก็บข้อมูลโดยการจัดเวทีสนทนากลุ่มวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน โดยวิธี การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก

ผลการศึกษาพบว่า 1) สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุสมาชิกเฉลี่ย 54.76 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นสมาชิกศูนย์เฉลี่ย 3.35 ปี จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.18 คนจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำการเกษตรเฉลี่ย 3.00 คน รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 108,951.40 บาท มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย จำนวน 26.77 ไร่ เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกข้าวเฉลี่ย จำนวน 23.10 ไร่ 2) สมาชิกมีระดับความคิดเห็นต่อศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ต่อความพร้อมของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (3.63) โดยเห็นด้วยต่อความรู้ความสามารถเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในระดับมาก (3.80) รองลงมาคือ หลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (3.78) ความเป็นประโยชน์ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (3.64) และเห็นด้วยระดับปานกลางต่อสถานที่ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (3.31) 3) สมาชิกมีปัญหภาพรวมระดับน้อย โดยระดับปัญหา มาก คือ การสร้างและเชื่อมโยงเครือข่าย 3.66 รองลงมาคือ การจัดการศัตรูพืชและการให้บริการ (2.97) การจัดทำแผนการดำเนินงานศูนย์ (2.17) การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ (2.07) และการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (1.87) 4) แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน พัฒนาโครงสร้างศูนย์ให้มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยเพิ่มประสิทธิภาพศูนย์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการอารักขาพืช ส่งเสริมและพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ให้ทันสมัย เนื้อหาสั้นกระชับ ครอบคลุมทุกประเด็น และส่งเสริมเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและสมาชิก ให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพ ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ด้านการอารักขาพืช ให้เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้สู่เครือข่าย และเกษตรกรทั่วไป สามารถนำไปบริหารจัดการศัตรูพืชด้วยตัวเองได้

คำสำคัญ แนวทางการพัฒนา ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน สมาชิก

Thesis title: The Development Guideline of Community Pest Management Centers in Buriram Province

Researcher: Mr. Phaisan Kaewbutdee; **ID:** 2629000155;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr.Jinda Chib tong, Associate Professor;

(2) Dr. Chaleamsak Toomhirun, Associate Professor; **Academic year:** 2021

Abstract

The objectives of this research were to 1) study basic economic and social conditions and education of members of pest management centers 2) study the operations of pest management centers 3) study problems and suggestions regarding the operation of pest management center 4) analyze development guidelines of pest management centers.

The population of this study consisted of 1) 1,380 members from 46 pest management centers, 30 members from each of the pest management center in Buriram province. The sample size of 178 people was determined by using Taro Yamane formula and simple random sampling method. Data were collected by conducting interview and were analyzed by employing statistics such as frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, ranking and 2) 1 committee or 1 representative from 46 pest management centers with the total number of 46 people. Data were collected by having conversation. Data regarding development guidelines of pest management centers were analyzed by using SWOT analysis.

The findings showed that 1) most of the members were female with the average age of 54.76 years and completed primary school grade 6. The average center member was 3.35 years, the average member in the household was 4.18 people, the average member in the household who helped with farming was 3.00 people, the average household income was 108,951.40 Baht, the average agricultural area was 26.77 Rai, and the average rice production area 23.10 Rai. Members had the level of knowledge and understanding about pest management center, overall, at the moderate level. The members had the level of capability in regards to microbial pesticide production at the highest level. Second to that was the knowledge transfer about integrated pest management and the expansion of natural enemy production was at the lowest level. 2) In regards to the operations of pest management center, members agreed the most that bathrooms were ready for service. Second to that was that the equipments used for following up on pest situation were read and they agreed at the lowest level that the equipments used to check initial residues. Members agreed with the learning curriculum the most on the course about microbial pesticide production expansion. Second to that was the course about agricultural school process in pest management centers. They agreed at the lowest level on natural enemy production extension. 3) Members faced with the problems the most in network creation and connection (3.66). Second to that was on pest management and service. They faced the problem at the lowest level in planning for the operations of pest management centers. 4) The development guideline of pest management centers. Officers and agricultural extension officers should receive developmental knowledge, capabilities and experience for them to go attend the trainings according to agricultural school process and effectively produce and extension microbial pesticide.

Keywords: Development guideline, Pest management enter, Member

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง และรองศาสตราจารย์ ดร. เณิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ อาจารย์ที่ปรึกษา สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาและติดตามการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ในทุกขั้นตอนอย่างใกล้ชิดตลอดมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ และขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. นัฐสิณี หาญกิตติชัย ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ให้คำแนะนำทำให้วิทยานิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนระดับอำเภอทุกท่านและเกษตรกรสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนทั้ง 23 ศูนย์ ที่ให้ความกรุณาสับสนุน อำนวยความสะดวก และให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับกำลังใจจากครอบครัว เพื่อนร่วมงาน และเพื่อนนักศึกษาปริญญาโทรุ่น 21 ทำให้ผู้วิจัยทำการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ไพศาล แก้วบุตรดี

พฤศจิกายน 2564

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์การระบาดของศัตรูพืช มีความรุนแรงเพิ่มขึ้นทั้งชนิดและปริมาณ มีการแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว ยากต่อการป้องกันและกำจัดซึ่งการระบาดของศัตรูพืชเหล่านี้สร้างความเสียหายให้กับผลผลิตทางการเกษตรเป็นจำนวนมาก เกษตรกรต้องสูญเสียโอกาสที่จะมีรายได้จากการขายผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศความเสียหายจากการระบาดของศัตรูพืชบางชนิดถึงแม้จะมีการระบาดลดลงแต่ยังพบว่ามีการระบาดอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ศัตรูพืชบางชนิดมีปริมาณการระบาดเพิ่มขึ้นและรุนแรงขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับช่วงเวลา สภาพภูมิอากาศ และการบริหารจัดการของเกษตรกรที่จะส่งผลต่อปริมาณการระบาดและการทำลายที่รวดเร็วซึ่งการจัดการศัตรูพืชให้มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องดำเนินการอย่างรวดเร็วถูกต้อง แม่นยำ และทันสถานการณ์ เริ่มตั้งแต่การเฝ้าระวังโดยการสำรวจและติดตามสถานการณ์ การแจ้งเตือนภัย และกำจัดเมื่อเกิดการระบาด เพื่อยับยั้งไม่ให้ขยายพื้นที่เป็นวงกว้าง กรมส่งเสริมการเกษตร จึงให้ความสำคัญกับบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องตั้งแต่เกษตรกร ชุมชน ท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งต้องได้รับการพัฒนาขีดความสามารถอย่างทั่วถึง โดยมีศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนเป็นกลไกหลักในการดำเนินงาน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561)

ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) จัดตั้งขึ้นจากการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อการจัดการศัตรูพืชในพื้นที่ของตนเองและชุมชน โดยสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนได้รับการถ่ายทอดความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และนำความรู้ไปดำเนินการจัดการศัตรูพืชด้วยตนเอง ซึ่งกรมส่งเสริมการเกษตรใช้ ศจช. เป็นกลไกและเครือข่ายของการจัดการศัตรูพืช ในการแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรจากการระบาดของศัตรูพืชและเป็นศูนย์กลางการพัฒนาเกษตรกร ชุมชน และท้องถิ่น โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (participatory learning) ตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร (Farmer Field School : FFS) เพื่อให้สามารถจัดการศัตรูพืชได้ด้วยตนเองอย่างครบวงจรและยั่งยืน โดยใช้เทคโนโลยีการควบคุมศัตรูพืชที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมซึ่งจะนำไปสู่ความเข้มแข็งในอาชีพเกษตรกร และรักษาสมดุลของระบบนิเวศทางการเกษตร พร้อมยกระดับ

คุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น โดยมีเกษตรกร ชุมชน และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องร่วมดำเนินการ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561)

จังหวัดบุรีรัมย์ มีการจัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ครอบคลุมทั้ง 23 อำเภอ โดยจัดตั้งเป็นศูนย์หลักตามนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน 23 ศูนย์ และจัดตั้งเป็นศูนย์เครือข่าย จำนวน 23 ศูนย์ จึงมีศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนรวมทั้งหมดจำนวน 46 ศูนย์ มีสมาชิก 1,411 ราย แบ่งเป็นศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนข้าว จำนวน 34 ศูนย์ สมาชิก 1,042 ราย ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมันสำปะหลัง จำนวน 11 ศูนย์ สมาชิก 337 ราย ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนพืชผัก จำนวน 1 ศูนย์ สมาชิก 32 ราย โดยศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนทุกศูนย์ มีคณะกรรมการประกอบด้วย ประธาน รองประธาน กรรมการ เลขานุการ เหรัญญิก ทุกศูนย์ (สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์, 2563)

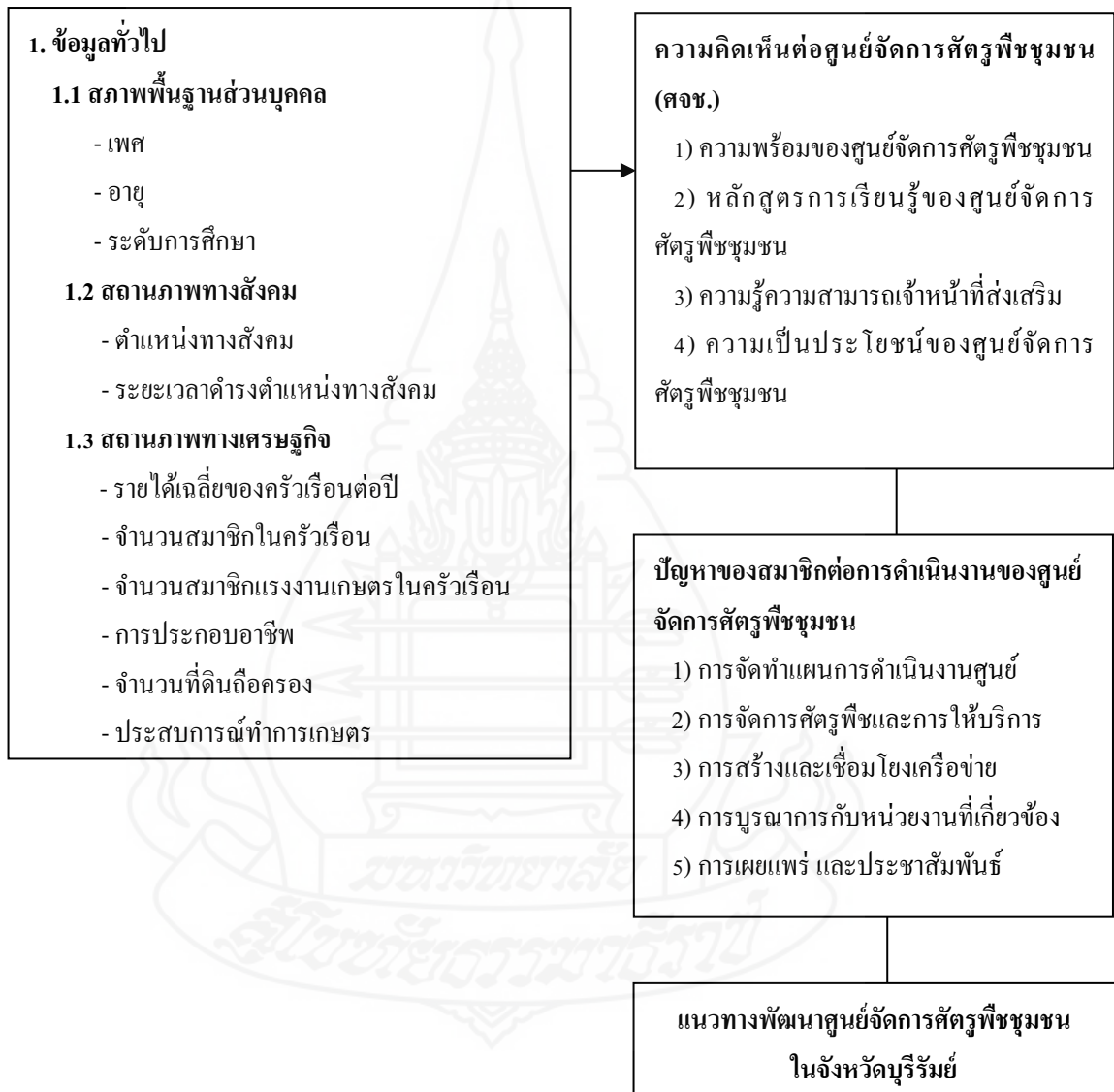
การดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนที่ผ่านมาในจังหวัดบุรีรัมย์ พบปัญหาในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต่ำกว่าความคาดหวัง ส่งผลให้การจัดการศัตรูพืชมีประสิทธิภาพลดลง (สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์, 2563) ผลผลิตได้รับผลกระทบตามไปด้วย และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในหลายกิจกรรมขาดความต่อเนื่อง ดังนั้น การศึกษาถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้น จะทำให้ได้ข้อมูลที่สำคัญ สำหรับนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ให้เกิดการปฏิบัติที่ถูกต้องและเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร เพื่อควบคุมป้องกันศัตรูพืชต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษาของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน
- 2.2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกต่อศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน
- 2.3 เพื่อศึกษาปัญหา ของสมาชิกต่อการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน
- 2.4 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขอบเขตการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

4.1 ขอบเขตประชากร การวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่จะศึกษาคือสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์ ทั้งหมด 46 ศูนย์ รวมจำนวน 1,411 ราย

4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยในครั้งนี้ กำหนดให้มีการศึกษาข้อมูลของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์

4.3 ขอบเขตเนื้อหา แนวทางพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์ ในเรื่องสถานภาพทางสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจ ความรู้ ความสามารถของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนต่อการจัดการศัตรูพืชและการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน การวิเคราะห์สถานการณ์ภายในและภายนอกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาศูนย์ฯ จากสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน จำนวน 46 ศูนย์ รวมจำนวน 1,411 คน

4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา การศึกษาในครั้งนี้มีระยะเวลาในการดำเนินการศึกษาตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 ถึง เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2564

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยไว้ ดังนี้

5.1 ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) หมายถึง ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ที่ได้จัดตั้งขึ้นโดย การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อบริหารจัดการศัตรูพืช ในพื้นที่หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ของจังหวัดบุรีรัมย์

5.2 สมาชิก หมายถึง สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

5.3 คณะกรรมการ หมายถึง คณะกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ประชาสัมพันธ์ ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

5.4 การดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน หมายถึง การจัดทำแผนการดำเนินงานศูนย์ การจัดการศัตรูพืชและการให้บริการ การสร้างและเชื่อมโยงเครือข่าย การบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

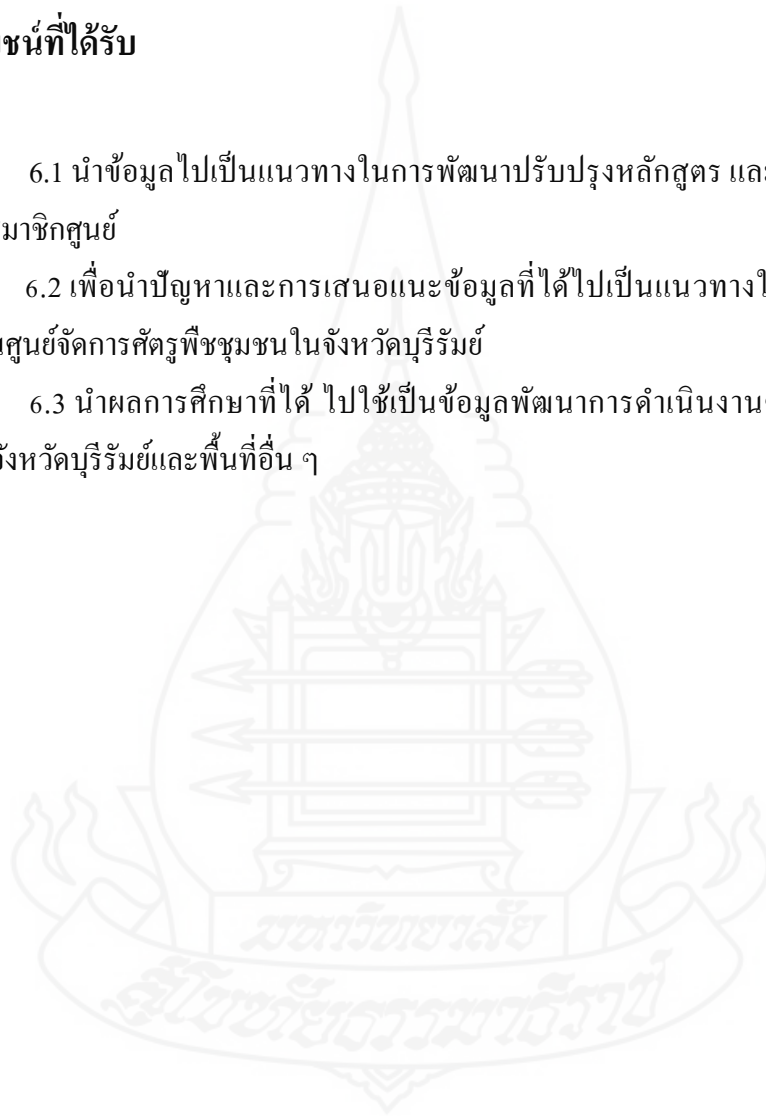
5.5 แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน หมายถึง การนำสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจ ความคิดเห็นต่อศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน มาทำการวิเคราะห์ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกเพื่อสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

6. ประโยชน์ที่ได้รับ

6.1 นำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร และสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่สมาชิกศูนย์

6.2 เพื่อนำปัญหาและการเสนอแนะข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

6.3 นำผลการศึกษาที่ได้ ไปใช้เป็นข้อมูลพัฒนาการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์และพื้นที่อื่น ๆ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัย เรื่องแนวทางพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารทั้งเอกสารทางวิชาการ ตำรา บทความ วารสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางการศึกษา โดยได้แบ่งประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. สถานการณ์ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน
2. นโยบาย ยุทธศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศัตรูพืช
3. ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน
4. องค์ประกอบของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน
5. การดำเนินงานและการบริหารจัดการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน
6. การวิเคราะห์ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก (SWOT Analysis)
7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. สถานการณ์ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

1.1 สถานการณ์ศูนย์จัดการศัตรูพืชในประเทศไทย

ประเทศไทยนับว่ามีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างแพร่หลาย จากสถิติของสำนักงานควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร ได้รายงานข้อมูลการนำเข้าวัตถุอันตรายทางการเกษตรในปี พ.ศ. 2562 มีการนำเข้าปริมาณ 131,148 ตัน คิดเป็นมูลค่า 21,129 ล้านบาท แบ่งเป็นสารกำจัดวัชพืช 88,847 ตัน สารกำจัดแมลง 16,898 ตัน สารป้องกันและกำจัดโรคพืช 19,335 ตัน และอื่น ๆ 6,069 ตัน เพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่าของปี พ.ศ. 2552 หรือ 10 ปี ที่ผ่านมา (ดังตารางที่ 2.1) โดยในปี พ.ศ. 2562 จึงสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์การใช้สารเคมีทางการเกษตรของประเทศไทยที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ในขณะที่พื้นที่การเพาะปลูกยังคงมีอยู่เท่าเดิมและมีแนวโน้มลดลง ซึ่งเป็นการบ่งชี้ว่าเกษตรกรของไทยมีการใช้สารเคมีทางการเกษตรในอัตราต่อไร่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งมีสาเหตุมาจากการระบาดของศัตรูพืชเพิ่มขึ้น หรือเป็นเพราะศัตรูพืชต่าง ๆ มีความต้านสารเคมีทางการเกษตรมากขึ้น (กรมวิชาการเกษตร, 2563) กรมส่งเสริมการเกษตรจึงมีการจัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) ครอบคลุมพื้นที่ 77 จังหวัด 882 อำเภอ ซึ่งเป็นศูนย์หลักตามนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตรและศูนย์เครือข่าย ทำหน้าที่ให้บริการด้านการจัดการศัตรูพืชให้

มีประสิทธิภาพและเหมาะสมตามบริบทของชุมชน เพื่อติดตามสถานการณ์การระบาดของศัตรูพืช โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและอาสาสมัครเกษตร สำรวจติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชในแปลง ติดตามสถานการณ์เป็นประจำทุกสัปดาห์อย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว พืชผัก ไม้ผล มันสำปะหลัง มะพร้าว ปาล์มน้ำมัน เป็นต้น (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562) เพื่อประเมินแนวโน้มการระบาดและเตรียมการควบคุมการระบาดก่อนเกิดความเสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความเสี่ยงการระบาดของศัตรูพืช และลดการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช เกษตรกรสามารถปรับพฤติกรรมการใช้สารเคมีและการป้องกันกำจัดศัตรูพืชได้อย่างถูกต้องและมีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 2.1 แสดงปริมาณและการนำเข้าวัตุดิบอันตรายทางการเกษตร ระหว่างปี พ.ศ. 2552 – 2562

ปี	สารกำจัดวัชพืช		สารกำจัดแมลง		สารป้องกันและกำจัดโรคพืช		อื่น ๆ		รวม	
	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ลบ.)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ลบ.)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ลบ.)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ลบ.)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ลบ.)
2552	49,429	5,907	7,325	1,779	3,515	1,405	2,111	285	62,380	9,376
2553	80,278	8,845	23,417	4,670	9,671	3,860	4,450	583	117,815	17,956
2554	112,177	11,480	34,672	5,938	12,179	3,875	5,511	777	164,538	22,070
2555	106,860	11,294	16,697	3,686	6,972	3,883	3,748	494	134,480	19,378
2556	137,049	14,873	21,485	4,201	10,350	4,828	3,942	514	172,826	24,416
2557	117,645	13,435	13,910	4,013	10,988	4,708	4,832	656	147,375	22,812
2558	119,971	11,016	12,927	3,684	11,088	3,839	5,560	787	149,546	19,326
2559	125,596	9,688	16,056	3,899	12,915	4,503	6,120	2,487	160,824	20,618
2560	148,979	13,686	21,601	6,166	19,923	6,974	7,814	1,096	198,317	27,922
2561	125,280	14,744	17,325	5,342	21,004	6,935	7,218	961	170,827	27,982
2562	88,847	8,055	16,898	5,549	19,335	6,642	6,069	883	131,148	21,129

ที่มา : สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร

ในปี พ.ศ. 2558 – 2561 กรมส่งเสริมการเกษตร ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ครอบคลุมพื้นที่ 77 จังหวัด 882 อำเภอ แบ่งออกเป็นศูนย์หลักตามนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน 882 ศจช. และศูนย์เครือข่าย จำนวน 882 ศจช. รวม ศจช. ทั้งหมดจำนวน

1,764 ศจช. และสถานะอื่น แบ่งเป็นศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) จำนวน 574 ศพก. และศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) จำนวน 404 ศดปช. ดังตารางที่ 1 และ 2 ทั้งนี้ ให้การสนับสนุนเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ระดับภูมิภาค เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาการเกษตรและชุมชน ด้านการจัดการศัตรูพืช รวมถึงได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการจัดการศัตรูพืชเพื่อนำไปพัฒนาชุมชนของตนเองปัจจุบันศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนได้รับการยอมรับจากชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ว่าสามารถช่วยให้เกษตรกรและชุมชนมีความสามารถในการจัดการศัตรูพืชและพึ่งพาตนเองได้ โดยสามารถผลิตขยายศัตรูธรรมชาติและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วมซึ่งปัจจุบันศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนที่มีอยู่ในทุกจังหวัดและทุกอำเภอ นับได้ว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับเกษตรกรและสมาชิกในชุมชน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561)

ตารางที่ 2.2 จำนวนศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) และสถานะอื่นในประเทศไทย ประจำปี 2561
สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 1 – 9

เขต	จำนวนศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.)		สถานะอื่น	
	หลัก	เครือข่าย	ศพก.	ศดปช.
1	78	78	57	37
2	62	62	35	27
3	73	73	46	33
4	171	171	65	89
5	77	77	55	45
6	103	103	82	58
7	151	151	101	41
8	74	74	61	22
9	93	93	72	52
รวม	882	882	574	404

ที่มา: กองส่งเสริมการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ย กรมส่งเสริมการเกษตร (2561)

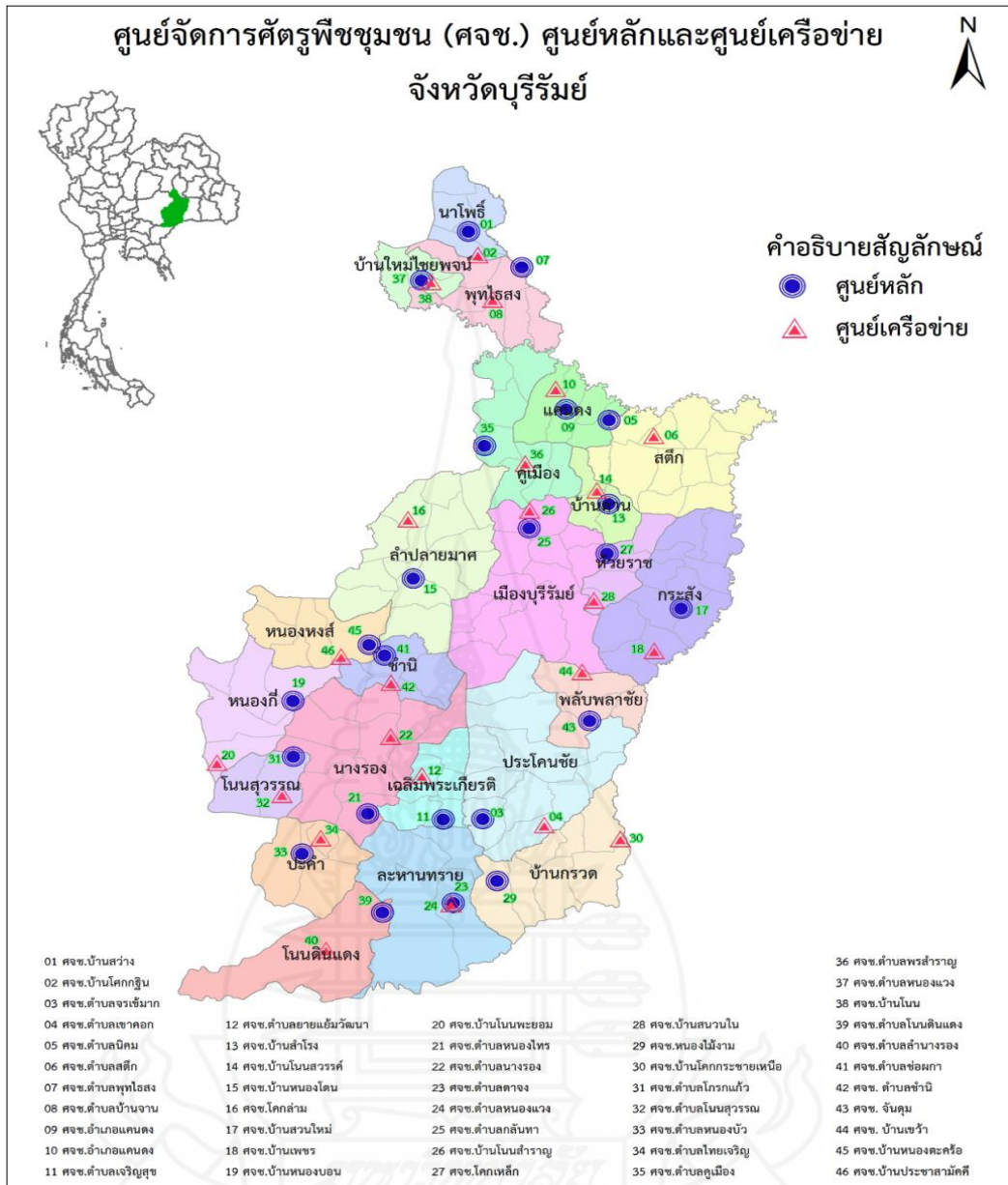
ตารางที่ 2.3 จำนวนศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในประเทศไทย ประจำปี 2561 สำนักงานส่งเสริมและ
พัฒนาการเกษตรที่ 1 - 9 แบ่งตามชนิดพืช

เขต	ชนิดพืช									
	ข้าว	มันสำปะหลัง	อ้อย	ยางพารา	ปาล์มน้ำมัน	มะพร้าว	พืชไร่	พืชผัก	ไม้ผล	อื่นๆ
1	128	15	1	-	-	1	1	3	4	3
2	66	12	12	2	-	16	2	10	16	-
3	42	31	-	2	1	11	-	14	44	1
4	235	50	9	3	-	-	2	38	4	1
5	48	-	-	21	18	1	1	24	41	-
6	141	3	-	-	-	-	3	28	28	3
7	179	111	-	-	-	-	-	9	2	1
8	12	-	-	19	45	13	-	13	46	-
9	134	30	-	-	-	-	7	8	7	-
รวม	985	252	10	47	64	42	16	147	192	9

ที่มา: กองส่งเสริมการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ย กรมส่งเสริมการเกษตร (2561)

1.2 สถานการณ์ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

จังหวัดบุรีรัมย์มีการจัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ครอบคลุมพื้นที่ 23 อำเภอ โดยจัดตั้งเป็นศูนย์หลักตามนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน 23 ศูนย์ และจัดตั้งเป็นศูนย์เครือข่าย จำนวน 23 ศูนย์ รวมทั้งหมด จำนวน 46 ศูนย์ มีสมาชิก 1,411 ราย แบ่งเป็นศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนข้าว จำนวน 34 ศูนย์ สมาชิก 1,042 ราย ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมันสำปะหลัง จำนวน 11 ศูนย์ สมาชิก 337 ราย และศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนพืชผัก จำนวน 1 ศูนย์ สมาชิก 32 ราย (สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์, 2564)

ภาพที่ 2.1 ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) ศูนย์หลักและศูนย์เครือข่าย จังหวัดบุรีรัมย์
ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ (2564)

1.3 สถานการณ์การระบาดของศัตรูพืชในจังหวัดบุรีรัมย์

สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ (2563) ระบุว่า พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดของจังหวัด 4,752,304.90 ไร่ และมีครัวเรือนเกษตรกร จำนวน 238,087 ครัวเรือน พืชเศรษฐกิจที่สำคัญและมีพื้นที่ปลูกเป็นจำนวนมากประกอบด้วย ข้าว มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน และยางพารา การระบาดของศัตรูพืชที่พบคือ โรคไหม้ในนาข้าว ซึ่งเกิดจากเชื้อราพบทุกระยะในการปลูกข้าว และ

โรคใบด่างมันสำปะหลัง ซึ่งเกิดจากเชื้อไวรัส พบพื้นที่ระบาดเป็นวงกว้าง ส่งผลกระทบต่อพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกค่อนข้างมาก จากข้อมูลสำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ (2564) ระบุว่า เกษตรกรมีรายได้ลดลงเนื่องมาจากผลผลิตและคุณภาพผลผลิตลดลงจากความเสียหายที่เกิดจากโรคพืช ประกอบกับมีภาระค่าใช้จ่ายในด้านการเกษตรเพิ่มขึ้น สาเหตุจากการใช้สารเคมีกำจัดโรคพืชในปริมาณที่เพิ่มขึ้น และยังเป็นปัญหาสำคัญซึ่งต้องควบคุมอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงจากการระบาดของศัตรูพืช และเป็นวิธีการประเมินแนวโน้มการระบาดและการควบคุมการระบาดก่อนเกิดความเสียหาย ตลอดจนการใช้สารชีวภัณฑ์ทดแทนการใช้สารเคมี เพื่อลดการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ โดยกลุ่มอารักขาพืช ร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับพื้นที่และอาสาสมัครเกษตรกร ได้ติดตามและสำรวจสถานการณ์การระบาดของศัตรูพืชเป็นประจำทุกสัปดาห์ พบว่า มีการระบาดของพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญ ได้แก่

1) สถานการณ์โรคใบไหม้ข้าว จังหวัดบุรีรัมย์มีพื้นที่ปลูกข้าวในปี พ.ศ. 2563 จำนวน 2,479,111.43 ไร่ มีเกษตรกรจำนวน 180,990 ราย พื้นที่พบการเกิดโรคใบไหม้ข้าว จำนวน 11,367 ไร่ จำนวนเกษตรกร 1,701 ราย คิดเป็นร้อยละ 0.458 ของพื้นที่ปลูกข้าวขณะนั้น (สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์, 2563) โดยโรคใบไหม้ข้าว พบพื้นที่ระบาด จำนวน 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอนางรอง อำเภอหนองกี่ อำเภอละหานทราย อำเภอปะคำ อำเภอพลับพลาชัย และอำเภอแคนดง ซึ่งการระบาดของโรคใบไหม้ข้าวมีแนวโน้มการขยายพื้นที่ระบาดอย่างต่อเนื่อง

สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ดำเนินโครงการลดความเสี่ยงเกษตรกรจากการระบาดของศัตรูพืช ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และด้วยสถานการณ์การระบาดของศัตรูพืชนั้นจะยิ่งทวีความรุนแรงขึ้น สร้างความเสียหายแก่ผลผลิตของเกษตรกร จึงได้สนับสนุนวัสดุและอุปกรณ์ในการผลิตขยายเชื้อราไตรโคเดอร์มา เพื่อแจกจ่ายให้กับศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) เพื่อฝึกปฏิบัติและเรียนรู้วิธีการผลิตขยายเชื้อราไตรโคเดอร์มาควบคุมโรคใบไหม้ข้าว และสำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ได้ดำเนินกิจกรรมจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่สมาชิกศจช. และเฝ้าระวังการระบาดของศัตรูพืช โดยการจัดทำแปลงติดตามสถานการณ์การระบาดของศัตรูพืช เพื่อลดความเสี่ยงต่อการระบาดของศัตรูพืชที่สร้างความเสียหายให้กับผลผลิตทางการเกษตร (สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์, 2560)

2) สถานการณ์โรคใบด่างมันสำปะหลัง จังหวัดบุรีรัมย์มีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังทั้งหมด จำนวน 344,567.28 ไร่มีเกษตรกรจำนวน 31,536 ราย พื้นที่พบการเกิดโรคใบด่างมันสำปะหลัง จำนวน 47,569.25 ไร่ จำนวนเกษตรกร 3,845 ราย (สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์, 2563)

โรคใบด่างมันสำปะหลัง พบพื้นที่ระบาด จำนวน 8 อำเภอ ได้แก่ อำเภอนางรอง อำเภอคูเมือง อำเภอหนองหงส์ อำเภอพลับพลาย อำเภอโนนดินแดง อำเภอหนองกี่ อำเภอละหานทราย และอำเภอบ้านกรวด

จากข้อมูลรายงานสถานการณ์การระบาดของศัตรูพืชตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา พบว่าปัญหาเกี่ยวกับการเข้าทำลายของศัตรูพืช ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ได้แก่ ศัตรูพืชที่ไม่ใช่ศัตรูพืชสำคัญกลายเป็นศัตรูพืชที่สร้างความเสียหายรุนแรง ศัตรูพืชชนิดเดิมกลับมาระบาดซ้ำหรือศัตรูพืชชนิดใหม่หรือศัตรูพืชต่างถิ่นเข้ามาระบาดในพื้นที่ ซึ่งสาเหตุที่ทำให้เกิดการระบาดของโรคพืช ได้แก่ การปลูกพืชเชิงเดี่ยวติดต่อกันเป็นเวลานาน ทำให้ศัตรูพืชมีแหล่งอาหารและแหล่งขยายพันธุ์ การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่เอื้อต่อการระบาดของศัตรูพืช ศัตรูพืชเกิดการปรับตัวมากขึ้นทำให้การควบคุมวิธีเดิม ๆ ไม่ได้ผล การลักลอบนำสินค้าเกษตรด้านพืชที่มีศัตรูพืชติดเข้ามาในประเทศ หรือแม้กระทั่งการระบาดของศัตรูพืชในประเทศเพื่อนบ้านที่มีชายแดนติดกับประเทศไทย เหล่านี้ทำให้เกิดความเสี่ยงสูงที่ศัตรูพืชจะสามารถเข้ามาระบาดสร้างความเสียหายให้แก่พืชผลทางการเกษตรได้ทั้งสิ้น ทำให้ผลผลิตลดลง ผลผลิตไม่ได้คุณภาพตามความต้องการของตลาด ส่งผลกระทบต่อรายได้และความเป็นอยู่ของเกษตรกรผู้ผลิต ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมการควบคุมศัตรูพืชให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ตั้งแต่การติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดการระบาดของศัตรูพืช การส่งเสริมและให้บริการจัดการศัตรูพืชสำคัญในพื้นที่ผลิตสินค้าเกษตร โดยการสนับสนุนปัจจัยการควบคุมศัตรูพืช การให้ความรู้เกษตรกร การจัดทำแปลงเรียนรู้ เน้นให้เกษตรกรจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน การปรับพฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร และสนับสนุนการขับเคลื่อนและบริหารจัดการงานอารักขาพืช เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ลดความสูญเสียที่เกิดจากการทำลายของศัตรูพืช ซึ่งจะส่งผลดีต่อภาพรวมของการผลิตสินค้าเกษตรต่อไป (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2563)

1.4 การจัดระดับขั้นศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.)

กองส่งเสริมการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ย กรมส่งเสริมการเกษตร ดำเนินการจัดกิจกรรมร่วมกับสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช สำนักงานเกษตรจังหวัด และสำนักงานเกษตรพื้นที่กรุงเทพมหานคร พื้นที่ 77 จังหวัด เพื่อพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) ภายใต้โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมบรรลุตามวัตถุประสงค์

และสอดคล้องกับนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตร และให้ทุกพื้นที่ที่มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานกิจกรรมเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562)

การจัดกิจกรรมคัดเลือกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนดีเด่น เพื่อเป็นเครื่องมือใช้ในการส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้เรื่องการจัดการศัตรูพืชให้แก่เกษตรกร ให้เกษตรกรมีความรู้และความสามารถในการจัดการศัตรูพืชได้ด้วยตนเอง โดยกรมส่งเสริมการเกษตรได้สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนเกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืช การติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช การผลิตขยายศัตรูธรรมชาติและจุลินทรีย์ เพื่อให้ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมการจัดการศัตรูพืชในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น การคัดเลือกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนที่ประสบความสำเร็จจึงเป็นการเผยแพร่ผลงานและความสำเร็จสู่ชุมชน และใช้เป็นแนวทางขยายผลการส่งเสริมการเกษตรด้านการจัดการศัตรูพืช (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2558)

สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ดำเนินการจัดระดับชั้นศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) เพื่อทราบระดับศักยภาพของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนแต่ละศูนย์ในภาพรวมทุกองค์ประกอบ มีเกณฑ์ในการพิจารณาผลการประเมินศักยภาพศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน โดยพิจารณาจากสถานที่ตั้ง ซึ่งต้องเป็นสถานที่หลักที่สมาชิกใช้เนินกิจกรรมได้และมีการคมนาคมที่สะดวก มีสถานที่สำหรับการผลิต ขยายชีวภัณฑ์และแมลงศัตรูธรรมชาติที่เหมาะสม สะอาดและมีการป้องกันการปนเปื้อน มีเอกสารประกอบการเรียนรู้ด้านวิชาการ สื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และวัสดุอุปกรณ์สำหรับการผลิตขยายชีวภัณฑ์ หรือแมลงศัตรูธรรมชาติเพียงพอ อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน ซึ่งการแปลผลคะแนนแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

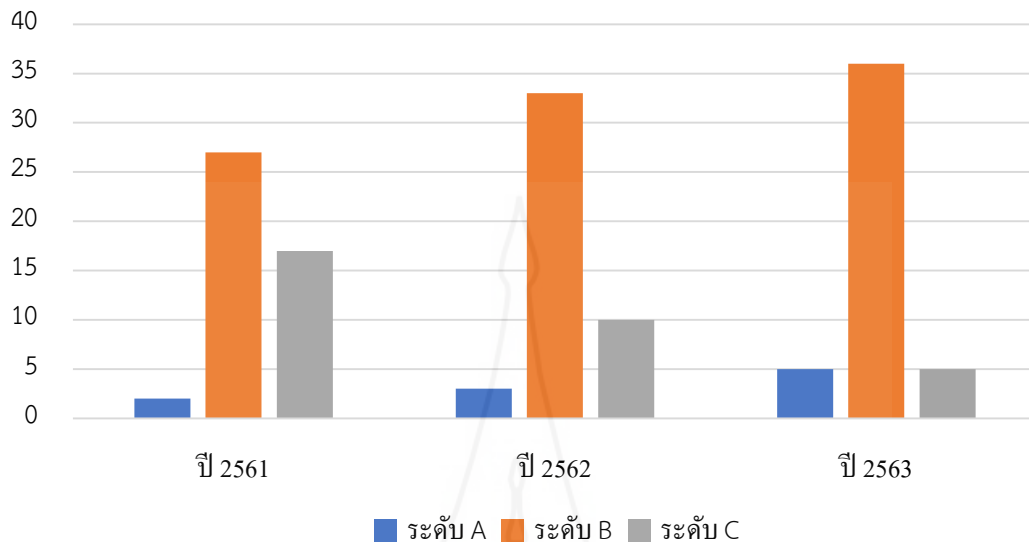
ระดับดี (A) คือ ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนที่มีผลการประเมินอยู่ในช่วง 2.01–3.00

ระดับพอใช้ (B) คือ ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนที่มีผลการประเมินอยู่ในช่วง 1.01–2.00

ระดับปรับปรุง (C) คือ ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมีผลการประเมินอยู่ในช่วง 0.00-1.00

ผลการจัดระดับชั้นศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) จังหวัดบุรีรัมย์ ประจำปี 2563 พบว่า อยู่ในระดับดี (A) จำนวน 5 ศูนย์ ระดับพอใช้ (B) จำนวน 36 ศูนย์ และระดับปรับปรุง (C) จำนวน 5 ศูนย์ (สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์, 2563) เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2561 และ 2562 (ดังภาพที่ 2.2) พบว่า ผลการจัดระดับชั้นศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมีแนวโน้มในระดับดีที่เพิ่มขึ้น แต่ยังมีจำนวนน้อยซึ่งเป็นข้อจำกัดของเกษตรกร พื้นที่ อุปกรณ์และในหลาย ๆ ด้านประกอบกัน และยังเป็นเรื่องที่สำคัญที่ต้องเน้นการแก้ไข เพื่อพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนที่อยู่ในระดับปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและพร้อมต่อการให้บริการเกษตรกร

ผลการจัดระดับชั้นศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) จังหวัดบุรีรัมย์ ปี 2561 - 2563

ภาพที่ 2.2 ผลการจัดระดับชั้นศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) จังหวัดบุรีรัมย์ปี พ.ศ. 2561 – 2563
ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ (2563)

2. นโยบายยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศัตรูพืช

2.1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580

ประเทศไทยกำหนดกรอบการพัฒนาประเทศในระยะยาว คือ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อให้ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่การบรรลุซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตให้คนไทยมีความสุข สร้างรายได้ในระดับสูง และเป็นประเทศพัฒนาแล้ว สังคมมีความมั่นคง เสมอภาคและเป็นธรรม ประเทศสามารถแข่งขันได้ในระบบเศรษฐกิจ โดยแบ่งการพัฒนาเป็น 6 ด้านในด้านที่ 5 ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ในยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นการส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2560) โดยการสนับสนุนการผลิตภาคการเกษตร ไปสู่เกษตรกรรมที่ยั่งยืน ด้วยการสนับสนุนการใช้วัสดุอินทรีย์และการใช้ผลิตภัณฑ์ชีวภาพทดแทนการใช้สารเคมีการเกษตร เพื่อสร้างแรงจูงใจในการปรับรูปแบบการทำ การเกษตรให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พัฒนาระบบการรับรองมาตรฐานและตรวจสอบคุณภาพสินค้าเกษตรอินทรีย์ สินค้าเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการพัฒนามาตรฐานความ

ปลอดภัยของสินค้าเกษตร ขยายผลแนวความคิดการทำเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนให้มีการบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และผลักดันสู่กระบวนการทำเกษตรกรรมยั่งยืนอย่างต่อเนื่อง (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560)

2.2 ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579)

ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) มุ่งในการเสริมจุดแข็งและแก้ไขจุดอ่อนให้เอื้อต่อการพัฒนาภาคการเกษตรในระยะยาว เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ “เกษตรกรรมมั่นคง ภาคการเกษตรมั่งคั่ง ทรัพยากรการเกษตรยั่งยืน” โดยสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรเพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน และพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีนโยบายให้กรมส่งเสริมการเกษตร ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) เพื่อลดความเสี่ยงของการระบาดของศัตรูพืชแก่เกษตรกร และเป็นจุดในการเฝ้าระวังและแจ้งเตือนการระบาดของศัตรูพืช (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561) เนื่องจากเกิดสถานการณ์การระบาดของศัตรูพืชชนิดต่าง ๆ อย่างรุนแรงได้แก่ เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล เพลี้ยแป้งมันสำปะหลัง หนอนหัวดำมะพร้าวและศัตรูพืชชนิดอื่น ๆ ที่สร้างความเสียหายให้แก่ผลผลิตทางการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตรจึงสนับสนุนให้มีการจัดตั้งศจช. ครอบคลุมทุกพื้นที่ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช ถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีด้านการจัดการศัตรูพืชอย่างถูกต้องและเหมาะสม เพื่อช่วยแก้ปัญหาการระบาดของศัตรูพืชและลดการใช้สารเคมีของเกษตรกร

กรมส่งเสริมการเกษตรกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการศัตรูพืชพ.ศ. 2555 – 2559 ในการพัฒนาขีดความสามารถด้านการจัดการศัตรูพืชสร้างระบบเฝ้าระวังและเตือนภัยการระบาดของศัตรูพืชป้องกันควบคุมช่วยเหลือและปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของเกษตรกรและชุมชนในการพึ่งพาตนเองโดยได้จัดตั้งกลุ่มอารักขาพืชในสำนักงานเกษตรจังหวัดทำหน้าที่ศึกษาวิเคราะห์วางแผนการดำเนินงานด้านการอารักขาพืชในจังหวัดดำเนินการตามแผน โครงการและมาตรการด้านการอารักขาพืชสำรวจติดตามเฝ้าระวังการระบาดของศัตรูพืชประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการระบาดของศัตรูพืชศึกษาพัฒนารูปแบบและวิธีการจัดการศัตรูพืชที่เหมาะสมกับท้องถิ่นและถ่ายทอดเทคโนโลยีการอารักขาพืชให้กับเจ้าหน้าที่และเกษตรกร โดยกิจกรรมด้านการอารักขาพืชจะดำเนินการ โดยใช้กลไกของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน (รัฐยา กลั่นจ้อย, 2557)

กรมส่งเสริมการเกษตรจึงได้มีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานตามนโยบาย ปี พ.ศ. 2558 ในการพัฒนางานพื้นฐานสำคัญของกรมส่งเสริมการเกษตรทางด้าน การดำเนินงาน ส่งเสริมการบริหารจัดการศัตรูพืชเชิงป้องกันสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืช ชุมชน (ศจช.) เพื่อให้เกษตรกรและชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองด้านการจัดการศัตรูพืช และพัฒนา ระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพเพื่อรองรับสถานการณ์ในกรณีที่มีการระบาดของศัตรูพืชอย่าง รุนแรง (วารุณี ลายหงษ์, 2559)

สำนักงานเกษตรจังหวัด โดยกลุ่มอารักขาพืช ร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอ ดำเนินงานโครงการ เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาด้านการผลิตให้สอดคล้องกับแนวทางยุทธศาสตร์ ในด้านการสร้างการเติบโต บนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกษตรกรสามารถ สร้างภูมิคุ้มกันและรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ มีการปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ ซึ่งการระบาดของ ศัตรูพืชเป็นปัญหาหนึ่งที่มีความสำคัญ และก่อให้เกิดความเสียหายกับผลผลิตทางการเกษตรมา อย่างต่อเนื่อง สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์จึงได้มีการสำรวจต้องการการใช้สารชีวภัณฑ์ของ เกษตรกร นำมาวิเคราะห์ปัญหาประกอบกับปฏิทินการปลูกพืชของกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อจัดทำแผนความต้องการใช้สารชีวภัณฑ์ ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ผลิตหัวเชื้อจุลินทรีย์ ส่งเสริม และสนับสนุน ให้แก่ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) เพื่อให้เกษตรกรสามารถผลิตขยาย เชื้อจุลินทรีย์ให้มีปริมาณเพิ่มขึ้นทันต่อฤดูกาลเพาะปลูกพืช และสนับสนุนให้สมาชิกนำไปใช้ ควบคุมศัตรูพืชในพื้นที่ที่พบการทำลายศัตรูพืช ได้แก่ เชื้อราไตรโคเดอร์มา เชื้อราบีเวอร์เรีย เชื้อ ราเมตาไรเซียม ศัตรูธรรมชาติ (แตนเบียนโกนิโอซิส และแตนเบียนบราคอน) เป็นต้น ซึ่งการ ดำเนินงานของสำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการกรมส่งเสริม การเกษตร ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563 – 2565) ในกลยุทธ์ที่ 3 บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและ สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2563) โดยมีแนวทางในการพัฒนาการ ส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการลดละ เลิก การใช้สารเคมีทางการเกษตรในการป้องกันและกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช ใช้สารเคมีทาง การเกษตรตามความจำเป็น ถูกต้อง ตามหลักวิชาการ และใช้สารชีวภัณฑ์ทดแทนการใช้สารเคมีให้ มากขึ้น

3. ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) เป็นศูนย์ที่กรมส่งเสริมการเกษตรใช้กลไกของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เพื่อให้เกษตรกรสามารถเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมศัตรูพืชได้ตามศักยภาพ โดยการถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรตระหนักและเห็นความสำคัญของศัตรูพืช (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2555)

3.1 ความหมายของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

กรมส่งเสริมการเกษตร (2555) กล่าวว่า ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาของเกษตรกรและชุมชนจากภัยศัตรูพืชที่ทำให้เกิดความเสียหายทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการศัตรูพืชของเกษตรกรที่ผ่านมาพึ่งพาสารเคมีเป็นหลัก อาศัยประสบการณ์และความเคยชิน โดยขาดความรู้ด้านวิชาการจึงทำให้ผลผลิตเสียหายและไม่มีคุณภาพ ระบบนิเวศถูกทำลายลงอย่างต่อเนื่อง จึงจัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนขึ้น เพื่อพัฒนาเกษตรกร และชุมชนให้สามารถจัดการศัตรูพืชได้ด้วยตนเองอย่างครบวงจร โดยเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร ชุมชนและหน่วยราชการ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทำให้ชุมชนเกษตรกรมีความเข้มแข็งในอาชีพเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนเป็นการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อการจัดการปัญหาศัตรูพืชในพื้นที่หรือท้องถิ่นของตนเอง นับเป็นเครื่องมือที่กรมส่งเสริมการเกษตรใช้ในการส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้เรื่องการจัดการศัตรูพืชให้กับเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ โดยเกษตรกรสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน จะได้รับการถ่ายทอดความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร แล้วนำความรู้ที่ได้รับไปดำเนินการจัดการศัตรูพืชด้วยตนเอง โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นที่ปรึกษาภายใต้การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกษตรกรในชุมชนมีความเข้มแข็งในการประกอบอาชีพอย่างยั่งยืน และเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (วารุณี ลายหงษ์, 2559)

การศัตรูพืชชุมชนเป็นกลไกและศูนย์กลางของการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการศัตรูพืชของชุมชน โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นที่เล็งและให้คำแนะนำวิธีการที่เหมาะสม ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งภารกิจสำคัญของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน คือ ป้องกันการแพร่กระจายของเพลี้ยแป้งมันสำปะหลัง ซึ่งสร้างความเสียหายรุนแรงและส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมมันสำปะหลังไทยในขณะนี้ (ปริญญารัตน์ ภูศิริ และคณะ, 2554)

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ศูนย์จัดการศัตรูพืช หรือ ศจช. เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของงานด้านส่งเสริมการเกษตร ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการแก้ไขปัญหาของเกษตรกร และ

ชุมชนจากภัยศัตรูพืช ซึ่งเป็นองค์การที่ช่วยพัฒนาเกษตรกรและชุมชนให้มีศักยภาพ โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นที่ปรึกษา ภายใต้การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนาเกษตรกรและชุมชนให้สามารถจัดการศัตรูพืชได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน

3.2 ความสำคัญของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

การส่งเสริมการเกษตรให้กับศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน มีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งมีประสิทธิภาพพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร ได้อย่างแท้จริง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน โดยการให้ชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อจะได้นำข้อมูลมาประกอบการพิจารณา วางแผนจัดทำแนวทางปรับปรุงและพัฒนา ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพ (ทองสา ทองหนองยาง, 2558)

กรมส่งเสริมการเกษตร (2555) กล่าวว่า ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมีบทบาทสำคัญในการจัดการศัตรูพืช โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเฝ้าระวังติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช และวางแผนการจัดการศัตรูพืชในท้องถิ่นของตนเอง ถ้าท้องถิ่นสามารถจัดการศัตรูพืชไม่ให้เกิดการระบาดของสร้างความเสียหายให้กับพืชได้แล้ว ก็จะสามารถป้องกันความเสียหายของผลผลิตการเกษตรในระดับประเทศได้ ในอนาคตคาดว่าจะมี ศจช. ครอบคลุมพื้นที่ทุกตำบลและเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายการจัดการศัตรูพืชอย่างมีประสิทธิภาพ จึงนับว่าโครงสร้างของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนนั้น จึงมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อทั้งภาครัฐ เกษตรกร และชุมชน ดังนี้

1) เกษตรกรและชุมชน ได้รับการถ่ายทอดและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้เข้าใจการจัดการศัตรูพืช เช่น ชนิดศัตรูพืช ศัตรูธรรมชาติ รู้จักคิดวิเคราะห์ และสามารถนำข้อมูลสถานการณ์ศัตรูพืชมาใช้ประกอบในการวางแผนการเลือกวิธีการควบคุมศัตรูพืชได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นของแต่ละพื้นที่ได้พร้อมทั้งเตือนการระบาดและดำเนินการจัดการศัตรูพืชได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันต่อเหตุการณ์

2) สนับสนุนแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินการของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องการลดต้นทุนเพิ่มรายได้ ประหยัด มีการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิก มีความเอื้ออาทรและการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

3) ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการ และเห็นความสำคัญพร้อมที่จะสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมภายในศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เป็นองค์กรที่ช่วยยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกร ชุมชน และสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น

4) ภาครัฐ ได้พัฒนาเจ้าหน้าที่ให้สามารถเป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือเป็นที่ปรึกษาให้กับเกษตรกร และใช้ข้อมูลของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนทุกพื้นที่สำหรับใช้เตือนภัยและวางแผนในการควบคุมศัตรูพืชของประเทศได้อย่างถูกต้องทันต่อสถานการณ์

5) สนับสนุนการผลิตพืช GAP และพืชอินทรีย์ของเกษตรกร ให้มีความปลอดภัยผลิตสินค้าที่ได้คุณภาพ และมาตรฐานตามข้อกำหนดที่ต้องปฏิบัติของพืช GAP หรือพืชอินทรีย์

6) ลดความสูญเสียผลผลิตจากการระบาดของศัตรูพืชทำให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจดีขึ้น เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากลดการใช้สารเคมี โดยการผลิตขยายชีวภัณฑ์ และใช้วิธีอื่น ๆ ทดแทนในการควบคุมศัตรูพืชได้ด้วยตนเองทำให้ลดต้นทุนการผลิต และภาครัฐลดค่าใช้จ่ายในการชดเชยความเสียหายให้กับเกษตรกร เนื่องจากมีศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนทำหน้าที่ในการสำรวจติดตามและเฝ้าระวังศัตรูพืช

3.3 วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

วัตถุประสงค์การจัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561)

1) เป็นศูนย์กลางการพัฒนาเกษตรกรและชุมชนโดยการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรแก่เกษตรกรและชุมชน และให้บริการทางการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรและสมาชิกชุมชนสามารถจัดการศัตรูพืชได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน

2) เพื่อให้เกษตรกรสามารถผลิตขยายศัตรูธรรมชาติ สารชีวภัณฑ์ หรือพันธุ์พืชสะอาดและปัจจัยอื่น ๆ ที่ใช้สำหรับควบคุมศัตรูพืชได้ด้วยตนเอง

3) เพื่อทำหน้าที่ในการสำรวจ ติดตาม และประชาสัมพันธ์เตือนการระบาดของศัตรูพืชให้แก่ชุมชน

3.4 บทบาทของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.)

ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) เป็นเครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ทำหน้าที่ด้านอารักขาพืช ช่วยแก้ไขปัญหาของเกษตรกรและชุมชนจากภัยของศัตรูพืช ที่ทำให้เกิดปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการศัตรูพืชของเกษตรกรที่ผ่านมาดำเนินการ โดยการพึ่งพาสารเคมีเป็นหลัก การควบคุมศัตรูพืชอาศัยประสบการณ์และความเคยชิน ขาดความรู้ด้านวิชาการเป็นอย่างมาก จึงทำให้การผลิตพืชขาดทั้งปริมาณ คุณภาพ และระบบนิเวศถูกทำลายอย่างต่อเนื่องการดำเนินการของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนเน้นการพัฒนาเกษตรกรและชุมชนให้สามารถจัดการศัตรูพืชได้ด้วยตนเองอย่างครบวงจร โดยเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรชุมชนและหน่วยงานราชการ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อทำให้เกษตรกรชุมชน มีความเข้มแข็งในอาชีพเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561)

3.5 การจัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

- 1) ประชุมชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจวัตถุประสงค์ ความสำคัญและประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน พร้อมเปิดรับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เมื่อเกษตรกรเข้าใจและสมัครใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกให้ลงชื่อหรือกรอกใบสมัครและรวบรวมรายชื่อเป็นสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน
- 2) จัดประชุมเพื่อให้สมาชิกคัดเลือกคณะกรรมการศูนย์เพื่อเป็นแกนนำในการบริหารจัดการศูนย์
- 3) จัดทำข้อตกลง กำหนดกฎกติกาในการอยู่ร่วมกัน เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน
- 4) จัดทำแผนปฏิบัติงาน และแผนการฝึกอบรมของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน โดยกำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของสมาชิก และกำหนดกิจกรรมที่จะดำเนินการ สถานที่ดำเนินการ ระยะเวลา วิธีการ งบประมาณและผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน
- 5) สื่อสารประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจอันดีต่อกันของสมาชิกและเครือข่าย เนื่องจากการดำเนินงานในระยะแรกอาจจะไม่เป็นไปตามเป้าหมายจึงควรมีการบูรณาการร่วมกัน เพื่อเป็นการเสริมสร้างการเรียนรู้ ความเชื่อมั่นต่อกัน โดยต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของการประชุมฯ ประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าว การเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน การนำเกษตรกรศึกษาดูงานเสริมความรู้ความเข้าใจให้กรรมการ และสมาชิก ทำให้มีโอกาสได้เปิดโลกทัศน์ การเรียนรู้และการช่วยเหลือชุมชน
- 6) ติดตามประเมินผลความก้าวหน้าการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน และสรุปบทบทวนเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขที่เหมาะสม

4. องค์ประกอบของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนเป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและสมาชิกศูนย์ ซึ่งมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตั้งแต่เริ่มจัดตั้งศูนย์ โดยชี้แจงทำความเข้าใจกับเกษตรกรถึงวัตถุประสงค์และความสำคัญของศูนย์ และเมื่อมีการจัดตั้งศูนย์ และมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้กับศูนย์ในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการตามกระบวนการ โรงเรียนเกษตรกร ให้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีการจัดตั้งคณะกรรมการ สมาชิกศูนย์ เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการดำเนินงานและเน้นการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วม (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2555)

4.1 สถานที่ตั้งศูนย์สถานที่จัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

สถานที่ตั้งศูนย์สถานที่จัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ควรอยู่ในแหล่งชุมชนหรือสถานที่ที่เกษตรกรเดินทางได้สะดวก เช่น ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (ศบกต.) หรือศาลาประชาคม เป็นต้น และมีวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นประจำศูนย์ ได้แก่ ป้ายชื่อศูนย์โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องเขียน กระดาษ พาง และบอร์ด เป็นต้น มีสถานที่สำหรับตั้งวัสดุอุปกรณ์ผลิตขยายชีวภัณฑ์ศัตรูธรรมชาติ พืชสมุนไพร วัสดุการตรวจวิเคราะห์สารพิษตกค้างของผลผลิต มีกิจกรรมการวินิจฉัยศัตรูพืช มีแผนการถ่ายทอดความรู้แต่ละสัปดาห์ เช่น หลักสูตรการสำรวจสถานการณ์ศัตรูพืช การผลิตขยายศัตรูธรรมชาติ เป็นต้นรวมทั้ง มีสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์ เช่น โปสเตอร์ เอกสารวิชาการเอกสารคำแนะนำ และตัวอย่างของจริง เช่น ศัตรูพืช ศัตรูธรรมชาติ และอื่น ๆ ตามความเหมาะสม (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561)

4.1.1 สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนเป็นเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ชุมชนเดียวกันมีความสมัครใจเป็นสมาชิกอย่างน้อย 30 คน ที่มีปัญหาเรื่องศัตรูพืชและหรือมีความต้องการเรียนรู้ด้านการจัดการศัตรูพืช สามารถมาพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทำกิจกรรมระหว่างสมาชิกด้วยกันอย่างต่อเนื่อง

4.1.2 คณะกรรมการบริหารศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

คณะกรรมการบริหารศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน สมาชิกศูนย์ร่วมคัดเลือกผู้ทำหน้าที่ประธาน รองประธานกรรมการเลขานุการ เภรัญญิก ทั้งนี้ สามารถมอบหมายคณะกรรมการ ให้เป็นคณะทำงานย่อยแต่ละด้าน เช่น ด้านผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์ ด้านผลิตแมลงศัตรูธรรมชาติด้านผลิตสารสกัดชีวภาพ ด้านสำรวจและติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช เป็นต้น (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561) โดย คณะกรรมการบริหารศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมีหน้าที่ ดังนี้

- 1) ประชุมวางแผนการปฏิบัติงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน กำหนดกิจกรรมงบประมาณ กรอบระยะเวลาการปฏิบัติงานในพื้นที่เป้าหมาย
- 2) เสนอโครงการเพื่อของบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น
- 3) ประสาน รายงาน และจัดทำข้อมูลด้านการจัดการศัตรูพืชและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 4) สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ฯ เช่น การถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกและผู้สนใจ

5) ติดตามผลการดำเนินงาน ความก้าวหน้า และปัญหาอุปสรรค

4.1.3 แปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช

1) เป็นแปลงที่ใช้สำหรับการเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติให้แก่เกษตรกรหรือชุมชน ในการสำรวจสถานการณ์ศัตรูพืช ศัตรูธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมมีการเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ตลอดฤดูกาลเพาะปลูกข้อมูลที่เก็บได้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการ เตือนการระบาดของศัตรูพืชให้เกษตรกรและชุมชนในพื้นที่ข้างเคียงทราบ เพื่อเฝ้าระวังและวางแผนการควบคุมศัตรูพืชอย่างถูกต้อง เหมาะสม และปลอดภัย

2) มีป้ายแปลง ระบุชื่อเกษตรกรเจ้าของแปลง ที่ตั้งแปลง ขนาดพื้นที่แปลง ชนิดพืชที่ปลูก

2.1 พื้นที่แปลงมีขนาดเหมาะสม ดังนี้

- (1) แปลงไม้ผล ต้องมีขนาดอย่างน้อย 3 ไร่
- (2) แปลงไม้ยืนต้น ต้องมีขนาดอย่างน้อย 3 ไร่
- (3) นาข้าว ต้องมีขนาดอย่างน้อย 1 - 2 ไร่
- (4) แปลงผัก ต้องมีขนาดอย่างน้อย 1 - 2 งาน
- (5) แปลงพืชไร่ ต้องมีขนาดอย่างน้อย 1 - 2 ไร่

4.2 การสร้างและเชื่อมโยงเครือข่าย

1) สร้างเครือข่ายการจัดการศัตรูพืชในชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือและการพัฒนาเกษตรกรในชุมชนด้านการจัดการศัตรูพืชและด้านการเกษตร

2) จัดแหล่งเรียนรู้ให้เกษตรกร บุคคลทั่วไป สมาชิกจากศูนย์อื่น ๆ มาศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนประสบการณ์เกิดการเรียนรู้และนำไปพัฒนาให้กับท้องถิ่นของตนเอง

3) จัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้แก่ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการระดับเขต ระดับจังหวัด และระดับอำเภอ (RW, DW, DM) และประชุมของสำนักงานเกษตรอำเภอ เป็นต้น

4) การบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ร่วมกับ คณะกรรมการสมาชิกศูนย์ ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการข้าว กรมพัฒนาที่ดิน กรมวิชาการเกษตร เป็นต้นเพื่อถ่ายทอดความรู้ตามที่เกษตรกรต้องการ เช่น ปุ๋ยสั่งตัด ผลิตเชื้อเห็ด แนะนำพันธุ์ข้าว ตามตารางการเรียนรู้ โดยใช้ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนเป็นเวทีในการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ

4.3 การเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์

การเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจอันดีต่อกันของสมาชิกและเครือข่ายมีการบูรณาการร่วมกันอันเป็นการเสริมสร้างการเรียนรู้ เชื่อมั่นต่อกัน โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของการประชุมฯ ประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าว โดยกิจกรรมสำคัญที่ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ได้แก่ สถานการณ์ศัตรูพืช เทคโนโลยีด้านการจัดการศัตรูพืช ประชาสัมพันธ์วันจัดอบรมถ่ายทอดความรู้ การจัดงานวันสาธิต เป็นต้น

5. การดำเนินงานและการบริหารจัดการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

การดำเนินงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และสมาชิกศูนย์มีความสำคัญอย่างมากต่อการขับเคลื่อนศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ตั้งแต่เริ่มจัดตั้งจะต้องชี้แจงทำความเข้าใจกับเกษตรกรถึงวัตถุประสงค์และความสำคัญของศูนย์และเมื่อมีการจัดตั้งแล้วต้องทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้กับศูนย์ในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการให้มีความต่อเนื่อง คณะกรรมการสมาชิกศูนย์ ร่วมกันกำหนดแนวทางการดำเนินงาน และเน้นการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วม โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

5.1 การจัดทำแผนการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

5.1.1 สมาชิก สอช. ร่วมกำหนดหลักสูตร ตารางการเรียนรู้ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ตลอดฤดูเพาะปลูก เช่น การสำรวจสถานการณ์ศัตรูพืช การวินิจฉัยศัตรูพืชเบื้องต้น การผลิตขยายชีวภัณฑ์ เป็นต้น โดยสมาชิกจะได้รับการถ่ายทอดความรู้และฝึกปฏิบัติโดยใช้กระบวนการโรงเรียนเกษตรกรอย่างต่อเนื่องตลอดฤดูกาลเพาะปลูก โดยมีสำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานเกษตรจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นวิทยากรพี่เลี้ยง

5.1.2 ปฏิบัติการในแปลงติดตามสถานการณ์ สัปดาห์ละ 1 ครั้งเพื่อสำรวจข้อมูลสถานการณ์ศัตรูพืช ศัตรูธรรมชาติ สภาพแวดล้อมและนำข้อมูลมาจำแนกวิเคราะห์ ตัดสินใจ เพื่อเตือนการระบาด โดยใช้วิธีการจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน พร้อมทั้งวางแผนการผลิตขยายชีวภัณฑ์

5.2 การจัดการศัตรูพืชและการให้บริการ

5.2.1 การเตือนการระบาด ข้อมูลที่บันทึกได้จากแปลงติดตามสถานการณ์และแปลงของเกษตรกรข้างเคียง หลังจากผ่านการวิเคราะห์ตัดสินใจแล้ว นำมาใช้เตือนการระบาดศัตรูพืชในระดับชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับประเทศผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น หอกระจายข่าว วิทยุท้องถิ่น ธงสัญลักษณ์ หนังสือพิมพ์รายวันวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ เป็นต้น

5.2.2 ให้บริการวินิจฉัยศัตรูพืชแก่เกษตรกรและชุมชนที่มีปัญหาการระบาดของศัตรูพืช เกษตรกรสามารถนำตัวอย่างศัตรูพืชมาวินิจฉัยได้ตามวัน เวลาที่สมาชิกได้กำหนดตารางการเรียนรู้ของแต่ละสัปดาห์

5.2.3 การตรวจวิเคราะห์สารพิษตกค้าง โดยเจ้าหน้าที่จังหวัดทำหน้าที่รวมกลุ่มเกษตรกรเป้าหมายให้สุ่มเก็บตัวอย่างผลผลิตเพื่อมาขอรับบริการ หรือดำเนินการร่วมกับศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช เพื่อให้บริการตรวจวิเคราะห์สารพิษตกค้างให้แก่เกษตรกรที่มาขอรับบริการ

5.2.4 การบริการข้อมูลเกี่ยวกับศัตรูพืช โดยศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนแต่ละศูนย์ หลังจากดำเนินการได้ 1 ฤดูกาล จะมีข้อมูลสถานการณ์ชนิดศัตรูพืชที่เกิดขึ้นว่ามีชนิด จำนวนเท่าใด มีปัจจัยอะไรที่มาจากข้างอ้อม ซึ่งสามารถนำมาเป็นปฏิทินหมู่บ้าน และหรือนำไปใช้วางแผนในกระบวนการผลิตพืชในฤดูกาลต่อไปได้

5.3 กระบวนการเรียนรู้ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

การเรียนรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจะเกิดประสิทธิภาพและเรียนรู้ได้จริงสำคัญคือ ต้องเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและอย่างต่อเนื่อง โดยมีเจ้าหน้าที่คอยเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำ วิธีการที่เหมาะสมโดยใช้ระบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามกระบวนการ “โรงเรียนเกษตรกร” เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดฤดูกาลเพาะปลูก ความถี่ในการเรียนรู้ขึ้นกับข้อตกลงของสมาชิก (อย่างน้อยควรมีการพบปะเรียนรู้ร่วมกันเดือนละ 1 ครั้ง)

สมาชิกทุกคนมาเรียนรู้ร่วมกันตามประเด็นที่สมาชิกร่วมกันกำหนดเมื่อได้เรียนรู้แล้วทุกคนนำกลับไปปฏิบัติในแปลงของตนเอง สมาชิกชักชวนและแนะนำให้เกษตรกรใกล้เคียงมาศึกษาเรียนรู้ในแปลงของตนเอง ประเด็นศึกษาเรียนรู้ได้แก่ ระบบนิเวศ การบริหารจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน ชนิดของศัตรูพืชและศัตรูธรรมชาติ วิธีการสำรวจและรายงาน การผลิตขยายศัตรูธรรมชาติเทคนิคการถ่ายทอดความรู้แบบมีส่วนร่วมตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร การประเมินผลการเรียนรู้ตามกระบวนการ โรงเรียนเกษตรกรมีความสำคัญกับศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

5.3.1 หลักการเรียนรู้ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

1) การผลิตขยายสารชีวภัณฑ์

(1) เชื้อจุลินทรีย์ (Micro-organism) เป็นสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กมากมองด้วยตาเปล่าไม่เห็น มีอยู่ทั่วไปในสิ่งแวดล้อม ในดิน น้ำ อากาศ บนสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต มีทั้งชนิดที่เป็นโทษ เช่น ทำให้เกิดโรคกับสิ่งมีชีวิต คน สัตว์ พืช เกิดการปนเปื้อนในอาหาร ในสิ่งแวดล้อม เป็นต้น และชนิดที่มีประโยชน์ เช่น ทำให้เกิดกระบวนการหมัก การย่อยสลาย เป็นต้น ปัจจุบัน มีการนำ เชื้อจุลินทรีย์มาใช้ประโยชน์ในการเกษตรได้หลายอย่าง เช่น นำมาใช้ในการควบคุมและกำจัดศัตรูพืช โดยเฉพาะแมลงศัตรูพืชและโรคพืช โดยทำให้แมลงศัตรูพืชป่วยเป็นโรคตาย หรือทำให้เชื้อโรคตายก่อนอายุขัย เป็นต้น การควบคุมศัตรูพืชโดยใช้เชื้อจุลินทรีย์ (Microbial control) จึงเป็นส่วนหนึ่งในการควบคุมศัตรูพืชโดยชีววิธี

(2) การควบคุมศัตรูพืชโดยชีววิธี (Biological Control) การควบคุมศัตรูพืชโดยชีววิธี หมายถึง การจัดการศัตรูพืชให้อยู่ในปริมาณที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย โดยใช้สิ่งมีชีวิตที่เป็นศัตรูของศัตรูพืชที่เรียกว่าศัตรูธรรมชาติ ได้แก่ ตัวห้ำ ตัวเบียน และเชื้อจุลินทรีย์ ศัตรูธรรมชาติ เหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญในห่วงโซ่อาหารมีการดำรงชีวิตด้วยการเป็นผู้ล่า (Predator) ผู้เบียดเบียน (Parasite) หรือเป็นเชื้อโรค (Pathogen) ศัตรูธรรมชาติเป็นสิ่งมีชีวิตที่เกิดและดำรงชีวิตอยู่ด้วยการกินหรืออาศัยศัตรูพืชอื่น ๆ หรือทำให้ศัตรูพืชเป็นโรคศัตรูพืชจะตายก่อนอายุขัยของมัน ศัตรูธรรมชาติจึงมีบทบาทสำคัญในการควบคุมศัตรูพืช และถือเป็นกลไกที่สำคัญยิ่งในการทำให้เกิดสมดุลทางธรรมชาติ การควบคุมศัตรูพืชโดยชีววิธีเป็นการควบคุมศัตรูพืชวิธีหนึ่งในหลาย ๆ วิธีของการควบคุมศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน (ศัตรูพืช คือ สิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตที่ทำให้พืชเสียหาย เช่น แมลงศัตรูพืช โรคพืช วัชพืช เป็นต้น หรือสภาพแวดล้อม เช่น ความร้อน เป็นต้น)

(3) เชื้อราไตรโคเดอร์มา แอสเปอร์เรลลัม (*Trichoderma asperellum*) เป็นเชื้อราที่ดำรงชีวิตอยู่ในดิน โดยอาศัยซากพืช ซากสัตว์และอินทรีย์วัตถุเป็นอาหาร สร้างเส้นใยสีขาวและสปอร์สีเหลือง จัดเป็นเชื้อราปฏิปักษ์ที่มีประโยชน์ ที่ใช้สำหรับใช้ป้องกันกำจัดเชื้อราสาเหตุโรคพืชหลายชนิด ปัจจุบันเกษตรกรสามารถผลิตขยายสำหรับใช้เองได้ด้วยอุปกรณ์ และวิธีการที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน เป็นการลดต้นทุนการผลิต ให้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ทั้งยังปลอดภัยต่อมนุษย์ สัตว์เลี้ยง และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ลักษณะของเชื้อราไตรโคเดอร์มา แอสเปอร์เรลลัม เป็นเชื้อราในดินสร้างเส้นใยสีขาว สปอร์สีเหลือง เส้นใย มีผนังกัน ผลิตส่วนขยายพันธุ์ที่เรียกว่า “โคนิเดีย” หรือ “สปอร์” เมื่อนำ มาเพาะเลี้ยง จะเห็นเส้นใยสีขาวและสปอร์สีเหลือง ซึ่งเชื้อรานี้ จัดเป็นเชื้อราปฏิปักษ์ (Antagonis fungi) ที่กำจัดเชื้อราอื่น ๆ

การเข้าทำลายเชื้อโรคพืชของเชื้อราไตรโคเดอร์มา แอสเปอเรลล์ม เชื้อราไตรโคเดอร์มา แอสเปอเรลล์ม มีคุณสมบัติในการ กำจัดเชื้อราอื่น ๆ

1) แข่งขันในการเจริญเติบโตได้ดีกว่า สามารถแย่งอาหาร และปัจจัยในการเจริญเติบโตดีกว่า

2) ฆ่าเชื้อราอื่น ๆ โดยใช้เส้นใยพันรัดเส้นใยเชื้อราอื่นแล้ว แทะทะลุเส้นใยเพื่อแย่งน้ำแย่งอาหารทำให้เชื้อราอื่นแห้งตาย

3) ปล่อยสารพิษไปย่อยทำลายเชื้อราอื่น ๆ

2) การผลิตขยายแมลงศัตรูธรรมชาติ

การผลิตขยายศัตรูธรรมชาติ เป็นขั้นตอนที่สำคัญในการใช้ศัตรูธรรมชาติควบคุมศัตรูพืช ปัจจุบัน มีหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชนที่มีบทบาทในการผลิตขยายศัตรูธรรมชาติ ซึ่งในส่วนของ กรมส่งเสริมการเกษตรมีหน่วยงานศูนย์บริหารศัตรูพืช ทั่วประเทศจำนวน 9 ศูนย์ ที่มีบทบาทในการ ผลิตขยายศัตรูธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรนำไปใช้ในการควบคุมศัตรูพืชและส่งเสริมให้เกษตรกร ผลิตขยายศัตรูธรรมชาติใช้เอง โดยเน้นการส่งเสริมในศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ทั้งการผลิตขยาย แมลงศัตรูธรรมชาติ และเชื้อจุลินทรีย์ เพื่อให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ ในการผลิตขยายแมลงศัตรูธรรมชาติ แต่ละชนิด มีขั้นตอนและวิธีการเลี้ยงแตกต่างกัน โดยประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) การผลิตพืชอาหาร (host plant)

2) การเลี้ยงแมลงอาศัย (insect pest)

3) การเลี้ยงแมลงศัตรูธรรมชาติ (natural enemies) การผลิตขยายแมลงศัตรูธรรมชาติจะประสบผลสำเร็จได้ขั้นตอนทั้ง3ขั้นตอน ต้องมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ต้องผลิตพืชอาหารให้เพียงพอต่อการเลี้ยงแมลงอาศัย หรือแมลงที่เป็นอาหารเพื่อใช้เลี้ยงแมลง ศัตรูธรรมชาติให้ได้ปริมาณมาก ซึ่งการผลิตขยายแมลงศัตรูธรรมชาติมักประสบปัญหาความไม่สมดุลของ พืชอาหารแมลงอาศัย หรือแมลงที่เป็นอาหาร และแมลงศัตรูธรรมชาติ โดยทั่วไปแมลงตัวห้ำจะมีขั้นตอนการเลี้ยงที่ยุงยากน้อยกว่าแมลงเบียน การเลี้ยงแมลงห้ำ สามารถเลือกแมลงที่ใช้เป็นอาหารได้หลายชนิด เช่น การเลี้ยงมวนตัวห้ำ สามารถใช้ได้ทั้ง หนอนกระทู้ผัก หนอนไหมป่า หนอนนก ฯลฯ ซึ่งหนอนนกสามารถเพาะเลี้ยงได้ง่าย ในขณะที่การเลี้ยงแมลงหางหนีบ สามารถ ใช้ได้ทั้งแมลงที่เป็นอาหาร เช่น เพลี้ยอ่อน หนอนชนิดต่างๆ หรือใช้อาหารเทียมที่มีส่วนประกอบของโปรตีน เช่น อาหารแมว ส่วนการผลิตขยายแมลงเบียน ส่วนใหญ่จะใช้แมลงอาศัยที่แท้จริง (natural host) เช่น

1) การผลิตแตนเบียนหนอนใยผัก ต้องใช้หนอนใยผักเท่านั้น

- 2) การผลิตแตนเบียนหนอนกระทู้ผัก ต้องใช้หนอนกระทู้ผักเท่านั้น
- 3) การผลิตแตนเบียนเพี้ยแป้งสีชมพู ต้องใช้เพี้ยแป้งสีชมพูเท่านั้น
- 4) การผลิตแตนเบียนหนอนแมลงค้ำหนามมะพร้าว ต้องใช้แมลงค้ำหนามมะพร้าวเท่านั้น

อย่างไรก็ตามการผลิตขยายแมลงเบียนบางชนิด สามารถใช้แมลงอาศัยได้หลายชนิด เช่น แตนเบียน หนอนบรอกอน นอกจากใช้หนอนหัวดำเลี้ยงแล้ว สามารถใช้หนอนผีเสื้อข้าวสารเลี้ยงได้ด้วย เช่นเดียวกับ การใช้ไข่ผีเสื้อข้าวสารในการผลิตแตนเบียนไข่ไตรโคแกรมมา ทำให้การผลิตแตนเบียนไข่ไตรโคแกรมมาประสบความสำเร็จ สามารถเลี้ยงได้ในปริมาณมากและต้นทุนการผลิตต่ำ สำหรับการผลิตเชื้อจุลินทรีย์ ได้แก่ เชื้อราไตรโคเดอร์มา บิวเวอเรีย และ เมตาไรเซียม ได้มีการ พัฒนาวิธีการผลิตเชื้อราทั้ง 3 ชนิด เพื่อให้ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน และเกษตรกรสามารถผลิตขยาย เชื้อราใช้เองโดยศูนย์บริหารศัตรูพืชในพื้นที่ให้การสนับสนุนหัวเชื้อ โดยเฉพาะเชื้อราไตรโคเดอร์มา สามารถผลิตโดยใช้วิธีการง่ายๆ เกษตรกรสามารถทำใช้เองที่บ้านได้

3) การใช้พืชสมุนไพรในการจัดการศัตรูพืช

การใช้พืชสมุนไพร เป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ป้องกันแมลงศัตรูพืช ทดแทนการใช้สารเคมีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งพืชส่วนใหญ่เป็นพืชในท้องถิ่นสามารถปลูกและหาได้ง่าย เช่น เมล็ดสะเดา หางไหล ตะไคร้หอม เป็นต้น รวมทั้งมีความเป็นพิษต่อสิ่งมีชีวิต และสภาพแวดล้อมน้อยกว่าสารเคมี เนื่องจากมีการสลายตัวได้รวดเร็วและมีคุณสมบัติในการเป็นสารขับไล่แมลงเป็นส่วนใหญ่ (กรมพัฒนาที่ดิน, 2564)

4) กระบวนการโรงเรียนเกษตรกร ในศูนย์จัดการศัตรูพืช

โรงเรียนเกษตรกร หมายถึง กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่นำมาใช้ในการส่งเสริมการเกษตร โดยให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เพื่อให้เกษตรกรได้ร่วมกันคิดร่วมกันแก้ไขปัญหา แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองในกระบวนการผลิตทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่ปลูกจนกระทั่งเก็บเกี่ยวและหลังเก็บเกี่ยว (Season Long Training) ทั้งนี้การถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกรตาม กระบวนการ โรงเรียนเกษตรกรจะหลีกเลี่ยงการบรรยายในลักษณะห้องเรียน รูปแบบการเรียนรู้จะเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยการปฏิบัติจริง และเรียนรู้โดยการศึกษาทดลอง เปลี่ยนเกษตรกรจากผู้รับ ผู้ยอมรับ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ผลผลิตคุ้มค่ากับการลงทุน กระบวนการผลิต ปลอดภัยต่อเกษตรกรและผู้บริโภค มีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดความยั่งยืนทางการเกษตรและ ไม่ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม

5.4 การพัฒนาศักยภาพศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนและการให้บริการสมาชิกและเกษตรกร (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2563) ดังนี้

- (1) จัดกระบวนการเรียนรู้ด้านการจัดการศัตรูพืชแก่สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน โดยสำนักงานเกษตรจังหวัด ร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอ จัดกระบวนการเรียนรู้ด้านการจัดการศัตรูพืชกาศสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน
- (2) พัฒนาเกษตรกรแกนนำสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนสู่การเป็นหมอพืชระดับชุมชน
- (3) จัดทำแปลงเรียนรู้การจัดการศัตรูพืชอย่างเหมาะสมตามสภาพพื้นที่
- (4) ดำเนินการแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช
- (5) สนับสนุนการผลิตปัจจัยควบคุมศัตรูพืช

6. การวิเคราะห์ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก (SWOT Analysis)

การวิเคราะห์ SWOT เป็นการวิเคราะห์และประเมินจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ขององค์กรเพื่อนำไปใช้ในการวางแผน และกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญของการวิเคราะห์คือ ศักยภาพ (Potential) และความสามารถ (Capacity) ขององค์กรซึ่งสามารถนำไปกำหนดกลยุทธ์หรือแนวทางในอนาคต (พันธกิจ สี่เหนียง และคณะ, 2557)

การวิเคราะห์ SWOT เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบพื้นฐานของกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ ในส่วนของวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม (Environmental Analysis) โดยที่สามารถนำผลการวิเคราะห์ที่ได้ไปใช้ในการพัฒนากลยุทธ์และนโยบายขององค์กร เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจขององค์กร โดยการวิเคราะห์ SWOT เป็นการมองความเป็นไปได้ในอนาคตขององค์กรภายใต้ความไม่แน่นอนของการแข่งขัน โดยจะเป็นการมองภาพขององค์กรทั้งในด้านบวกและด้านลบ โดยมีมุมมองทั้งจากภายในองค์กร และภายนอกองค์กร ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการสร้างจุดแข็งให้เพิ่มขึ้นในขณะที่จัดการกับจุดอ่อนขององค์กรให้ลดลงไปพร้อมกันด้วย รวมทั้งยังต้องสามารถฉวยโอกาส และพยายามลดอุปสรรคที่มีต่อองค์กร เพิ่มความสามารถในการแข่งขันขององค์กรให้เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามการที่เราจะสามารถวิเคราะห์ SWOT ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องมีความยืดหยุ่น และสม่ำเสมอในการวิเคราะห์ เนื่องจากสภาวะแวดล้อมทางธุรกิจจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (วิระพล บุญสมภพ, 2551 อ้างถึงใน นันทิยา หุตานุวัตร และ ณรงค์ หุตานุวัตร, 2545)

6.1 แนวคิด จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT Analysis)

การวิเคราะห์ SWOT เป็นการวิเคราะห์ภาพรวมของสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งมีความสำคัญต่อการประเมินตำแหน่งทางการแข่งขัน การเปรียบเทียบการทำงานของธุรกิจ ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน การเปรียบเทียบกับคู่แข่ง อันนำไปสู่การสร้างกลยุทธ์ในการแข่งขัน โดยเน้นว่ากลยุทธ์ที่สร้างขึ้นจะต้องก่อให้เกิดความเหมาะสมระหว่างสถานการณ์ภายในและภายนอก ซึ่งในการวิเคราะห์สถานการณ์ด้านต่าง ๆ (วีระพล บุญสมภพ, 2551) สามารถแบ่งได้ดังนี้

(1) การวิเคราะห์สถานการณ์ภายในหรือปัจจัยภายใน คือ การตรวจสอบความสามารถและความพร้อมของกิจการในด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ภายในองค์กร เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ในส่วนที่เป็นจุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) ของกิจการ

(2) การวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอกหรือปัจจัยภายนอก คือ การประเมินสภาพแวดล้อมในการดำเนินธุรกิจ ที่ผู้ประกอบการไม่สามารถควบคุมหรือเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นจึงต้องพยายามทำความเข้าใจในสถานการณ์ปัจจุบัน และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคตของสภาพแวดล้อมดังกล่าว โดยมีลักษณะที่เป็น โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ในการดำเนินธุรกิจ

การตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายในจะทำให้เราทราบถึงจุดแข็ง และจุดอ่อน ซึ่งจะช่วยให้องค์กรสามารถใช้ประโยชน์จากโอกาสและหลบหลีกจากข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอกได้ โดยที่องค์กรธุรกิจจะต้องสามารถระบุปัจจัยในองค์กรที่เป็นจุดแข็งได้ เนื่องจากจุดแข็งจะนำไปสู่การสร้างความสำเร็จในการแข่งขัน ซึ่งการวิเคราะห์ SWOT จะเป็นการนำเอาข้อมูลที่ได้มาช่วยในการจัดสรรทรัพยากรภายใต้ความสามารถที่มีอยู่ขององค์กร

6.1.1 ขั้นตอน / วิธีการดำเนินการทำ SWOT Analysis

การวิเคราะห์ SWOT จะครอบคลุมขอบเขตของปัจจัยที่กว้างด้วยการระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคขององค์กร ทำให้มีข้อมูลในการกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายที่จะถูกสร้างขึ้นมาจากจุดแข็งขององค์กร และแสวงหาประโยชน์จากโอกาสทางสภาพแวดล้อม และสามารถกำหนดกลยุทธ์ที่มุ่งเอาชนะอุปสรรคทางสภาพแวดล้อมหรือลดจุดอ่อนขององค์กรให้มีน้อยที่สุดได้ภายใต้การวิเคราะห์ SWOT นั้น จะต้องวิเคราะห์ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) การประเมินสภาพแวดล้อมภายในองค์กร การประเมินสภาพแวดล้อมภายในองค์กรจะเกี่ยวกับการวิเคราะห์และพิจารณาทรัพยากรและความสามารถ

ภายในองค์กรทุก ๆ ด้าน เพื่อที่จะระบุจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กร แหล่งที่มาเบื้องต้นของข้อมูลเพื่อการประเมินสภาพแวดล้อมภายในคือระบบข้อมูลเพื่อการบริหารที่ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งในด้านโครงสร้าง ระบบ ระเบียบ วิธีปฏิบัติงาน บรรยากาศในการทำงาน และทรัพยากรในการบริหาร (คน เงิน วัสดุการจัดการ) รวมถึงการพิจารณาผลการดำเนินงานที่ผ่านมาขององค์กร เพื่อที่จะเข้าใจสถานการณ์และผลกลยุทธ์ก่อนหน้านี้ด้วย

- จุดแข็งขององค์กร (S-Strengths) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ภายในองค์กรนั่นเอง ว่าปัจจัยใดภายในองค์กรที่เป็นข้อได้เปรียบหรือจุดเด่นขององค์กรที่องค์กรควรนำมาใช้ ในการพัฒนาองค์กรได้และควรดำรงไว้เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กร

- จุดอ่อนขององค์กร (W-Weaknesses) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ภายในองค์กรนั้น ๆ เองว่าปัจจัยภายในองค์กรที่เป็นจุดด้อยข้อเสียเปรียบขององค์กรที่ควรปรับปรุงให้ดีขึ้นหรือจัดให้หมดไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กร

2) การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก ภายใต้การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรนั้น สามารถค้นหาโอกาสและอุปสรรคทางการดำเนินงานขององค์กรที่ได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจทั้งในประเทศและระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กร เช่น อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ นโยบายการเงิน การงบประมาณ สภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น ระดับการศึกษาและอัตราการรู้หนังสือของประชาชน การตั้งถิ่นฐานและการอพยพของประชาชน ลักษณะชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อและวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมทางการเมือง เช่น พระราชบัญญัติพระราชกฤษฎีกา มติคณะรัฐมนตรีและสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยีหมายถึง กรรมวิธีใหม่ๆ และพัฒนาการทางด้านเครื่องมืออุปกรณ์ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและให้บริการ

- โอกาสทางสภาพแวดล้อม (O-Opportunities) เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอกองค์กรปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบต่อประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำเนินการขององค์กรในระดับมหภาค และองค์กรสามารถทักทายข้อดีเหล่านี้มาเสริมสร้างให้หน่วยงานเข้มแข็งขึ้นได้

- อุปสรรคทางสภาพแวดล้อม (T-Threats) เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอกองค์กรปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบต่อในระดับมหภาคในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งองค์กรจำต้องหลีกเลี่ยงหรือปรับสภาพองค์กรให้มีความแข็งแกร่งพร้อมที่จะเผชิญผลกระทบดังกล่าวได้

เมื่อวิเคราะห์ TOWS Matrix เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงเริ่มการจัดทำแผนกลยุทธ์ เพื่อดูว่าองค์กรกำลังเผชิญสถานการณ์เช่นใดและภัยใดสถานการณ์เช่นนั้น องค์กรควรจะทำอย่างไร โดยทั่วไปสามารถจัดทำได้ 4 แผน (วิลาลินี ภูเจริญยศ, 2553) คือ

1) การจัดทำแผนกลยุทธ์เชิงรุก (Aggressive Strategy) เหมาะสำหรับองค์กรที่ค่อนข้างจะมีข้อดีอยู่หลายอย่าง ควรเลือกกลยุทธ์ SO เพราะเป็นสถานการณ์ที่ดีที่สุด โดยการดึงเอาจุดแข็งที่มีอยู่มาเสริมสร้างและปรับใช้กับโอกาสต่าง ๆ

2) การจัดทำแผนกลยุทธ์เชิงหลากหลาย เพื่อลดความเสี่ยง (Diversification Strategy) เหมาะสำหรับองค์กรที่มีปัญหาจากสภาพแวดล้อมภายนอกไม่เอื้ออำนวย

3) การจัดทำกลยุทธ์เชิงมุ่งเน้นรอบด้าน (Turnaround Oriented Strategy) เหมาะสำหรับองค์กรที่มีโอกาสเป็นข้อได้เปรียบอยู่หลายประการ แต่ก็ยังมีปัญหาภายในติดขัดอยู่ ควรเลือกใช้ทางเลือก WO เพื่อขจัดหรือแก้ไขจุดอ่อนภายในต่าง ๆ ให้หมด และพร้อมที่จะใช้โอกาสหรือข้อได้เปรียบต่าง ๆ จากภายนอกที่เข้ามา

4) การจัดทำแผนกลยุทธ์เชิงป้องกัน (Defensive Strategy) เหมาะสำหรับองค์กรที่กำลังเผชิญอยู่ อุปสรรคจากภายนอกและก็มีปัญหาจุดอ่อนภายในหลายประการ ควรเลือกใช้ทางเลือกกลยุทธ์ WT เพื่อพยายามลดหรือหลบหลีกอุปสรรคต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ตลอดจนหามาตรการที่จะทำให้องค์กรเกิดความสูญเสียที่น้อยที่สุด

6.1.2 ข้อพิจารณาในการวิเคราะห์ SWOT มีดังนี้

1) การวิเคราะห์แยกแยะควรทำอย่างลึกซึ้งเพื่อให้ได้ปัจจัยที่มีความสำคัญ ที่เป็นสาเหตุหลักๆ ของปัญหาที่แท้จริง กล่าวคือ เป็นปัจจัยที่มีประโยชน์ในการนำไปกำหนดเป็นนโยบาย ตลอดจนสามารถนำไปกำหนดกลยุทธ์ที่จะทำให้องค์กร/ชุมชนบรรลุเป้าหมายที่เป็นผลลัพธ์ขั้นสุดท้าย (Result) ได้จริง

2) การกำหนดปัจจัยต่าง ๆ ไม่ควรกำหนดขอบเขตของความหมายของปัจจัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นจุดอ่อน (W) หรือจุดแข็ง (S) หรือโอกาส (O) และอุปสรรค (T) ให้มีความหมายคาบเกี่ยวกัน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องตัดสินใจและชี้ชัดว่าปัจจัยที่กำหนดขึ้นมานั้น เป็นปัจจัยในกลุ่มใด ทั้งนี้เพราะปัจจัยที่อยู่ต่างกลุ่มกันก็ต้องนำไปกำหนดกลยุทธ์ที่แตกต่างกันออกไป

6.1.3 ข้อดีและข้อเสีย ของการทำ SWOT Analysis

ข้อดีของเทคนิคการวิเคราะห์ SWOT ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในการวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ทางธุรกิจและการบริหารเชิงกลยุทธ์ เนื่องจากเป็นเทคนิคที่เข้าใจง่ายไม่ซับซ้อนให้ความสะดวกเป็นอย่างมากสำหรับผู้ที่น่า SWOT มาใช้และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ด้านต่าง ๆ (แมนชาติ บัวทอง, 2559)ได้แก่

- 1) การตัดสินใจเลือกเมื่อมีทางเลือกหลาย ๆ ทาง
- 2) การกำหนดความสำคัญก่อน-หลังของเหตุการณ์
- 3) การบริหารความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการให้เกิดขึ้น
- 4) การวิเคราะห์และแก้ปัญหาในการดำเนินการ
- 5) การวิเคราะห์โครงการริเริ่มใหม่
- 6) การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้สูงขึ้น
- 7) การสร้างกระบวนการเรียนรู้ใหม่ ๆ

ข้อเสียของการใช้ SWOT เมื่อเปรียบเทียบกับประโยชน์และความหลากหลายในการประยุกต์ใช้งาน ได้แก่

- 1) มีโอกาสเกิดความผิดพลาด เนื่องจากคุณภาพของข้อมูลที่นำมาใช้วิเคราะห์ทักษะประสบการณ์และความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับเทคนิคการวิเคราะห์ SWOT ของผู้วิเคราะห์
- 2) ต้องทบทวน SWOT เป็นระยะ ๆ เพื่อตรวจสอบสภาพว่าเหตุการณ์และปัจจัยต่าง ๆ ที่นำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานยังเหมือนเดิมหรือมีการเปลี่ยนแปลงไปแล้วหรือไม่

6.1.4 ประโยชน์ของการวิเคราะห์ SWOT

การวิเคราะห์ SWOT เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในองค์กร ซึ่งปัจจัยเหล่านี้แต่ละอย่างจะช่วยให้เข้าใจได้ว่ามีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรอย่างไร จุดแข็งขององค์กรจะเป็นความสามารถภายในที่ถูกใช้ประโยชน์เพื่อการบรรลุเป้าหมาย ในขณะที่จุดอ่อนขององค์กรจะเป็นคุณลักษณะภายใน ที่อาจจะทำลายผลการดำเนินงาน โอกาสทางสภาพแวดล้อมจะเป็นสถานการณ์ที่ให้โอกาสเพื่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ในทางกลับกันอุปสรรคทางสภาพแวดล้อมจะเป็นสถานการณ์ที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ผลจากการวิเคราะห์ SWOT นี้จะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิสัยทัศน์การกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้องค์กรเกิดการพัฒนาไปในทางที่เหมาะสม

6.2 การวิเคราะห์กลยุทธ์ด้วย TOWS Matrix

เมื่อทำการประเมินสภาพแวดล้อมโดยวิเคราะห์ให้เห็นถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัด นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ในรูปแบบความสัมพันธ์แบบ Matrix โดยใช้ตารางที่เรียกว่า Tow Matrix เป็นตารางที่แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดออกมาเป็นกลยุทธ์ประเภทต่าง ๆ ในการนำเทคนิค Tow Matrix ในการวิเคราะห์เพื่อหากลยุทธ์ มีขั้นตอนการดำเนินการที่สำคัญ 2 ขั้นตอน (พนิดา ศรีสว่าง, 2558) ดังนี้

1) การระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัด โดยที่การประเมินสภาพแวดล้อม ที่เป็นการระบุให้เห็นถึงจุดแข็งและจุดอ่อนจะเป็นการประเมินภายในองค์กร ส่วนการประเมิน สภาพแวดล้อมที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดจะเป็นการประเมินภายนอกองค์กร กล่าวได้ว่า ประสิทธิภาพของการกำหนดกลยุทธ์ที่ใช้เทคนิค TOWS Matrix นี้จะขึ้นอยู่กับความสามารถในการ วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัดที่ละเอียดในทุกแง่มุม เพราะถ้าวิเคราะห์ไม่ละเอียด หรือมองไม่ทุกแง่มุมจะส่งผลต่อการกำหนดกลยุทธ์

2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจุดแข็งกับ โอกาส จุดแข็งกับข้อจำกัด จุดอ่อนกับโอกาส และจุดอ่อนกับข้อจำกัด

ผลของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในข้อมูลแต่ละคู่ดังกล่าว ทำให้เกิดกลยุทธ์สามารถ แบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ

1) กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy) ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพ สภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็ง และโอกาสมาพิจารณาพร้อมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์ในเชิงรุก

2) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST Strategy) ได้มาจากการนำเสนอข้อมูลการประเมิน สภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็ง และข้อจำกัดมาพิจารณาพร้อมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์เชิง ป้องกัน ทั้งนี้เนื่องจากองค์กรมีจุดแข็ง ขณะเดียวกันองค์กรก็เจอกับสภาพแวดล้อมที่เป็นข้อจำกัด ภายนอกที่องค์กรควบคุมไม่ได้ แต่องค์กรสามารถใช้จุดแข็งที่มีอยู่ในการป้องกันข้อจำกัดที่มา จากภายนอกได้

3) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategy) ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมิน สภาพแวดล้อม ที่เป็นจุดอ่อน และโอกาสมาพิจารณาพร้อมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์ใน เชิงแก้ไข ทั้งนี้เนื่องจากองค์กรมีโอกาสนำแนวคิดหรือวิธีใหม่ ๆ มาใช้ในการแก้ไขจุดอ่อน ที่ องค์กรมีอยู่ได้

4) กลยุทธ์เชิงรับ (WT Strategy) ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพ สภาพแวดล้อม

TOWS Matrix

ปัจจัยภายใน	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
-------------	-------------	-------------

ปัจจัยภายนอก		
โอกาส (O)	SO กลยุทธ์เชิงรุก ใช้จุดแข็งเกาะกุม โอกาส	WO กลยุทธ์เชิงแก้ไข เอาชนะจุดอ่อนโดยอาศัยโอกาส
Threats (T)	ST กลยุทธ์เชิงป้องกัน ใช้จุดแข็งหลีกเลี่ยงอุปสรรค	WT กลยุทธ์เชิงรับ ลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงอุปสรรค

ภาพที่ 2.3 การวิเคราะห์กลยุทธ์ด้วย TOWS Matrix

ที่มา : องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (2554)

6.3 เทคนิคที่ใช้ในกระบวนการวิเคราะห์ SWOT

สวณีย์ เสริมสุข อ้างถึงใน (นันทิยา หุตานูวัตร และ ณรงค์ หุตานูวัตร, 2551) กล่าวว่า เทคนิคที่ใช้ในกระบวนการวิเคราะห์สวอต (SWOT) มี 6 ประการ คือ

1) การเขียนความคิดในกระดาษสี่ เทคนิคการเขียนความคิดในกระดาษสี่ช่วยให้ผู้เข้าร่วมได้คิดค้นกรอง และเป็นสื่อในการแลกเปลี่ยนอภิปรายความคิด และขยายความคิดของผู้เข้าร่วมให้กว้างขวางขึ้นด้วย นอกจากนี้ กระดาษสี่ยังช่วยในการจัดกลุ่มความคิด และเคลื่อนย้ายจัดกลุ่มใหม่ได้

2) การเชิญชวนให้เกิดการอภิปราย เป็นเทคนิคที่ช่วยให้เกิดความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกระบวนการ การใช้คำถามเป็นเทคนิคที่ช่วยให้เขาคิด อาจต้องใช้คำถามนำบ้างเพื่อกระตุ้นให้คิด การเขียนข้อความหรือวาดภาพสิ่งที่เสนอหรือพูดบนกระดานเป็นอีกเทคนิคหนึ่งที่จะช่วยทำให้เกิดการอภิปรายเกิดความต่อเนื่องขึ้นได้ หากปล่อยให้ผู้เข้าร่วมฟังเป็นเวลานาน จะเกิดความเบื่อหน่ายและง่วงได้ บางครั้งอาจต้องแทรกกิจกรรมคลายเครียดเป็นระยะ ๆ ดังนั้น การเชิญชวนให้เกิดการอภิปรายเป็นเทคนิคที่สำคัญอย่างยิ่ง

3) การให้น้ำหนักเพื่อระบุปัจจัยสำคัญที่นำสู่ความสำเร็จ เทคนิคนี้จะช่วยระบุว่า จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค ไคเป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อองค์กร

4) เทคนิคการจับคู่ หรือเรียกว่า SWOT Matrix เทคนิคนี้ใช้จับคู่เพื่อสร้างกลยุทธ์ จับคู่ที่ละคู่ระหว่างปัจจัย จุดอ่อนและ โอกาส จุดอ่อนและอุปสรรค จุดแข็งและ โอกาส จุดแข็งและอุปสรรค ทั้งนี้ในการจับคู่แต่ละครั้งอาจจะใช้ปัจจัยหลายตัวก็ได้ หรือโดยตัวมันเองอาจไม่จับคู่กับตัวใดเลยก็ได้

5) การจัดลำดับความสำคัญ เทคนิคนี้ใช้จับคู่เปรียบเทียบแบบพบกันหมดช่วยในการจัดลำดับความสำคัญของกลยุทธ์ โดยเฉพาะเมื่อมีกลยุทธ์ที่ต้องการเปรียบเทียบจำนวนมาก เทคนิคการจัดคู่เปรียบเทียบนี้จะช่วยให้การเปรียบเทียบทำได้ง่ายขึ้น

6) บรรยากาศผ่อนคลาย การสร้างบรรยากาศผ่อนคลายเป็นกันเอง และมีกิจกรรมคลายเครียดเป็นสิ่งจำเป็นมาก การพักผ่อนน้ำเย็น ซากาแฟ ช่วยให้ผู้ใช้ร่วมรู้สึกผ่อนคลายได้ การเล่าเรื่องตลก หรือการพูดจาสนุกสนานช่วยทำให้บรรยากาศดีขึ้น

6.4 การพัฒนาศักยภาพศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ประกอบด้วย ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561) ดังนี้

ปัจจัยภายใน

- 1) ผู้นำ มีวิสัยทัศน์ เป็นผู้นำ การเปลี่ยนแปลง มีความรู้ความสามารถ และเสียสละเพื่อส่วนรวม
- 2) คณะกรรมการมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน และมีการจัดประชุม อย่างต่อเนื่อง
- 3) สมาชิกมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน และการตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง
- 4) การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยการจัดเวทีชุมชน ทำให้สมาชิกได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สามารถหาแนวทางมาพัฒนาและแก้ไขปัญหาของตนเองได้ดีขึ้น

ปัจจัยภายนอก

- 1) ภาครัฐให้การสนับสนุนด้านวิชาการ ประกอบด้วย กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน และกรมการข้าว เป็นต้น
- 2) ภาครัฐให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ อุปกรณ์การดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ประกอบด้วย จังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการเกษตร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นอกจากปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาแล้ว ในส่วนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรนั้น ควรดำเนินการจัดกระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยี แก่ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และควรพัฒนาการจัดการให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เช่น การแบ่งหน้าที่การปฏิบัติงาน และการระดมทุน เพื่อพัฒนากลุ่มให้เข้มแข็งเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ เป็นต้น

SWOT จึงเป็นการเปรียบเทียบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค เพื่อช่วยในการกำหนดกลยุทธ์และการวิเคราะห์ SWOT นี้ ยังทำให้เกิดความเข้าใจถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการ

ทำงาน กล่าวคือ จุดแข็งเป็นความสามารถที่จะต้องใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ในขณะที่จุดอ่อนเป็นลักษณะที่ต้องแก้ไข โอกาสเป็นสถานการณ์ซึ่งมีศักยภาพ เป็นข้อได้เปรียบซึ่งช่วยให้บรรลุเป้าหมาย และอุปสรรคเป็นปัญหาวิกฤตที่จะทำให้ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ (วิลาสินี ภู่วิจิต, 2553)

7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีรายงานการศึกษา ดังต่อไปนี้

7.1 การพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

วารุณี ลายหงส์ (2558) ได้กล่าวไว้ในรายงานการศึกษา เรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า (1) สมาชิกมากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 55.66 ปีจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เกือบทั้งหมดเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรเช่น ธกส. มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 26.47 ไร่อาชีพลัก คือ ทำนา มีรายได้ในภาคการเกษตรเฉลี่ย 203,052.76 บาท/ปีรายจ่ายในภาคการเกษตรเฉลี่ย 107,408.19 บาท/ปีส่วนมากใช้เงินของตนเองลงทุน (2) สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจในระดับมากเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์และการจัดการศัตรูพืชแต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการสำรวจตรวจนับศัตรูพืชในแปลงพยากรณ์การระบาดของศัตรูพืช ได้รับความรู้จากสื่อประเภทกิจกรรมกลุ่มในระดับปานกลาง โดยผ่านการอบรมรองลงมา คือ สื่อประเภทบุคคลจากนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรแต่ได้รับความรู้ผ่านสื่อประเภทมวลชนในระดับน้อย (3) สมาชิกศูนย์มีส่วนร่วมมากในการถ่ายทอดความรู้การจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสานโดยเฉพาะการร่วมฝึกอบรมและการผลิตขยายชีวภัณฑ์รองลงมาคือการมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ แต่ยังขาดการมีส่วนร่วมในการเชื่อมโยงเครือข่าย (4) ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์เกี่ยวกับศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในภาพรวมเห็นด้วยมากที่สุดซึ่งเห็นด้วยเกี่ยวกับประเด็นวัตถุประสงค์ของศจช. มากที่สุด รองลงมา คือ องค์กรประกอบของ ศจช. บทบาทการทำงานของกรมส่งเสริมการเกษตรกับ ศจช. และแนวทางการดำเนินงานของ ศจช. ตามลำดับ (5) ปัญหาที่พบคือ สมาชิกศูนย์ขาดทักษะในการตรวจวินิจฉัยศัตรูพืชและการจำแนกแมลงศัตรูพืช/แมลงศัตรูธรรมชาติ ข้อเสนอแนะคือสมาชิกต้องพัฒนาความรู้และฝึกฝนตนเองด้วยการศึกษาจากตัวอย่างและสถานการณ์จริง มีการถ่ายทอดความรู้ที่เน้นการฝึกปฏิบัติและส่งเสริมการเชื่อมโยงเครือข่าย

รัฐยา กลั่นจ้อย (2557) ได้กล่าวไว้ในรายงานการศึกษาเรื่อง การดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า (1) ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนทุกศูนย์มีองค์ประกอบครบถ้วนได้แก่ สมาชิก คณะกรรมการสถานที่ทำกิจกรรม และแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช ศูนย์ฯ มากกว่าครึ่งเล็กน้อยไม่มีการจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรรมและชุมชนโดยประมาณหนึ่งในสามมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการศูนย์จัดการศัตรูพืช เมื่อมีแนวโน้มการระบาดของศัตรูพืชและเมื่อศูนย์ฯ เป็นเป้าหมายในการดำเนินการ โครงการศูนย์ฯ มากกว่าสองในสามแจ้งเตือนการระบาดของศัตรูพืชทางโทรศัพท์มือถือ ศูนย์ฯ ประมาณสามในสี่มีบริการวินิจฉัยศัตรูพืช และมากกว่าครึ่งเล็กน้อยไม่มีบริการข้อมูลเกี่ยวกับศัตรูพืช ศูนย์ฯ สองในสามมีการผลิตขยายศัตรูธรรมชาติและชีวภัณฑ์ ควบคุมศัตรูพืช ศูนย์ฯ เกือบสองในสามมีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ฯ โดยการประชุม ศูนย์ฯ มากกว่าครึ่งเล็กน้อยมีการเชื่อมโยงเครือข่ายและเกือบสามในสี่มีการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (2) คณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 50.49 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาโดยส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นกรรมการหมู่บ้าน มีระยะเวลาดำรงตำแหน่งในศูนย์เฉลี่ย 3.61 ปี โดยส่วนใหญ่ได้รับการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลในการเข้าร่วมศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (3) ความคิดเห็นของคณะกรรมการเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ฯ ในภาพรวม พบว่าคณะกรรมการฯ โดยเฉลี่ยเห็นด้วยในระดับมากทุกประเด็น ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์ฯ บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์ฯ และการดำเนินงานของศูนย์ฯ ตามหน้าที่หลักของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะคณะกรรมการฯ เกือบครึ่งหนึ่งระบุว่า การถ่ายทอดความรู้ที่หน่วยงานภาครัฐเข้ามาอบรมไม่ตรงกับฤดูกาลผลิต

ทองสา ทองหนองยาง (2557) ได้กล่าวไว้ในรายงานการศึกษา เรื่องการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า (1) ประธานและกรรมการที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 58.1 ปี สถานภาพสมรส จบชั้นประถมศึกษา ส่วนใหญ่ได้รับความรู้ข่าวสารทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ (2) กรรมการส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนระดับมาก (3) ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนเกือบทั้งหมดมีการดำเนินงานด้านสถานที่ตั้ง สมาชิก การจัดทำแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช การบริหารจัดการ และการบูรณาการการดำเนินงาน (4) ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมีปัญหาในระดับปานกลางในทุกด้าน (5) ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมีความต้องการการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในระดับมาก เกี่ยวกับเรื่องเทคนิคการถ่ายทอดเทคโนโลยี การติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช การวินิจฉัยศัตรูพืช การจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน การผลิตและขยายศัตรูธรรมชาติ การเยี่ยมไร่ นา การศึกษาดูงาน และการสาธิตนอกจากนี้ (6) ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมีแต่ละกลุ่ม

พีชหลักมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในปัจจุบันที่มีต่อการพัฒนาการดำเนินงานในเรื่อง รายได้ รายจ่ายภาคการเกษตร รายได้รวม ปัญหาสถานที่ตั้งศูนย์ การบูรณาการ การประชาสัมพันธ์ ความต้องการความรู้เรื่องการจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน และแบบครอบคลุมพื้นที่

ศิริวรรณ วิญญา漾ค์ และคณะ (2560) ได้กล่าวไว้ในรายงานผลการศึกษา เรื่อง แนวทางพัฒนาการสื่อสารของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน จังหวัดสุรินทร์ จากผลการจัดสนทนากลุ่ม เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร 11 คน ได้สรุปปัญหาออกเป็นภายในและภายนอก ศจช.จังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ ปัญหาด้านผู้ส่งสาร เนื้อหา สื่อและผู้รับสาร จึงมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเน้นการพัฒนา องค์ประกอบการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับ (สุนันท์ สีสังข์, 2558) รายงานว่า การเพิ่มประสิทธิภาพ การสื่อสาร นักส่งเสริมการเกษตรต้องวิเคราะห์และพัฒนาองค์ประกอบในกระบวนการสื่อสาร ซึ่ง ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร สารหรือเนื้อหา ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร นำมาสังเคราะห์เสนอเป็น แนวทางเพื่อพัฒนาการสื่อสาร ดังนี้ 1) แนวทางพัฒนาการสื่อสารภายใน ศจช. ได้แก่ ด้านผู้ส่งสาร และผู้รับสารพัฒนาให้มีความรู้สามารถจัดการศัตรูพืชได้ ด้านเนื้อหาต้องวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจ แปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชและเน้นเรื่องการวินิจฉัยศัตรูพืช ด้านสื่อต้องเข้าใจง่ายจัดหาสื่อที่ จำเป็นเพิ่มวิธีการจดบันทึกเพื่อลดเป็นองค์ความรู้ ทำเป็นสื่อไว้ที่ทำการจัดทำแผนการผลิตขยาย ชีวิตันท์เพื่อขอรับการสนับสนุน จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) แนวทางพัฒนาการสื่อสารภายนอก ศจช. ได้แก่ แยกด้านผู้ส่งสารและผู้รับสาร เสริมสร้างเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงาน ศจช. ให้เป็น ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศัตรูพืชที่แท้จริง ส่งเสริมการเรียนรู้ของ ศจช. แบบมีส่วนร่วม เสริม ทักษะการเป็นวิทยากรให้กับ ศจช. สร้างความเข้มแข็งให้เครือข่าย ศจช.ระดับจังหวัดสุรินทร์ให้ เป็นกลไกในการผลักดันมาตรการจัดการศัตรูพืชสู่เกษตรกรและชุมชน และ ศจช. ต้องสร้างความ เข้าใจให้เกษตรกรรับรู้การดำเนินงาน ด้านเนื้อหาควรลดข้อมูลที่มีปริมาณมากเกินไป โดยสำรวจ ความต้องการความรู้ของผู้รับสารก่อน หลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษ ด้านสื่อต้องเข้าใจง่าย เช่น มี ภาพประกอบ มีตัวอย่าง ใช้ธงสัญลักษณ์ในแปลง ติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช และเพิ่มช่องทางใน การประชาสัมพันธ์ทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งทั้ง 2 แนวทาง มีความสอดคล้องกับ SMCR ของ David K. Berlo (1960) รายงานว่า เป็นผู้คิดทฤษฎี SMCR ซึ่งมีผู้กล่าวขานว่าเป็นแบบจำลองที่ดี เน้น ความสำคัญขององค์ประกอบในกระบวนการสื่อสาร คือผู้ส่งสาร สื่อ เนื้อหา และผู้รับสาร โดย พิจารณาปัจจัยที่อยู่ในตัวผู้ส่งสารและผู้รับสาร ที่มีผลต่อการติดต่อสื่อสารได้แก่ ทักษะ ทักษคติ ระดับความรู้ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งผู้ส่งสาร และผู้รับสารต้องมีตรงกัน

7.2 ความคิดเห็นต่อศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ปริญญารัตน์ ภูศิริ และคณะ (2554) ได้กล่าวไว้ในรายงานการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง ภายใต้ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน โดยประเมินจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน พบว่าเกษตรกรร้อยละ 99.1 เห็นด้วยกับการดำเนินงานเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง ภายใต้ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เพราะเกษตรกรในพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากศูนย์การจัดการศัตรูพืชชุมชน ทำให้เกษตรกรรู้จักป้องกันและสามารถควบคุมการระบาดของเพลี้ยแป้ง การตรวจแปลงเพื่อเฝ้าระวังและป้องกันอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ทำให้มีความรู้และมีแปลงสาธิต ในการจัดการแปลงและการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังในชุมชนสะดวกต่อการติดต่อ เป็นการบูรณาการการทำงานในพื้นที่ลดความซ้ำซ้อน และเกษตรกรร้อยละ 0.9 ไม่เห็นด้วยกับการดำเนินงานเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังภายใต้ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เนื่องจากเกษตรกรขาดความมั่นใจและให้ความร่วมมือน้อย

ปาริชาติ อภรณ์วิชานพ (2557) ได้กล่าวไว้ในรายงานการศึกษา เรื่องความคิดเห็นของคณะกรรมการต่อการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ในอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ว่าความคิดเห็นของคณะกรรมการต่อการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในภาพรวม คณะกรรมการเห็นด้วยระดับมาก เห็นด้วยในระดับมากที่สุดคือสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนต้องขึ้นทะเบียนเกษตรกรแล้วเท่านั้น และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้สนับสนุนความรู้ทางวิชาการ

7.3 การจัดการศัตรูพืช

สมหญิง ทับทิมศรี (2559) ได้กล่าวไว้ในรายงานผลการศึกษา เรื่องการจัดการศัตรูพืชในนาข้าวของเกษตรกรตำบลคอนเจดีย์อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรีผลการศึกษาพบว่า ศัตรูพืชที่เกษตรกรพบในนาข้าวที่สำคัญ ได้แก่ โรคยอดฝักดาบ หนอนกอข้าว นก และหญ้าข้าวนก มีการเลือกใช้สารเคมีในการกำจัดมากที่สุด ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการจัดการศัตรูข้าวแต่ละประเภท ได้แก่ โรคข้าว แมลงศัตรูข้าว และวัชพืชนาข้าว เท่ากับ 20.30, 53.97 และ 337.56 บาท ต่อไร่ ตามลำดับ เจ้าหน้าที่ของรัฐนับว่าเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เกษตรกรได้รับมากที่สุด การจัดการศัตรูพืชในนาข้าวพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีการสำรวจศัตรูพืชในนาข้าวก่อนตัดสินใจเลือกใช้วิธีการควบคุมและกำจัด แต่วิธีการที่เกษตรกรเลือกใช้ขึ้นนั้น คือสารเคมีซึ่งไม่สามารถควบคุมและกำจัดศัตรูพืชในนาข้าวได้ โดยเกษตรกรยังขาดความรู้ในการจัดการศัตรูพืชโดยเฉพาะการจำแนกชนิดศัตรูพืชและวิธีการจัดการศัตรูพืชที่ถูกต้อง ทั้งนี้เกษตรกรได้เสนอความต้องการด้านความรู้และวิธีการที่สามารถควบคุมและกำจัดศัตรูพืชในนาข้าว ดังนั้น แนวทางการจัดการศัตรูพืช

ในนาข้าวที่จะประสบความสำเร็จควรได้จากรูปแบบการจัดการศัตรูพืชโดยเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างเกษตรกรกับเจ้าหน้าที่ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นต้นแบบให้แก่ชุมชนอื่นได้

พนิดา นันตะหน้อย (2557) ได้กล่าวไว้ในรายงานผลการศึกษา เรื่องการจัดการศัตรูพืช โดยวิธีผสมผสานของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน จังหวัดพะเยา ผลการศึกษา พบว่า (1) เกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่ง มีอายุเฉลี่ย 51.93 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มากที่สุด มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.94 คน มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตร เฉลี่ย 18.17 ไร่ ประกอบอาชีพหลักคือทำนา มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 12,312.65 บาท (2) เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากแหล่งความรู้อยู่ในระดับปานกลาง และมีความรู้เรื่องการจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน และมีความรู้เรื่องศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสานอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ช่วยให้ได้บริโภคอาหารที่ปลอดภัยต่อสุขภาพ (3) เกษตรกรส่วนใหญ่มีการปฏิบัติการจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน อยู่ระดับมาก (4) เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาในการจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสานในด้านความรู้อยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับปัญหาในด้านการปฏิบัติ (5) ข้อเสนอแนะของเกษตรกร คือ ต้องการให้มีการอบรมให้ความรู้กับสมาชิกศูนย์เกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชอย่างต่อเนื่อง โดยให้เจ้าหน้าที่มาอบรมและพาออกไปปฏิบัติงานในพื้นที่ที่เกิดการระบาดของศัตรูพืช และต้องการงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

อุไรลักษณ์ ดวงฉวี (2556) ได้กล่าวไว้ในรายงานผลการศึกษา เรื่องการป้องกันกำจัดเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลในนาข้าว ของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษา พบว่า 1) ร้อยละ 55.1 ของสมาชิกเป็นเพศชายมีอายุเฉลี่ย 51.66 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการทำนาเฉลี่ย 30.72 ปี และเป็นสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมาแล้ว 5 ปีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในนาจะตัดสินใจร่วมกับสมาชิกในครัวเรือน สมาชิกมากกว่าครึ่งไม่มีอาชีพอื่น นอกจากการทำนาจำนวนแรงงานในการทำนารวมตนเอง 2 คน มีพื้นที่ทำนา เฉลี่ย 37.09 ไร่รายได้จากการทำนา ในปี 2556 เฉลี่ย 21,794.34 บาทต่อไร่ รายจ่ายในการป้องกันกำจัดเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล ปี 2556 เฉลี่ย 492.95 บาทต่อไร่ สมาชิกมากกว่าครึ่งเข้าร่วมกิจกรรมกับศูนย์ฯ เป็นประจำและได้รับความรู้ในการป้องกันกำจัดเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลโดยวิธีผสมผสานจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ 2) สมาชิกเกือบสามในสี่เคยประสบปัญหาการระบาดของยุงร่นแรงของเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลก่อนเป็นสมาชิกศูนย์ฯ 3) วิธีป้องกันกำจัดเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลสมาชิกส่วนใหญ่ปฏิบัติตามแนวทางของศูนย์ฯ เกือบทุกประเด็น ส่วนวิธีการที่สมาชิกไม่ปฏิบัติ เนื่องจากขั้นตอนในการปฏิบัติยุ่งยาก สภาพพื้นที่ไม่เหมาะสมในการปฏิบัติบางประเด็นและมีข้อจำกัดของชีวภัณฑ์ 4) ปัญหาสำคัญของสมาชิก คือ ขั้นตอนการปฏิบัติยุ่งยากหลายขั้นตอน

ข้อจำกัดของชีวภัณฑ์ที่ไม่มีความรู้เรื่องศัตรูธรรมชาติและสารเคมีในการป้องกันกำจัดเพลี้ยกระโดดสี
น้ำตาล

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ความรู้ ความสามารถ ความคิดเห็น ปัญหาและข้อเสนอแนะ ต่อการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาโดยกำหนดประชากร สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

1.1.1 ประชากรที่ตอบแบบสัมภาษณ์ เป็นสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 46 ศูนย์ รวมจำนวน 1,411 ราย

1.1.2 ประชากรที่ร่วมเวทีสนทนา เป็นสมาชิกศึกษาแนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์ โดยการจัดเวทีสนทนากลุ่มร่วมกับประธาน หรือกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนหรือตัวแทน จำนวน 46 ศูนย์ ๆ ละ 1 ราย รวมจำนวน 46 ราย เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก (SWOT Analysis) และ TOWS matrix ไปพัฒนาได้อย่างเหมาะสม

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จากจำนวนสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 46 ศูนย์ โดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.07 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 178 ราย ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อกำหนดให้ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรที่ศึกษา คือ จำนวนสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนทั้งหมดของจังหวัดบุรีรัมย์

$$e = \text{ระดับความคลาดเคลื่อน } 0.07$$

$$\begin{aligned} \text{แทนค่าลงในสูตร} \quad n &= \frac{1,411}{1 + 1,411 (0.07)^2} \\ &= 178 \text{ ราย} \end{aligned}$$

ดังนั้น ขนาดตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้จึงเท่ากับ 178 ราย

1.3 กลุ่มตัวอย่างในการจัดเวที ประกอบด้วย ประธาน หรือกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนหรือตัวแทน จำนวน 46 ศูนย์ ๆ ละ 1 ราย รวมจำนวน 46 ราย โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เนื่องจากเป็นผู้มีส่วนร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทราบถึงการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตลอดมา และยังเป็นผู้ประสานการจัดกิจกรรมของ ศชช.

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structure interview) จำนวน 178 ชุด และการจัดเวทีเพื่อการจัดทำวิเคราะห์ SWOT Analysis ของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนกลุ่มตัวอย่าง

2.1.1 แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structure interview) ซึ่งคำถามจะประกอบไปด้วย 2 ลักษณะ คือ คำถามแบบปลายปิด (Close-ended question) และคำถามปลายเปิด (Open-ended question) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งทางสังคม การประกอบอาชีพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนสมาชิกแรงงานการเกษตรในครัวเรือนรายได้ของครัวเรือนต่อปี จำนวนที่ดินถือครอง และประสบการณ์ทำการเกษตร

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ระดับความคิดเห็น ของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของสมาชิกต่อศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ในด้านความพร้อมศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน หลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และการนำความรู้ไปใช้ เพื่อให้ทราบถึงระดับความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนและการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เป็นคำถามแบบปลายเปิดให้เลือกตอบ มีการกำหนดคะแนนเป็น 5 ระดับ ดังนี้

มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยน้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ	1
มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยน้อย	มีค่าเท่ากับ	2
มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยปานกลาง	มีค่าเท่ากับ	3
มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมาก	มีค่าเท่ากับ	4
มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมากที่สุด	มีค่าเท่ากับ	5

ตอนที่ 3 ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เป็นคำถามเกี่ยวกับประเด็นปัญหาของสมาชิกต่อการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน โดยให้สมาชิกแสดงระดับปัญหาอยู่ในระดับใด ต่อคำถามแต่ละข้อ โดยกำหนดเกณฑ์จากน้ำหนักค่าเฉลี่ยแบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

มีปัญหาน้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ	1
มีปัญหาน้อย	มีค่าเท่ากับ	2
มีปัญหাপานกลาง	มีค่าเท่ากับ	3
มีปัญหามาก	มีค่าเท่ากับ	4
มีปัญหามากที่สุด	มีค่าเท่ากับ	5

2.1.2 ประเด็นการจัดเวทีสนทนากลุ่มเพื่อจัดทำ SWOT Analysis

ศึกษาแนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์ โดยการจัดเวทีสนทนาร่วมกับศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาและอุปสรรค ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความพร้อมศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ด้านความรู้ ความสามารถของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการดำเนินการของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน และด้านการนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนไปใช้ประโยชน์

2.2 วิธีการสร้างและทดสอบเครื่องมือ

โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

- 1) ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยต่าง ๆ สำหรับใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา
- 2) กำหนดกรอบของเนื้อหาและข้อคำถาม ให้สอดคล้องกับแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการศึกษา
- 3) สร้างแบบสัมภาษณ์ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง
- 4) นำเสนอแบบสัมภาษณ์ กับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะหรือข้อบกพร่องต่าง ๆ แล้วปรับปรุงแก้ไขตามอาจารย์ที่ปรึกษาได้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อให้แบบสัมภาษณ์มีความถูกต้องสมบูรณ์และเที่ยงตรง
- 5) ทดสอบแบบสัมภาษณ์ (pre-test) โดยการนำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 30 คน ทดสอบความเที่ยง (reliability) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.825

3. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ด้วยวิธีสัมภาษณ์สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน จำนวน 178 ราย และการจัดเวทีสนทนากลุ่มร่วมกับประธาน หรือกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนหรือตัวแทน จำนวน 46 ราย ในระหว่างเดือนพฤษภาคม - สิงหาคม 2564 ดังนี้

3.1 การสัมภาษณ์สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

3.1.1 การประสานงานผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่และคณะกรรมการศูนย์ เพื่อชี้แจงรายละเอียดการวิจัยและขอความร่วมมือในการนัดหมายสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เพื่อเก็บข้อมูล

3.1.2 การชี้แจงรายละเอียดการวิจัย ผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดแก่สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และความสำคัญของงานวิจัย

3.1.3 การตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ ให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ก่อนนำมาใช้

3.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลแล้ว ไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยโปรแกรมสำเร็จรูปต่อไป

3.2 การจัดเวทีสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยจัดเวทีสนทนากลุ่มร่วมกับประธาน หรือกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน หรือตัวแทนจำนวน 46 ราย เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก (SWOT Analysis) และ TOWS matrix

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของข้อมูลที่รวบรวมมา ได้ทำการลงรหัสแล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสามารถอธิบายข้อมูลสถิติพรรณนา ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์จากแบบสัมภาษณ์

4.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน โดยใช้สถิติ ดังนี้ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดเห็นต่อศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ใช้สถิติ คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ ซึ่งมีเกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูลโดยใช้เกณฑ์ค่าคะแนนน้ำหนักเฉลี่ย ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= \frac{4}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

1.00 - 1.80 หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด
1.81 - 2.60 หมายถึง	ระดับน้อย
2.61 - 3.40 หมายถึง	ระดับปานกลาง
3.41 - 4.20 หมายถึง	ระดับมาก
4.21 - 5.00 หมายถึง	ระดับมากที่สุด

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัญหาต่อการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ใช้สถิติ คือค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์ค่าคะแนนน้ำหนักเฉลี่ยในการแปลความหมายข้อมูลโดยใช้เกณฑ์ค่าคะแนนน้ำหนักเฉลี่ย ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= \frac{4}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

1.00-1.80	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด
1.81 - 2.60	หมายถึง	ระดับน้อย
2.61 - 3.40	หมายถึง	ระดับปานกลาง
3.41 - 4.20	หมายถึง	ระดับมาก
4.21 - 5.00	หมายถึง	ระดับมากที่สุด

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์จากประเด็นในการจัดเวทีสนทนา

โดยใช้การวิเคราะห์ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และ Tows Matrix เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์ สู่แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการวิจัยและผลการวิจัย ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษาของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน 2) ความคิดเห็นของสมาชิกต่อศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน 3) เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน และ 4) วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรที่ศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ในจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 46 ศูนย์ รวมจำนวน 1,411 ราย

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา

(1) การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane (1973) โดยยอมให้มีความคลาดเคลื่อน 7% ซึ่งจะได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 178 ตัวอย่าง จากจำนวนสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 46 ศูนย์ รวมจำนวน 1,411 ราย โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling)

(2) การจัดเวทิสันทนาการร่วมกับประธานหรือคณะกรรมการศูนย์หรือตัวแทนศูนย์ฯ จำนวน 46 ศูนย์ ๆ ละ 1 ราย รวมจำนวน 46 ราย ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มขั้นตอนเดียว เก็บข้อมูลโดยการจัดเวทิสันทนาการร่วมกับประธานหรือตัวแทน วิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน โดยวิธี SWOT analysis

1.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) มีทั้งปลายปิดและปลายเปิด แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ (1) ข้อมูลพื้นฐาน สภาพ

ทาง เศรษฐกิจ สังคมของเกษตรกร (2) ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (3) ปัญหา และข้อเสนอแนะการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน และ 2) การจัดเวทีสนทนา ร่วมกับประชาชนหรือตัวแทนศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน จำนวนตัวอย่างในการจัดเวทีทั้งสิ้น 46 ราย ทดสอบเครื่องมือกับเกษตรกรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 ราย ในจังหวัดสุรินทร์ เพื่อวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาค่าความเที่ยง ตามวิธีการของ Cronbach's alpha ซึ่งหาค่าจาก ระดับความคิดเห็นและระดับปัญหาของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ค่า alpha เท่ากับ 0.850 และ 0.799 ตามลำดับ

1.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยวิธีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 178 ราย และการจัดเวทีสนทนากลุ่ม

1.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ โดยใช้การวิเคราะห์พหุคูณ (multiple regression)

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลและสังคม สมาชิกร้อยละ 66.9 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 54.76 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 เฉลี่ย 34.8 ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกศูนย์เฉลี่ย 3.35 ปี ร้อยละ 96.1 ประกอบอาชีพหลักทำนา ร้อยละ 91.6 มีอาชีพรอง สมาชิกศูนย์ มีพื้นที่การเกษตรเฉลี่ย 26.77 ไร่ ร้อยละ 98.8 ปลูกข้าวเป็นหลัก เฉลี่ย 23.10 ไร่ สมาชิกศูนย์ มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรเฉลี่ย 31.97 ปี

2) สภาพพื้นฐานข้อมูลทางเศรษฐกิจ พบว่า สมาชิกศูนย์ ส่วนใหญ่มีรายได้ของครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 108,951.40 บาท มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.18 คน และเป็นแรงงานเกษตร 3 คน

3) สภาพพื้นฐานทางสังคม พบว่า สมาชิกศูนย์ ส่วนใหญ่มีตำแหน่งทางสังคม โดยเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน มากที่สุด

1.3.2 ความคิดเห็นต่อศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

1) ความคิดเห็นต่อความพร้อมศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชมีระดับความคิดเห็นภาพรวมในระดับปานกลาง และพบว่า เอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ค่าเฉลี่ย 3.90 ระดับความคิดเห็นมาก รองลงมาคือ สถานที่ตั้งศูนย์อยู่ในแหล่งชุมชน ค่าเฉลี่ย 3.89 ระดับความคิดเห็นมาก และมีระดับความคิดเห็นต่อ การศึกษาดูงานและการเชื่อมโยงเครือข่าย ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 2.54

2) สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชมีระดับความคิดเห็นต่อหลักสูตรการผลิตขยายชีวภัณฑ์ ภาพรวมเห็นด้วยระดับมาก (3.78) ได้แก่ หลักสูตรการใช้พืชสมุนไพรในการจัดการศัตรูพืช (4.02) รองลงมาคือ หลักสูตรการผลิตขยายชีวภัณฑ์ (3.93) และหลักสูตรการผลิตขยายแมลงศัตรูธรรมชาติ (3.34)

3) สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชมีระดับความคิดเห็นต่อความรู้ความสามารถเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ภาพรวมอยู่เห็นด้วยระดับมาก (3.80) ได้แก่ กระบวนการสร้างความเข้าใจแก่สมาชิก (3.94) มีระดับความเห็นด้วย รองลงมาคือ การเป็นวิทยากรพี่เลี้ยง (3.89) การวางแผนการจัดการศัตรูพืช (3.89) และการตัดสินใจแก้ปัญหา (3.71)

4) สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชมีระดับความคิดเห็นต่อ การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ของสมาชิก ภาพรวมอยู่เห็นด้วยระดับมาก (3.64) ได้แก่ การเตรียมชีวภัณฑ์เพื่อใช้ในการควบคุมศัตรูพืช (3.81) รองลงมาคือ การวางแผนป้องกันและกำจัดศัตรูพืช (3.77) และความสามารถในการเป็นวิทยากรของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืช ที่ผ่านการอบรมจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (3.45)

1.3.3 ปัญหา เกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน พบว่า ประเด็นปัญหาของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ภาพรวมประเด็นปัญหาอยู่ในระดับน้อย โดยระดับปัญหาสูงสุด ได้แก่ การสร้างและเชื่อมโยงเครือข่าย (3.66) อยู่ในเกณฑ์ระดับปัญหามาก ระดับปัญหาปานกลาง ได้แก่ การจัดการศัตรูพืชและการให้บริการ (2.97) และระดับปัญหาน้อย ได้แก่ การจัดทำแผนการดำเนินงานศูนย์ฯ (2.17) การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ (2.07) และการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (1.87)

1.3.4 การวิเคราะห์สถานการณ์ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

การวิเคราะห์สถานการณ์ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก ปัญหาและอุปสรรค ดังนี้

(1) ด้านความพร้อมศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

จุดแข็ง พบว่า ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนอยู่ในแหล่งชุมชนมีการคมนาคมที่สะดวก เป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ และเป็นสถานที่ผลิตขยายสารชีวภัณฑ์พร้อมใช้ให้กับสมาชิกกลุ่มและเกษตรกรในชุมชนป้องกันโรคพืชและแมลงศัตรูพืช ซึ่งมีแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชใกล้แหล่งชุมชน

จุดอ่อน พบว่า การผลิตขยายเชื้อราไตรโคเดอร์มาในปริมาณมาก สถานที่ไม่เพียงพอในการเก็บหัวเชื้อและเชื้อขยายพร้อมใช้ สมาชิกศูนย์ฯไม่สามารถผลิตหัวเชื้อไว้ใช้เองได้ และวัสดุอุปกรณ์ในการตรวจสอบสารพิษตกค้างมีปริมาณจำกัด

โอกาส พบว่า ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเป็นเครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

อุปสรรค พบว่า หน่วยงานภาครัฐตัดงบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรมศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

(2) ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

จุดแข็ง พบว่า สมาชิกศูนย์ฯ และเกษตรกรสามารถผลิตขยายสารชีวภัณฑ์ ผลิตและใช้สมุนไพร เพื่อใช้ป้องกันและกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรได้ถูกวิธี

จุดอ่อน พบว่า ขาดการวางแผนการผลิตพืช เกษตรกรขาดความชำนาญและทักษะที่ดีในการผลิตแมลงกำจัดศัตรูพืช และการใช้สารชีวภัณฑ์ในการป้องกันและกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชไม่ต่อเนื่อง

โอกาส พบว่า สำนักงานเกษตรอำเภอและสำนักงานเกษตรจังหวัด และหน่วยงานส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมกิจกรรมศูนย์ฯ และจัดอบรมกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง

อุปสรรค พบว่า การเกิดการระบาดของโรคอุบัติใหม่ทำให้เกษตรกรนำความรู้ไปใช้ได้น้อย และไม่ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง

(3) ด้านความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

จุดแข็ง พบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน โดยเป็นพี่เลี้ยงและให้คำปรึกษาแนะนำ ถ่ายทอดความรู้ และประสานงานกับหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

จุดอ่อน พบว่า การสนับสนุนเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์และปัจจัยการผลิต ของเจ้าหน้าที่แก่สมาชิกศูนย์ฯ ไม่สอดคล้องกับห้วงเวลาที่ต้องการใช้

โอกาส พบว่า มีงบประมาณจากส่วนราชการสนับสนุน และเจ้าหน้าที่มีความรู้ ความชำนาญและมีแผนปฏิบัติการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่

อุปสรรค พบว่า เจ้าหน้าที่มีภารกิจมากและการทำงานตามคำสั่งการแบบ Top-Down

(4) ด้านความรู้ที่ได้รับจากศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนไปใช้ประโยชน์

จุดแข็ง พบว่า สมาชิกศูนย์สามารถถ่ายทอดความรู้การผลิตขยายสารชีวภัณฑ์ และการใช้สมุนไพรได้ และสามารถผลิตใช้ได้ด้วยตนเอง

จุดอ่อน พบว่า สมาชิกศูนย์มีภารกิจมาก ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง และขาดโอกาสในการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้

โอกาส พบว่า ศูนย์จัดการศัตรูพืชเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

อุปสรรค พบว่า ฤดูกาลผลิต และสภาพพื้นที่ไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องกับปัจจัยการผลิตที่ได้รับ

2. อภิปรายผล

จากการศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชในจังหวัดบุรีรัมย์ มีประเด็นที่นำมาอภิปราย ดังนี้

2.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

2.1.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล

สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกร้อยละ 66.9 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 54.76 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุดร้อยละ 34.8 และเป็นสมาชิกศูนย์ในระยะเวลา 4-5 ปี ร้อยละ 36 เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่มีอายุค่อนข้างมากและประกอบอาชีพอยู่ในชุมชน มีความสะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เพื่อแสวงหาทางเลือกในการจัดการศัตรูพืช และมีความสนใจทำการเกษตรแบบลดการพึ่งพาสารเคมี ส่งผลให้ครัวเรือนเกษตรกร มีรายได้ต่ำ ขาด

โอกาสทางการศึกษาจึงได้เรียนเฉพาะภาคบังคับ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อุไลลักษณ์ ดวงฉวี (2557,น.77) อ้างถึงใน วิลล์วินัย สุขกลาง (2554,น.44) พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันกำจัดศัตรูพืช โดยเกษตรกรที่มีอายุแตกต่างกันมีพฤติกรรมการป้องกันกำจัดศัตรูพืชแตกต่างกัน นอกจากนี้ การเป็นสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนส่วนใหญ่มีอายุค่อนข้างมากและมีประสบการณ์ในการทำงานมากนั้น เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกปฏิบัติวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืช สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปาริชาติ อภรณ์วิธานพ (2555,น.81) พบว่า เยาวชนรุ่นใหม่ได้รับการศึกษาสูงขึ้น มีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น ไม่สนใจในการทำการเกษตร จึงทำให้กรรมการศูนย์มีอายุเฉลี่ยสูงด้วย

สมาชิกในครัวเรือนและแรงงานภาคการเกษตร พบว่า สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.18 คน แรงงานการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 3.00 คน โดยสมาชิกประกอบอาชีพหลักทำนามากที่สุด ร้อยละ 96.1 ซึ่งมีจำนวนที่ดินถือครองมากกว่า 25 ไร่ ร้อยละ 42.7 และมีประสบการณ์ในการทำเกษตร 31-40 ปี ร้อยละ 33.1 เนื่องจากจังหวัดบุรีรัมย์มีลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบสูงเหมาะสมต่อการปลูกข้าว ซึ่งเป็นอาชีพที่ปฏิบัติสืบต่อจากบรรพบุรุษ รวมทั้งที่ดินทำกินก็ได้รับมอบเป็นมรดกจึงทำให้สมาชิกส่วนมากมีที่ดินถือครองอย่างเหมาะสม และยังคงทำการเกษตรมาอย่างต่อเนื่อง ยาวนาน ในส่วนของจากบุตรหลานที่เป็นเยาวชนคนรุ่นใหม่มีโอกาสทางการศึกษาและทางเลือกในการประกอบอาชีพ จึงไม่ย้อนกลับมาทำการเกษตรเนื่องจากเป็นอาชีพที่ต้องลงทุนสูง ผลตอบแทนต่ำและมีมุมมองว่าอาชีพเกษตรกรรม เป็นงานหนัก เป็นไปในทิศทางเดียวกับ ทองสา ทองหนองยาง (2558,น.108) พบว่า ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.49 คน และมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.86 คน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อุไลลักษณ์ ดวงฉวี (2557,น. 77) พบว่า สมาชิกส่วนมากมีพื้นที่ทำนาทั้งหมดเฉลี่ย 37.09 ไร่ จะเห็นได้ว่าสมาชิกส่วนใหญ่มีจำนวนแรงงานในการผลิตข้าวน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่การทำนา

2.1.2 สภาพพื้นฐานทางสังคม ผลการวิจัย พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีตำแหน่งทางสังคม ร้อยละ 65.2 โดยดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านมากที่สุด ร้อยละ 20.8 ดังนั้น บทบาทหน้าที่และภารกิจที่หลากหลาย ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ มีผลต่อการประสานงานกับหน่วยงานราชการ สถานศึกษา ภาคเอกชนและองค์กรทางสังคมในพื้นที่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วารุณี ลายหงษ์ (2559,น.102) อ้างถึงในกรมส่งเสริมการเกษตร พบว่า สมาชิกศูนย์หนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกศูนย์จัดการ ศัตรูพืชชุมชนมีการดำรงตำแหน่งทางสังคม ที่ระบุว่าเกษตรกรสมาชิกศูนย์ฯ ต้องเป็นบุคคลในชุมชนที่มีความสนใจในการเรียนรู้หรือร่วมทำกิจกรรมในการ

ป้องกันแก้ไขปัญหาศัตรูพืช ซึ่งเป็นผู้มีความเสียสละและมีจิตใจอาสาในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2.1.3 สภาพพื้นฐานข้อมูลทางเศรษฐกิจ ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกมีรายได้ของครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 108,951.40 บาท เนื่องจากการทำนาปลูกข้าวเป็นหลักและพึ่งพาธรรมชาติจากประสบการณ์ในการทำเกษตรประกอบการถือครองที่ดิน ถือได้ว่ามีรายได้ค่อนข้างต่ำ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พนิดา นันตะหน้อย (2555, น.83) พบว่า สมาชิกศูนย์มีรายได้จากการเกษตรเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน 9,169.75 บาท แต่ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วารุณี ลายหงส์ (2559, น.103) พบว่า เกษตรกรมีรายได้ในภาคการเกษตรเฉลี่ย 203,052.76 เนื่องจากเกษตรกรเกือบครึ่งมีการประกอบอาชีพเสริมนอกเหนือจากการทำนา ทั้งการทำสวน และการปลูสดั้ว เป็นต้น ทำให้เกษตรกรมีรายได้ภาคการเกษตรเพิ่มมากขึ้น

2.2 ความคิดเห็นต่อศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

2.2.1 ความคิดเห็นต่อหลักสูตรการเรียนรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ร้อยละ 49.4 เห็นด้วยระดับมาก โดยสมาชิกเห็นด้วยด้านหลักสูตรการผลิตขยายชีวภัณฑ์มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.93) เนื่องจาก สมาชิกได้รับการฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้จนเกิดทักษะและความชำนาญ มีความรู้ความเข้าใจในการผลิตขยายและการนำไปใช้ สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง และยังสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกและผู้สนใจได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วารุณี ลายหงส์ (2559, น.70) พบว่า สมาชิกศูนย์ฯ มีส่วนร่วมดำเนินการถ่ายทอดความรู้การจัดการศัตรูพืช โดยวิธีผสมผสานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.42) เมื่อพิจารณาตามหลักสูตรความรู้ต่าง ๆ พบว่า หลักสูตรที่สมาชิกศูนย์ฯ มีส่วนร่วมมาก มี 2 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรการผลิต ขยายชีวภัณฑ์และอื่น ๆ (ค่าเฉลี่ย 3.69) และหลักสูตรการควบคุมศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน (ค่าเฉลี่ย 3.53)

2.2.2 ความคิดเห็นต่อความรู้ความสามารถเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ร้อยละ 69.1 เห็นด้วยระดับมาก เกี่ยวกับกระบวนการสร้างความเข้าใจแก่สมาชิก (ค่าเฉลี่ย 3.94) และการเป็นวิทยากรพี่เลี้ยง (ค่าเฉลี่ย 3.89) เนื่องจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรได้รับการอบรมให้เป็นวิทยากรในด้านวิชาการและกระบวนการส่งเสริมแบบมีส่วนร่วมควบคู่ไปกับการอบรมตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรของสมาชิกศูนย์ฯ โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมคอยติดตาม ให้คำปรึกษา และให้การสนับสนุน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561)

2.2.3 ความคิดเห็นต่อความเป็นประโยชน์ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ผลการวิจัย พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ร้อยละ 70.2 มีความเห็นด้วยระดับมาก ต่อการนำความรู้ไปใช้

ประโยชน์ของสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 3.64) การเตรียมชีวภัณฑ์เพื่อใช้ในการควบคุมศัตรูพืช (ค่าเฉลี่ย 3.81) และการวางแผนป้องกันและกำจัดศัตรูพืช (ค่าเฉลี่ย 3.77) เนื่องจากศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนเป็นกลไกที่สำคัญที่เกิดจากการรวมตัวของเกษตรกรหรือคนในชุมชน ที่ประสบปัญหาการระบาดของศัตรูพืช และเป็นการแก้ไขปัญหาภัยศัตรูพืชที่เกษตรกรและชุมชนกำลังประสบอยู่ ชุมชนสามารถจัดการศัตรูพืชได้อย่างครบวงจร (วารุณี ลายหงษ์, 2559)

2.3 ปัญหา ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นประเด็นปัญหาน้อย ระดับค่าเฉลี่ย 2.55 โดยสมาชิกแสดงความคิดเห็นประเด็นปัญหาการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายมาก ระดับค่าเฉลี่ย 3.66 เนื่องจาก หน่วยงานราชการ เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ มีเพียงงบประมาณในการอบรมถ่ายทอดความรู้ ไม่มีงบประมาณในการศึกษาดูงานและสร้างเครือข่าย ทำให้สมาชิกขาดข้อมูลประสบการณ์ที่ในการนำมาปรับใช้เพื่อพัฒนา ประกอบกับบทบาทและภารกิจของสมาชิกมีมากเนื่องจากส่วนใหญ่มีตำแหน่งทางสังคม ส่งผลให้ขาดความต่อเนื่องในการประสานงานความร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่

2.4 การวิเคราะห์สถานการณ์ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

จากการจัดเวทีสนทนากลุ่มของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ศูนย์จัดการศัตรูในด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.4.1 ด้านสถานที่ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ปัจจัยในการดำเนินงานด้านสถานที่ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ในจังหวัดบุรีรัมย์ มีปัจจัยที่เป็นจุดแข็งต่อการดำเนินงาน คือ มีหัวเชื้อชีวภัณฑ์และเชื้อชีวภัณฑ์พร้อมใช้ มีตู้แช่เชื้อสำหรับผลิตขยายชีวภัณฑ์ วัสดุ อุปกรณ์มีความพร้อมในการผลิตชีวภัณฑ์ สามารถฝึกปฏิบัติและสาธิตวิธีการขยายเชื้อได้อย่างเหมาะสม วิทยากรพร้อมถ่ายทอดความรู้ มีเอกสารวิชาการ สื่อความรู้พร้อมเผยแพร่ มีแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชประจำศูนย์ และมีระเบียบข้อบังคับกลุ่มปัจจัยภายในที่เป็นจุดอ่อน คือ ไม่มีผู้ดูแลให้บริการประจำศูนย์ ตู้แช่เชื้อเสื่อมโทรมไม่มีแปลงปลูกพืชสมุนไพร แผนปฏิบัติงานไม่เป็นปัจจุบัน และสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ไม่เอื้อต่อการดำเนินงาน สำหรับปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาสต่อการดำเนินงานคือ มีการใช้ศูนย์ร่วมกันหลายหน่วยงาน มีการประกวด ศจช.ดีเด่น และมีการติดตามนิเทศงานตามระบบส่งเสริมการเกษตรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และปัจจัยภายในที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานคือ หน่วยงานต่างๆ ใช้ศูนย์ดำเนินกิจกรรมหลากหลาย ทำให้ศูนย์ฯ ทรุดโทรม และการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 ไม่สามารถอบรมฝึกทักษะและสาธิตวิธีแบบเผชิญหน้าได้

2.4.2 ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ปัจจัยในการดำเนินงาน ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ มีปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็งต่อการดำเนินงานคือ มีหลักสูตรการเรียนรู้หลากหลายพร้อมถ่ายทอดความรู้ มีวิทยากรพร้อมถ่ายทอดความรู้ มีหลักสูตรการใช้สมุนไพร และระยะเวลาการเรียนรู้ตามหลักสูตรชัดเจน ปัจจัยภายในที่เป็นจุดอ่อนคือ ขาดการผสมผสานภูมิปัญญา ปรากฏชาวบ้านไม่มีส่วนร่วมกิจกรรม ไม่ครอบคลุมการใช้สมุนไพรในท้องถิ่น และหลักสูตรเก่า และขาดอุปกรณ์ถ่ายทอดความรู้ที่ทันสมัย สำหรับปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาสต่อการดำเนินงานคือ หน่วยงานต่างๆ นำหลักสูตรไปใช้ในการอบรมถ่ายทอดความรู้ หลักสูตรสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐที่มุ่งผลิตอาหารปลอดภัย และการจัดทำลปวัติโอสรุประสงค์ความรู้ของหลักสูตรต่างๆ แบบสั้นๆ เพื่อเผยแพร่ และปัจจัยภายในที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานคือ การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา COVID-19 ขาดการอบรมแบบเผชิญหน้า ไม่มีการฝึกทักษะ ประกอบกับการปรับเปลี่ยนนโยบายภาครัฐ และนโยบายการบริหารไม่ต่อเนื่อง

2.4.3 ด้านความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ปัจจัยในการดำเนินงาน ด้านความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ต่อการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็งต่อการดำเนินงานคือ ความรู้ความสามารถในการขับเคลื่อน การบริหารจัดการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน การส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่มมีเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ มีการใช้เทคโนโลยีระบบสารสนเทศในการสื่อสารงานส่งเสริมการเกษตร มีทักษะและประสบการณ์ วางแผนดำเนินกิจกรรมศูนย์อย่างเป็นขั้นตอน ปัจจัยภายในที่เป็นจุดอ่อนคือ เจ้าหน้าที่ภารกิจมากไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามแผน และเจ้าหน้าที่บรรจุใหม่ขาดประสบการณ์ในการถ่ายทอดความรู้ สำหรับปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาสต่อการดำเนินงานคือ หน่วยงานจัดอบรมถ่ายทอดความรู้อย่างต่อเนื่อง การศึกษาต่อระดับสูงขึ้นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และภาคเอกชนร่วมอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และปัจจัยภายในที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานคือ ขาดการฝึกทักษะ การสาธิตวิธี เนื่องจากสถานการณ์โควิด สถานการณ์โควิดทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานในพื้นที่ได้ตามแผนที่วางไว้

2.4.4 ด้านความรู้ที่ได้รับจากศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนไปใช้ประโยชน์

ปัจจัยในการดำเนินงาน ด้านความรู้ที่ได้รับจากศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ มีปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็งต่อการดำเนินงานคือ สมาชิกสามารถผลิตขยายชีวภัณฑ์ และนำความรู้ไปถ่ายทอดให้เกษตรกรรายอื่นได้ สมาชิกสามารถจัดการ โรคแมลงศัตรูพืชเบื้องต้น

ได้ และสมาชิกสามารถแจ้งพยานณ์และเตือนการระบาศศตวรรษ ปัจจุบันภายในที่เป็นจุดอ่อนคือขาดความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ความรู้ไม่ครอบคลุมทุกด้านและขาดทักษะการถ่ายทอดความรู้ โอกาสต่อการดำเนินงานคือความรู้ที่ได้รับนำไปใช้ผลิตอาหารปลอดภัย ทุกหน่วยงาน องค์กรต่างๆ ให้ความสนใจ สามารถรวบรวมความรู้จากศูนย์ฯ และสร้างเกษตรกรต้นแบบ และปัจจุบันภายในที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานคือ หน่วยงาน องค์กรต่างๆ มาเรียนรู้เกิดการใช้ประโยชน์จากศูนย์ จำนวนมากส่งผลให้สมาชิกไม่มีเวลาดำเนินกิจกรรมการเกษตรส่วนตัว

2.5 แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

จากการวิเคราะห์การจัดเวทีสนทนากลุ่มของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้แนวทางพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ดังนี้

พัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนให้มีความพร้อมในการให้บริการ โดยการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน ด้วยการใช้ข้อมูลทางด้านวิชาการ พัฒนาหลักสูตรผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กระชับ และสามารถเรียนรู้ได้ในระยะสั้น มีการสาธิตหรือฝึกปฏิบัติอย่างเหมาะสม ด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีภาษาท้องถิ่นที่เข้าใจง่าย ตรงตามความต้องการของเกษตรกร หน่วยงานสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

เจ้าหน้าที่และสมาชิกได้รับการสนับสนุนฐานข้อมูลด้านการอารักขาพืช และได้รับการอบรม ฝึกทักษะให้เกิดสมรรถนะ สามารถนำไปถ่ายทอดความรู้ได้อย่างแม่นยำ มีขั้นตอนการให้บริการและกำหนดเวลาแต่ละขั้นตอนอย่างชัดเจน โดยการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนการดำเนินงานการบริหารจัดการศูนย์ ให้สมาชิกและเครือข่ายนำไปใช้บริหารจัดการศัตรูพืชได้

3. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยสามารถนำผลการศึกษานี้ ไปกำหนดนโยบายและเป็นข้อมูลในการขับเคลื่อนกิจกรรมการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้

แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ในจังหวัดบุรีรัมย์ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสพผลสำเร็จ มีแนวทางดังนี้

1) ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน บูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนา โครงสร้างศูนย์ฯ ภายในให้มีความปลอดภัย ด้านวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือถ่ายทอดความรู้ มีความ พร้อมให้บริการมีบุคลากรปฏิบัติงานประจำศูนย์ฯ และภายนอกให้มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สร้างแรงจูงใจให้เกิดความต้องการใช้บริการ และมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้ทราบโดยทั่วกัน

2) ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน บูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปรับ หลักสูตรการเรียนรู้อิงของศูนย์ฯ ให้เป็นหลักสูตรรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ สามารถใช้เวลาเรียนรู้ได้ในระยะสั้น การจัดทำหลักสูตรต้องคำนึงถึงการปลูกพืชของชุมชน เพื่อให้ เกษตรกรเห็นประโยชน์ที่จะได้รับ และควรมีการพัฒนาหลักสูตรร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน โดยใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาต่อยอด และสอดแทรกภาษาท้องถิ่นในการถ่ายทอด เพื่อให้หลักสูตรง่าย ต่อการนำไปใช้

3) กรมส่งเสริมการเกษตรควรเพิ่มศักยภาพให้เจ้าหน้าที่ในด้านทักษะ ความรู้และประสบการณ์ในการถ่ายทอดความรู้ มุ่งเน้นด้านการอารักขาพืช สร้างโอกาสในการฝึก ทักษะ ทดลองและเรียนรู้จริง เพื่อให้เกิดความชำนาญสามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างแม่นยำ

4) ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกมีความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอด และพัฒนาทักษะด้านการอารักขาพืช การผลิตขยายชีวภัณฑ์ให้มีความรู้อย่างแท้จริง เกิดการเรียนรู้ และเข้าถึงเทคโนโลยีตลอดจนพัฒนากระบวนการความคิดของสมาชิก ไปสู่การเป็นหมอพืชชุมชน โดยเน้นการนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรม ฝึกทักษะ และการเรียนรู้จากแปลงพยากรณ์ ไปสู่การ ถอดบทเรียน นำไปประยุกต์ใช้ในแปลงของสมาชิก และมีความพร้อมในการเผยแพร่สู่เครือข่าย และเกษตรกร

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1) ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ให้เกิดทักษะและ ประสบการณ์ สามารถแนะนำการบริหารจัดการศัตรูพืชได้อย่างแน่นหนา และเป็นพี่เลี้ยงให้กับ เกษตรกรได้

2) ควรมีการศึกษาการพัฒนาหลักสูตร เพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมถ่ายทอด ความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ให้กระชับและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการผลิตของชุมชน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ในจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกร จำนวน 178 ราย นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ตอนที่ 3 ปัญหา ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์สถานการณ์ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ตอนที่ 1 ข้อมูลสภาพพื้นฐาน ทางสังคมและสภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรที่เป็นสมาชิก ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

1.1 ข้อมูลสภาพพื้นฐานส่วนบุคคลสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

การศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการเป็นสมาชิก การประกอบอาชีพ จำนวนที่ดินถือครอง ประสบการณ์ทำการเกษตร ปรากฏตามตารางที่ 4.1 ถึงตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.1 เพศ อายุ และระดับการศึกษา

	ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เพศ			
	ชาย	59	33.1
	หญิง	119	66.9

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n = 178

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
อายุ		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี	12	6.7
41- 50 ปี	46	25.8
51- 60 ปี	76	42.7
61 ปีหรือมากกว่า	44	24.7
ค่าต่ำสุด = 22 ปี ค่าสูงสุด = 77 ค่าเฉลี่ย = 54.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 9.309		
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษาปีที่ 4	38	21.3
ประถมศึกษาปีที่ 6	62	34.8
มัธยมศึกษาตอนต้น	18	10.1
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	46	25.8
อนุปริญญา/ปวส.	8	4.5
ปริญญาตรี	6	3.4

จากตารางที่ 4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพทางสังคมของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ปรากฏผล ดังนี้

1.1.1 เพศ พบว่า สมาชิก ร้อยละ 66.9 เป็นเพศหญิง และอีกร้อยละ 33.1 เป็นเพศชาย

1.1.2 อายุ พบว่า สมาชิก ร้อยละ 42.7 มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี รองลงมา ร้อยละ 25.8 มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี ร้อยละ 24.7 มีอายุ 61 ปีหรือมากกว่า และร้อยละ 6.7 มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี โดยสมาชิกมีอายุต่ำที่สุด 22 ปี สูงที่สุด 77 ปี อายุเฉลี่ย 54.76 ปี

1.1.3 ระดับการศึกษา พบว่า สมาชิก ร้อยละ 34.8 มีระดับการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 6 รองลงมา ร้อยละ 25.8 มีระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 21.3 มีการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 10.1 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 4.5 มีการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. โดยสมาชิกมีการศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 3.4

ตารางที่ 4.2 ระยะเวลาการเป็นสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

n = 178

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ระยะเวลาการเป็นสมาชิกศูนย์ฯ		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ปี	50	28.1
2 - 3 ปี	41	23.0
4 - 5 ปี	64	36.0
6 ปีหรือมากกว่า	23	12.9
ค่าต่ำสุด = 1 ปี ค่าสูงสุด = 7 ปี ค่าเฉลี่ย = 3.35 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.890		

1.1.4 ระยะเวลาการเป็นสมาชิกศูนย์ พบว่า สมาชิกร้อยละ 36.0 เป็นสมาชิก 4 - 5 ปี รองลงมาร้อยละ 28.1 เป็นสมาชิกน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ปี และร้อยละ 12.9 เป็นสมาชิก 6 ปีหรือมากกว่า

ตารางที่ 4.3 การประกอบอาชีพหลักและการประกอบอาชีพรอง

n = 178

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การประกอบอาชีพหลัก		
ทำนา	171	96.1
ทำไร่	6	3.4
รับราชการ	1	0.6
การประกอบอาชีพรอง		
ไม่มีอาชีพรอง	15	8.4
มีอาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	163	91.6
ทำสวน	79	44.4
รับจ้างทั่วไป	96	53.9
ทำไร่	35	19.7
เลี้ยงสัตว์	26	14.6
ค้าขาย	11	6.2
ประมง	6	3.4
ตัดผม	3	1.7

1.1.5 การประกอบอาชีพหลัก พบว่า สมาชิก ร้อยละ 96.1 ประกอบอาชีพทำนา รองลงมา ร้อยละ 3.4 ประกอบอาชีพทำไร่ และร้อยละ 0.6 ประกอบอาชีพรับราชการ

1.1.6 การประกอบอาชีพรอง พบว่า สมาชิก ร้อยละ 53.9 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป รองลงมา ร้อยละ 44.4 ประกอบอาชีพทำสวน และร้อยละ 1.7 ประกอบอาชีพตัดผม

ตารางที่ 4.4 จำนวนที่ดินถือครอง

n = 178		
ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
จำนวนที่ดินถือครอง		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 8 ไร่	12	6.8
9 -16 ไร่	38	21.3
17 -25 ไร่	52	29.2
มากกว่า 25 ไร่	76	42.7
ค่าต่ำสุด = 4.25 ไร่ ค่าสูงสุด = 120 ไร่ ค่าเฉลี่ย = 26.77 ไร่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 16.035		

1.1.7 จำนวนที่ดินถือครอง พบว่า สมาชิก ร้อยละ 42.7 มีจำนวนที่ดินถือครองมากกว่า 25 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 29.2 ถือครองที่ดินจำนวน 17 - 25 ไร่ และมีจำนวนถือครองที่ดินร้อยละ 6.8 เท่ากับ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 8 ไร่

ตารางที่ 4.5 ประสบการณ์ทำการเกษตร

n = 178		
ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ประสบการณ์ในการทำการเกษตร		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี	12	6.7
11 – 20 ปี	24	13.5
21 – 30 ปี	53	29.8
31 – 40 ปี	59	33.1
41 – 50 ปี	22	12.4
51 ปี หรือมากกว่า	8	4.5
ค่าต่ำสุด = 3 ปี ค่าสูงสุด = 54 ปี ค่าเฉลี่ย = 31.97 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 11.769		

1.1.8 **ประสบการณ์ในการทำการเกษตร** พบว่า สมาชิก ร้อยละ 33.1 มีระยะเวลาในการทำการเกษตร 31 – 40 ปี รองลงมา ร้อยละ 29.8 มีระยะเวลาในการทำการเกษตร 21 - 30 ปี และร้อยละ 4.5 มีระยะเวลาในการทำการเกษตร 51 ปี หรือมากกว่า โดยมีระยะเวลาในการทำการเกษตรสูงสุด 54 ปี ต่ำสุด 3 ปี และมีระยะเวลาในการทำการเกษตรเฉลี่ย 31.97 ปี

1.2 ข้อมูลสถานภาพทางสังคมสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์

การศึกษาข้อมูลสถานภาพทางสังคมของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย การดำรงตำแหน่งทางสังคม ปรากฏตามตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ข้อมูลสถานภาพทางสังคมสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์

n = 178

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การดำรงตำแหน่งทางสังคม		
ไม่มีตำแหน่งทางสังคม	62	34.8
มีตำแหน่งทางสังคม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	116	65.2
สมาชิก อบต./เทศบาล	5	2.8
ผู้ใหญ่บ้าน	4	2.2
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	37	20.8
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน	13	7.3
อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน	9	5.1
อื่น ๆ (อปกร., หมอдинอาสา และ Smart farmer)	15	8.4

จากตารางที่ 4.6 การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทางสังคมสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์ ปรากฏผล ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลการดำรงตำแหน่งทางสังคม พบว่า สมาชิกร้อยละ 65.2 มีตำแหน่งทางสังคม ร้อยละ 20.8 ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน รองลงมา ร้อยละ 8.4 ดำรงตำแหน่งอื่น ๆ (อปกร. หมอдинอาสา และ Smart farmer) ร้อยละ 7.3 ดำรงตำแหน่งอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน ร้อยละ 5.1 ดำรงตำแหน่งอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ร้อยละ 2.8 ดำรงตำแหน่งสมาชิก อบต./เทศบาล โดยสมาชิก ร้อยละ 2.2 ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน

1.3 ข้อมูลสถานภาพทางเศรษฐกิจสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

การศึกษาข้อมูลสถานภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อปี จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และจำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน ปรากฏตามตารางที่ 4.7 และตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.7 รายได้ของครัวเรือนต่อปี

n = 178		
ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
รายได้ของครัวเรือนต่อปี		
60,000 บาท หรือน้อยกว่า	50	28.1
60,001 – 90,000 บาท	36	20.0
90,001 – 120,000 บาท	42	23.6
120,001 – 150,000 บาท	15	8.4
มากกว่าหรือเท่ากับ 150,001 บาท	35	19.7
ค่าต่ำสุด = 7,800 บาท ค่าสูงสุด = 700,000 บาท		
ค่าเฉลี่ย = 108,951.40 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 89.843		

จากตารางที่ 4.7 การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทางเศรษฐกิจสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์ของรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อปี ปรากฏผล ดังนี้

1.3.1 รายได้ของครัวเรือนต่อปี พบว่า สมาชิก ร้อยละ 28.1 มีรายได้ของครัวเรือนต่อปี จำนวน 60,000 บาท หรือน้อยกว่า รองลงมา ร้อยละ 23.6 มีรายได้ของครัวเรือนต่อปี จำนวน 90,001 – 120,000 บาท และสมาชิก ร้อยละ 8.4 มีรายได้ของครัวเรือนต่อปีต่ำที่สุด จำนวน 120,001 – 150,000 บาท โดยสมาชิกมีรายได้ครัวเรือนต่อปีสูงสุด 700,000 บาท ต่ำสุด 7,800 บาท และมีรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี 108,951.40 บาท

ตารางที่ 4.8 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนและจำนวนแรงงานการเกษตรในครัวเรือน

n = 178

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
1 – 2 คน	20	11.2
3 – 4 คน	94	52.8
5 – 6 คน	56	31.5
7 คนหรือมากกว่า	8	4.5
ค่าต่ำสุด = 1 คน ค่าสูงสุด = 10 คน		
ค่าเฉลี่ย = 4.18 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.370		
จำนวนสมาชิกแรงงานเกษตรในครัวเรือน		
1 – 2 คน	81	45.5
3 – 4 คน	71	39.9
5 – 6 คน	26	14.6
ค่าสูงสุด = 6 คน ค่าต่ำสุด = 1 คน		
ค่าเฉลี่ย = 3.00 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.262		

จากตารางที่ 4.8 การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทางเศรษฐกิจ สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์ ของจำนวนสมาชิกในครัวเรือนและจำนวนสมาชิกแรงงานเกษตรในครัวเรือน ปรากฏผล ดังนี้

1.3.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า สมาชิก ร้อยละ 52.8 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3 - 4 คน รองลงมา ร้อยละ 31.5 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวน 5 – 6 คน ร้อยละ 11.2 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวน 1 – 2 คน และร้อยละ 4.5 มีสมาชิกในครัวเรือน 7 คนหรือมากกว่า โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำที่สุด 1 คน สูงสุด 10 คน และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.18 คน

1.3.3 จำนวนสมาชิกแรงงานการเกษตรในครัวเรือน พบว่า สมาชิก ร้อยละ 45.5 มีจำนวนแรงงานการเกษตรในครัวเรือน 1 – 2 คน รองลงมา ร้อยละ 39.9 มีจำนวนแรงงานการเกษตรในครัวเรือน 3 – 4 คน และร้อยละ 14.6 มีจำนวนแรงงานการเกษตรในครัวเรือน จำนวน 5 - 6 คน โดยสมาชิกมีจำนวนแรงงานการเกษตรในครัวเรือนต่ำที่สุด 1 คน สูงสุด 6 คน และมีแรงงานการเกษตรเฉลี่ย 3.00 คน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

2.1 ความคิดเห็นต่อความพร้อมของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

การศึกษาวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อสถานที่ หลักสูตร ความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและความเป็นประโยชน์ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ปรากฏตามตารางการที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ความคิดเห็นต่อความพร้อมของสถานที่ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน / ร้อยละ)					\bar{X} (SD.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	n = 178						
ด้านสถานที่ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน						3.31	ปานกลาง
						(0.940)	
1.1 สถานที่ตั้งศูนย์ฯ มีความเหมาะสมอยู่ในแหล่งชุมชน	6 (3.4)	9 (5.1)	15 (8.4)	116 (65.2)	32 (18.0)	3.89 (0.873)	มาก
1.2 สามารถเดินทางสะดวก	4 (2.2)	9 (5.1)	20 (11.2)	116 (65.2)	29 (16.3)	3.88 (0.818)	มาก
1.3 ความพร้อมในการให้บริการ	4 (2.2)	43 (24.2)	71 (39.9)	18 (10.1)	42 (23.6)	3.29 (1.141)	ปานกลาง
1.4 มีความพร้อมเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ ที่สำคัญในการดำเนินกิจกรรม ศจช.	11 (6.2)	65 (36.5)	50 (28.1)	26 (14.6)	26 (14.6)	2.95 (1.161)	ปานกลาง
1.5 สถานที่ในการผลิต ขยายชีวภัณฑ์ มีความสะอาด และมีกรป้องกันสารปนเปื้อน	6 (3.4)	37 (20.8)	64 (36.0)	62 (34.8)	9 (5.1)	3.17 (0.768)	ปานกลาง
1.6 วัสดุ อุปกรณ์ในการตรวจสอบพืชตกค้างเบื้องต้นเพียงพอ	23 (12.9)	63 (35.4)	72 (40.4)	11 (6.2)	9 (5.1)	2.55 (0.969)	น้อย

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น					\bar{X} (SD.)	ความหมาย
	(จำนวน / ร้อยละ)						
	1	2	3	4	5		
1.7 เอกสารวิชาการประกอบ การวินิจฉัยศัตรูพืชเพียงพอ	5 (2.8)	34 (19.1)	79 (44.4)	54 (30.3)	6 (3.4)	3.12 (0.855)	ปานกลาง
1.8 เครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้แปลง ติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช	5 (2.8)	13 (7.3)	42 (23.6)	112 (62.9)	6 (3.4)	3.57 (0.794)	มาก

จากตารางที่ 4.9 การวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ปรากฏผล ดังนี้
 ความคิดเห็นต่อความพร้อมของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ในจังหวัดบุรีรัมย์ สมาชิกมี
 ความคิดเห็นภาพรวมในระดับปานกลาง (3.13) สถานที่ตั้งศูนย์ฯ มีความเหมาะสมอยู่ในแหล่ง
 ชุมชน (3.89) สามารถเดินทางสะดวก (3.88) มีความพร้อมในเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ติดตาม
 สถานการณ์ศัตรูพืช (3.57) ความพร้อมต่อการให้บริการ (3.29) สถานที่ในการผลิต ขยายชีวภัณฑ์มี
 ความสะอาด และมีการป้องกันสารปนเปื้อน (3.17) เอกสารวิชาการประกอบการวินิจฉัยศัตรูพืช
 (3.12) มีความพร้อมเกี่ยวกับ วัสดุ อุปกรณ์ที่สำคัญในการดำเนินกิจกรรม ศจช. (2.95) และวัสดุ
 อุปกรณ์ในการตรวจสอบสารพิษตกค้างเบื้องต้น (2.55)

3.2 ความคิดเห็นต่อหลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

การศึกษาวិเคราะห์ความคิดเห็นต่อหลักสูตรการเรียนรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ประกอบด้วย หลักสูตรการผลิตขยายสารชีวภัณฑ์ หลักสูตรการผลิตขยายแมลงศัตรูธรรมชาติ หลักสูตรการใช้พืชสมุนไพรในการจัดการศัตรูพืช และ หลักสูตรกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรใน ศจช. ปรากฏตามตารางการที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ความคิดเห็นต่อหลักสูตรการเรียนรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน / ร้อยละ)					\bar{X} (SD.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
หลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน						3.78 (0.905)	มาก
1. หลักสูตรการผลิตขยายชีวภัณฑ์						3.93 (0.790)	มาก
1.1 หัวข้ออบรม การผลิตขยายเชื้อราไตรโคเดอร์มา	4 (2.2)	7 (3.9)	14 (7.9)	97 (54.5)	56 (31.5)	4.09 (0.865)	มาก
1.2 หัวข้ออบรม การผลิตขยายเชื้อราบีวอร์เรีย	10 (5.6)	8 (4.5)	13 (7.3)	114 (64.0)	33 (18.5)	3.85 (0.963)	มาก
1.3 หัวข้ออบรม การผลิตขยายเชื้อรามตาไรเซียม	14 (7.9)	6 (3.4)	14 (7.9)	105 (59.0)	39 (21.9)	3.84 (1.058)	มาก
2. หลักสูตรการผลิตขยายแมลงศัตรูธรรมชาติ						3.34 (0.777)	ปานกลาง
2.1 หัวข้ออบรม การผลิตขยายแมลงหางหนีบ	2 (1.1)	33 (18.5)	77 (43.3)	34 (19.1)	32 (18.0)	3.34 (1.014)	ปานกลาง
2.2 หัวข้ออบรม การผลิตขยายมวนพิฆาต	10 (5.6)	42 (23.6)	59 (33.1)	35 (19.7)	32 (18.0)	3.21 (1.158)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

n = 178

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน / ร้อยละ)					\bar{X} (SD.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
2.3 หัวข้ออบรม การผลิต ขยายแมลงข้างปีกโต	3 (1.7)	20 (11.2)	88 (49.4)	31 (17.4)	36 (20.2)	3.43 (0.991)	มาก
2.4 หัวข้ออบรม การผลิต ขยายแตนเบียนบราคอน	4 (2.2)	38 (21.3)	58 (32.6)	43 (24.2)	35 (19.7)	3.38 (1.094)	ปานกลาง
3 หลักสูตรการใช้พืช สมุนไพรในการจัดการ ศัตรูพืช						4.02 (0.804)	มาก
3.1 หัวข้ออบรม สารสกัดจาก เมล็ดสะเดา	1 (0.6)	11 (6.2)	14 (7.9)	111 (62.4)	41 (23.0)	4.01 (0.781)	มาก
3.2 หัวข้ออบรม การใช้หาง ไหลในการควบคุมแมลง ศัตรูพืช	3 (1.7)	8 (4.5)	12 (6.7)	114 (64.0)	41 (23.0)	4.02 (0.795)	มาก
3.3 หัวข้ออบรม การผลิตสาร สกัดตะไคร้หอม	1 (0.6)	10 (5.6)	14 (7.9)	111 (62.4)	42 (23.6)	4.03 (0.770)	มาก
4 หลักสูตรกระบวนการ โรงเรียนเกษตรกรใน สจข.						3.92 (0.811)	มาก
4.1 หัวข้ออบรม การสำรวจ สถานการณ์ศัตรูพืช	2 (1.1)	10 (5.6)	23 (12.9)	113 (63.5)	30 (16.9)	3.89 (0.785)	มาก
4.2 หัวข้ออบรม ระบบ นิเวศวิทยาของแมลงศัตรูพืช	2 (1.1)	12 (6.7)	16 (9.0)	112 (62.9)	36 (20.2)	3.94 (0.815)	มาก
4.3 หัวข้ออบรม การจัดการ ศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน	0 (0.0)	11 (6.2)	23 (12.9)	103 (57.9)	41 (23.0)	3.98 (0.781)	มาก
4.4 หัวข้ออบรม การจัดการ แมลง และ โรคพืชที่สำคัญ	2 (1.1)	17 (9.6)	23 (12.9)	98 (55.1)	38 (21.3)	3.86 (0.90)	มาก

จากตารางที่ 4.10 การวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อหลักสูตรการเรียนรู้อิงของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์ ปรากฏผล ดังนี้

หลักสูตรการเรียนรู้อิงของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ภาพรวมสมาชิกมีความคิดเห็น ในระดับมาก (3.78) โดยเห็นด้วยในระดับมากทุกหลักสูตรตามลำดับ ดังนี้ หลักสูตรการใช้พืชสมุนไพรในการจัดการศัตรูพืช (4.02) หลักสูตรการผลิตขยายสารชีวภัณฑ์ (3.93) หลักสูตรกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรใน ศจช. (3.92) และหลักสูตรการผลิตขยายแมลงศัตรูธรรมชาติ (3.34) โดยมีรายละเอียดดังนี้

หลักสูตรการผลิตขยายชีวภัณฑ์ สมาชิกมีความคิดเห็นภาพรวม ในระดับเห็นด้วยมาก (3.39) โดยเห็นด้วยในระดับมากทุกประการ ได้แก่ หัวข้ออบรม การผลิตขยายเชื้อราไตรโคเดอร์มา (4.09) รองลงมาคือ หัวข้ออบรม การผลิตขยายเชื้อราบีวาเวอร์เรีย (3.85) และหัวข้ออบรม การผลิตขยายเชื้อรามตาไรเซียม (3.84)

หลักสูตรการผลิตขยายแมลงศัตรูธรรมชาติ สมาชิกมีความคิดเห็นภาพรวม ในระดับเห็นด้วยปานกลาง (3.34) โดยเห็นด้วยระดับมากในหัวข้ออบรม การผลิตขยายแมลงช้างปีกใส (3.43) และเห็นด้วยปานกลางหัวข้ออบรม การผลิตขยายแตนเบียนบราคอน (3.38) หัวข้ออบรม การผลิตขยายแมลงหางหนีบ (3.34) และหัวข้ออบรม การผลิตขยายมวนพิฆาต (3.21)

หลักสูตรการใช้พืชสมุนไพรในการจัดการศัตรูพืช สมาชิกมีความคิดเห็นภาพรวม ในระดับเห็นด้วยมาก (4.02) โดยเห็นด้วยในระดับมากทุกประการ ได้แก่ หัวข้ออบรม การผลิตสารสกัดตะไคร้หอม (4.03) หัวข้ออบรม การใช้หางไหลในการควบคุมแมลงศัตรูพืช (4.02) และหัวข้ออบรม สารสกัดจากเมล็ดสะเดา (4.01)

หลักสูตรกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรใน ศจช. สมาชิกมีความคิดเห็นภาพรวม ในระดับเห็นด้วยมาก (3.92) โดยเห็นด้วยในระดับมากทุกประการ ได้แก่ หัวข้ออบรม การจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน (3.98) หัวข้ออบรม ระบบนิเวศวิทยาของแมลงศัตรูพืช (3.94) หัวข้ออบรม การสำรวจสถานการณ์ศัตรูพืช (3.89) และหัวข้ออบรม การจัดการแมลง และ โรคพืชที่สำคัญ (3.86)

3.3 ข้อมูลความรู้ความสามารถเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ความรู้ความสามารถเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ต่อการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ปรากฏตามตารางการที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 ข้อมูลความรู้ความสามารถเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน / ร้อยละ)					\bar{X} (SD.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	n = 178						
ความรู้ความสามารถเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร						3.80 (0.867)	มาก
1. ความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันกับสมาชิก สจช.	1 (0.6)	10 (5.6)	38 (21.3)	88 (63.5)	48.4 (16.9)	3.89 (0.843)	มาก
2. การบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3 (1.7)	3 (1.7)	41 (23.0)	102 (57.3)	29 (16.3)	3.85 (0.770)	มาก
3. วิธีการถ่ายทอดความรู้	1 (0.6)	15 (8.4)	22 (12.4)	109 (61.2)	31 (17.4)	3.87 (0.819)	มาก
4. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	2 (1.1)	17 (9.6)	23 (12.9)	98 (55.1)	38 (21.3)	3.76 (0.891)	มาก
5. กระบวนการสร้างความเข้าใจแก่สมาชิก	1 (0.6)	10 (5.6)	20 (11.2)	115 (65.6)	32 (18.0)	3.94 (0.753)	มาก
6. ความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรม	0 (0.0)	19 (10.7)	33 (18.5)	95 (53.4)	31 (17.4)	3.78 (0.860)	มาก
7. การเป็นวิทยากรที่เลี้ยง	0 (0.0)	16 (10.7)	23 (12.9)	103 (57.9)	36 (20.2)	3.89 (0.827)	มาก
8. การวางแผนการจัดการศัตรูพืช	1 (0.6)	14 (7.9)	19 (10.7)	114 (64.0)	30 (16.9)	3.89 (0.795)	มาก
9. การตัดสินใจแก้ปัญหา	5 (2.8)	8 (4.5)	50 (28.1)	86 (48.3)	29 (16.3)	3.71 (0.892)	มาก

จากตารางที่ 4.12 การวิเคราะห์ข้อมูล ความรู้ความสามารถเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต่อการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ปรากฏผล ดังนี้

ความรู้ความสามารถเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต่อการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก (3.80) โดยเห็นด้วยในระดับมากทุกประการตามลำดับดังนี้ กระบวนการสร้างความเข้าใจแก่สมาชิก (3.94) ความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันกับสมาชิก ศจช. (3.89) การเป็นวิทยากรที่เลี้ยง (3.89) การวางแผนการจัดการศัตรูพืช (3.89) วิธีการถ่ายทอดความรู้ (3.87) การบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (3.85) ความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรม (3.78) ขั้นตอนการจัดกิจกรรม (3.76) และการตัดสินใจแก้ปัญหา (3.71)

2.4 ความเป็นประโยชน์ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ความเป็นประโยชน์ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ปรากฏตามตารางการที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 ความเป็นประโยชน์ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ความเป็นประโยชน์	ระดับความคิดเห็น					\bar{X} (SD.)	ความหมาย
	(จำนวน / ร้อยละ)						
	1	2	3	4	5		
ความเป็นประโยชน์ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน						3.64	มาก
						(0.845)	
1. การวางแผนป้องกันและกำจัดศัตรูพืช	3 (1.7)	15 (8.4)	31 (17.4)	100 (56.2)	29 (16.3)	3.77	มาก
						(0.882)	
2. การเตรียมชีวภัณฑ์เพื่อใช้ในการควบคุมศัตรูพืช	3 (1.7)	14 (7.9)	30 (16.9)	97 (54.5)	34 (19.1)	3.81	มาก
						(0.892)	
3. การถ่ายทอดองค์ความรู้ของสมาชิก ศจช. แก่เกษตรกรรายอื่น ๆ และผู้ที่สนใจ	3 (1.7)	13 (7.3)	62 (34.8)	90 (50.6)	10 (5.6)	3.51	มาก
						(0.783)	
4. ความสามารถในการเป็นวิทยากรของสมาชิก ศูนย์จัดการศัตรูพืชที่ผ่านการอบรมจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	4 (1.7)	17 (9.6)	61 (34.3)	97 (48.9)	9 (5.1)	3.45	มาก
						(0.824)	

n = 178

จากตารางที่ 4.12 การวิเคราะห์ข้อมูล ความเป็นประโยชน์ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ปรากฏผล ดังนี้

ความเป็นประโยชน์ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ภาพรวมสมาชิกมีความคิดเห็น ในระดับเห็นด้วยมาก (3.64) โดยเห็นด้วยในระดับมากทุกประการตามลำดับดังนี้ การเตรียมชีวภัณฑ์ เพื่อใช้ในการควบคุมศัตรูพืช (3.81) การวางแผนป้องกันและกำจัดศัตรูพืช (3.77) การถ่ายทอดองค์ความรู้ของสมาชิก สจช. แก่เกษตรกรรายอื่น ๆ และผู้ที่สนใจ (3.51) และความสามารถในการเป็นวิทยากรของสมาชิก ศูนย์จัดการศัตรูพืชที่ผ่านการอบรมจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (3.45)

2.5 ความพร้อมของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ความพร้อมของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ปรากฏตาม ตารางการที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 สรุปความพร้อมของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

ความพร้อมศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ความหมาย
	3.63	มาก
1. สถานที่ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน	3.31	ปานกลาง
2. หลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน	3.78	มาก
3. ความรู้ความสามารถเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	3.80	มาก
4. ความเป็นประโยชน์ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน	3.64	มาก

จากตารางที่ 4.13 สรุปความพร้อมของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ปรากฏผล ดังนี้

ความพร้อมของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ภาพรวมสมาชิกมีความคิดเห็น ในระดับเห็นด้วยมาก (3.63) ตามลำดับดังนี้ ความรู้ความสามารถเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (3.80) รองลงมา คือ หลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (3.78) ความเป็นประโยชน์ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (3.64) และสถานที่ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เห็นด้วยระดับปานกลาง (3.31)

ตอนที่ 4 ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนใน จังหวัดบุรีรัมย์

การศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ แบ่งออกเป็น 5 ประเด็น ดังนี้

1. ประเด็นการจัดทำแผนการดำเนินงานศูนย์ฯ
2. ประเด็นการจัดการศัตรูพืชและการให้บริการ
3. ประเด็นการสร้างและการเชื่อมโยงเครือข่าย
4. ประเด็นการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
5. ประเด็นการเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำแผนการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

การศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำแผนการดำเนินงานในศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ปรากฏตามตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 ปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำแผนการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา					\bar{X} (SD.)	ความหมาย
	(จำนวน / ร้อยละ)						
	1	2	3	4	5		
การจัดทำแผนการดำเนินงานศูนย์						2.17 (0.777)	น้อย
1. การร่วมกำหนดหลักสูตร ตารางการเรียนรู้ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง	30 (16.9)	117 (65.7)	19 (10.7)	12 (6.7)	0 (0.0)	2.09 (0.769)	น้อย
2. การรับการถ่ายทอดความรู้/ฝึกปฏิบัติตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร	17 (9.6)	116 (65.2)	34 (19.1)	11 (6.2)	0 (0.0)	2.23 (0.711)	น้อย
3. การปฏิบัติกรในแปลงติดตามสถานการณ์สัปดาห์ละ 1 ครั้ง	18 (10.1)	93 (52.2)	67 (37.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	2.31 (0.721)	ปานกลาง
4. การวางแผนการผลิตขยายชีวภัณฑ์	28 (15.7)	111 (62.4)	37 (20.8)	2 (1.1)	0 (0.0)	2.16 (0.907)	น้อย

จากตารางที่ 4.14 การวิเคราะห์ข้อมูล ปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำแผนการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนปรากฏผล ดังนี้

ปัญหาการจัดทำแผนการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ภาพรวมสมาชิกมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย (2.17) โดยมีปัญหาระดับปานกลาง ได้แก่ การปฏิบัติการในแปลงติดตามสถานการณ์ (2.31) ปัญหาระดับน้อย ได้แก่ การรับการถ่ายทอดความรู้/ฝึกปฏิบัติตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร (2.23) การวางแผนการผลิตขยายสารชีวภัณฑ์ (2.16) และการกำหนดหลักสูตรตารางการเรียนรู้ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง (2.09)

4.2 ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชและการให้บริการในศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

การศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชและการให้บริการในศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ปรากฏตามตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชและการให้บริการ

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา (จำนวน / ร้อยละ)					\bar{X} (SD.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
การจัดการศัตรูพืชและการให้บริการ						2.97 (0.756)	ปานกลาง
1. การเตือนการระบาด ข้อมูลที่บันทึกได้จากแปลงติดตามสถานการณ์	3 (1.7)	19 (10.7)	79 (44.4)	74 (41.6)	3 (1.7)	3.31 (0.752)	ปานกลาง
2. การให้บริการวินิจฉัยศัตรูพืชแก่เกษตรกรและชุมชนที่มีปัญหา	4 (2.2)	34 (19.1)	97 (54.5)	41 (23.0)	2 (1.1)	3.02 (0.748)	ปานกลาง
3. การให้บริการตรวจวิเคราะห์สารพิษตกค้างแก่เกษตรกรที่มาขอรับบริการ	0 (0.0)	13 (7.3)	81 (45.5)	53 (29.8)	31 (17.4)	3.57 (0.862)	มาก
4. การบริการข้อมูลเกี่ยวกับศัตรูพืชโดยศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน	29 (16.3)	117 (65.7)	28 (15.7)	3 (1.7)	1 (0.6)	2.00 (0.662)	น้อย

n = 178

จากตารางที่ 4.15 การวิเคราะห์ข้อมูล ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชและการให้บริการ ปรากฏผล ดังนี้

ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชและการให้บริการ ภาพรวมสมาชิกมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (2.97) โดยมีปัญหาระดับมาก ได้แก่ การให้บริการตรวจวิเคราะห์สารพิษตกค้างแก่เกษตรกรที่มาขอรับบริการ (3.57) ปัญหาระดับปานกลาง ได้แก่ การเตือนการระบาด ข้อมูลที่บันทึกได้จากแปลงติดตามสถานการณ์ (3.31) การให้บริการวินิจฉัยศัตรูพืชแก่เกษตรกรและชุมชนที่มีปัญหา (3.02) และปัญหาระดับน้อย ได้แก่ การบริการข้อมูลเกี่ยวกับศัตรูพืชโดยศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (2.00)

4.3 ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

การศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ปรากฏตามตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่าย

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา (จำนวน / ร้อยละ)					\bar{X} (SD.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
การสร้างและเชื่อมโยงเครือข่าย						3.66 (0.922)	มาก
1. การสร้างเครือข่ายจัดการศัตรูพืชในชุมชน	1 (0.6)	25 (14.0)	33 (18.5)	82 (46.1)	37 (20.8)	3.72 (0.967)	มาก
2. การพัฒนาเกษตรกรในชุมชนด้านการจัดการศัตรูพืชและด้านการเกษตร	13 (7.3)	48 (27.0)	93 (52.2)	24 (13.5)	24 (13.5)	3.72 (0.788)	มาก
3. การจัดแหล่งเรียนรู้ให้เกษตรกร/บุคคลทั่วไป/สมาชิกศูนย์อื่น	1 (0.6)	22 (12.4)	40 (22.5)	97 (54.5)	18 (10.1)	3.61 (0.851)	มาก
4. การจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้	1 (0.6)	41 (23.0)	27 (15.2)	71 (39.9)	38 (21.3)	3.58 (1.082)	มาก

จากตารางที่ 4.16 การวิเคราะห์ข้อมูล ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่าย
ปรากฏผล ดังนี้

ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่าย ภาพรวมสมาชิกมีปัญหาอยู่ในระดับ
มาก (3.66) โดยมีปัญหาในระดับมากทุกประการตามลำดับ ดังนี้ การสร้างเครือข่ายจัดการศัตรูพืช
ในชุมชน (3.72) การพัฒนาเกษตรกรในชุมชนด้านการจัดการศัตรูพืชและด้านการเกษตร (3.72)
การจัดแหล่งเรียนรู้ให้เกษตรกร/บุคคลทั่วไป/สมาชิกศูนย์อื่น (3.61) การจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยน
เรียนรู้ (3.58)

4.4 ปัญหาเกี่ยวกับการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ของศูนย์จัดการ
ศัตรูพืชชุมชน ปรากฏตามตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 ปัญหาเกี่ยวกับการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา (จำนวน / ร้อยละ)					\bar{X} (SD.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	n = 178						
การบูรณาการกับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง						1.87 (0.720)	น้อย
1. การร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตร	67 (37.6)	101 (56.7)	2 (1.1)	6 (3.4)	2 (1.1)	1.74 (0.746)	น้อยที่สุด
2. การร่วมกับคณะกรรมการ และสมาชิกศูนย์	62 (34.8)	93 (52.2)	14 (7.9)	6 (3.4)	3 (1.7)	1.84 (0.833)	น้อย
3. การร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการข้าว กรมพัฒนาที่ดิน กรมวิชาการเกษตร	35 (19.7)	121 (68.0)	16 (9.0)	4 (2.2)	2 (1.1)	1.93 (0.692)	น้อย
4. การร่วมกับภาคเอกชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น	17 (9.6)	142 (79.8)	12 (6.7)	5 (2.8)	2 (1.1)	1.98 (0.612)	น้อย

จากตารางที่ 4.17 การวิเคราะห์ข้อมูล ปัญหาเกี่ยวกับการบูรณาการกับหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องปรากฏผล ดังนี้

ปัญหาเกี่ยวกับการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภาพรวมปัญหาสมาชิกอยู่ในระดับน้อย (1.87) โดยปัญหาในระดับน้อยใน การร่วมกับภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (1.98) การร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการข้าว กรมพัฒนาที่ดิน กรมวิชาการเกษตร (1.93) การร่วมกับคณะกรรมการและสมาชิกศูนย์ (1.84) และระดับปัญหาน้อยที่สุดใน การร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (1.74)

4.5 ปัญหาเกี่ยวกับการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

การศึกษาปัญหา เกี่ยวกับการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ปรากฏตามตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 ปัญหาเกี่ยวกับการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา (จำนวน / ร้อยละ)					\bar{X} (SD.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	n = 178						
การเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์						2.07 (0.788)	น้อย
1. สร้างความเข้าใจอันดีต่อกันของสมาชิก	46 (25.8)	105 (59.0)	13 (7.3)	12 (6.7)	2 (1.1)	1.98 (0.840)	น้อย
2. การประชุมฯ ประชาสัมพันธ์ ผ่านหอกระจายข่าว	18 (10.1)	144 (80.9)	1 (0.6)	13 (7.3)	2 (1.1)	2.08 (0.796)	น้อย
3. สถานการณ์ศัตรูพืชเทคโนโลยีด้านการจัดการศัตรูพืช	18 (10.1)	135 (75.8)	12 (6.7)	11 (6.2)	2 (1.1)	2.12 (0.710)	น้อย
4. การประชาสัมพันธ์วันจัดอบรมถ่ายทอดความรู้งานวันสาธิต	30 (16.9)	116 (65.2)	22 (12.4)	9 (1)	1 (0.6)	2.07 (0.807)	น้อย

จากตารางที่ 4.18 การวิเคราะห์ข้อมูล ปัญหาเกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ปรากฏผลดังนี้

ปัญหาเกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ภาพรวมปัญหาสมาชิกอยู่ในระดับน้อย (2.07) โดยมีปัญหาน้อยทุกประการ ได้แก่ สถานการณ์ศัตรูพืช เทคโนโลยีด้านการ

จัดการศัตรูพืช (2.12) การประชุมฯ ประชาสัมพันธ์ ผ่านหอกระจายข่าว (2.08) การประชาสัมพันธ์
วันจัดอบรมถ่ายทอดความรู้ งานวันสาธิต (2.07) และสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันของสมาชิก (1.98)

2.6 ปัญหาของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ปัญหาของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ปรากฏตามตาราง
การที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 สรุปปัญหาของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

ปัญหาของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ความหมาย
	2.55	น้อย
1. การจัดทำแผนการดำเนินงานศูนย์	2.17	น้อย
2. การจัดการศัตรูพืชและการให้บริการ	2.97	ปานกลาง
3. การสร้างและเชื่อมโยงเครือข่าย	3.66	มาก
4. การบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	1.87	น้อย
5. การเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์	2.07	น้อย

จากตารางที่ 4.19 สรุปปัญหาของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ปรากฏผล
ดังนี้

สรุปความคิดเห็น ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์จัดการ
ศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ภาพรวมปัญหาอยู่ในระดับน้อย (2.55) โดยปัญหาระดับมากในการ
สร้างและเชื่อมโยงเครือข่าย (3.66) ระดับปัญหাপานกลางในการจัดการศัตรูพืชและการให้บริการ
(2.97) และระดับปัญหาน้อยในการจัดทำแผนการดำเนินงานศูนย์ฯ (2.17) การเผยแพร่และ
ประชาสัมพันธ์ (2.07) การบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (1.87)

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์สถานการณ์ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เกี่ยวกับแนวทางพัฒนา การดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

5.1 การจัดเวทีสนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลศูนย์ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

การจัดเวทีสนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ด้านความพร้อมศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ด้านความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน และ ด้านการนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ไปใช้ประโยชน์ ซึ่งมีเป้าหมายการจัดเวทีสนทนา คณะกรรมการหรือผู้แทนศูนย์ละ 1 คน จำนวน 46 ศูนย์ โดยการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก (SWOT Analysis) เพื่อหาจุดแข็ง (strength) จุดอ่อน (weakness) โดยการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมถึง โอกาส (opportunity) และ อุปสรรค (threat) รายละเอียดตามตารางที่ 4.20

5.1.1 การศึกษาการจัดเวทีสนทนากลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ศูนย์จัดการ ศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ รายละเอียดตามตารางที่ 4.20

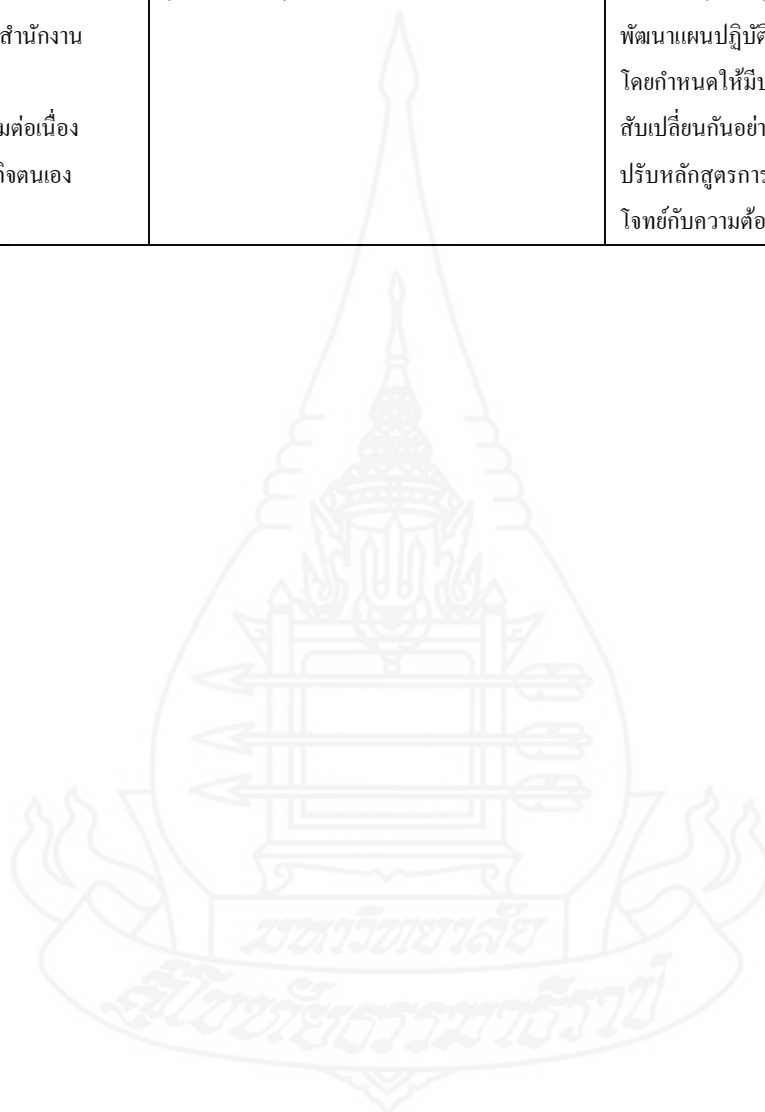

ตารางที่ 4.20 ผลวิเคราะห์ SWOT Analysis และ TOWS Matrix ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน
ในจังหวัดบุรีรัมย์

<p style="text-align: center;">ปัจจัยภายใน</p> <p style="text-align: center;">ปัจจัยภายนอก</p>	<p style="text-align: center;">จุดแข็ง (Strengths : S)</p> <p>S1 เอกสารวิชาการสื่อความรู้ พร้อมเผยแพร่ S2 ชีวภัณฑ์พร้อมใช้ไว้บริการ มีหัวเชื้อชีวภัณฑ์ และวัสดุอุปกรณ์ในการฝึกปฏิบัติ/สาธิตวิธี มีผู้ ปลดเชื้อสำหรับขยายชีวภัณฑ์ S3 วิทยากรพร้อมถ่ายทอดความรู้ S4 แปลงพยากรณ์ พร้อมแจ้งเตือนสถานการณ์ ศัตรูพืช S5 ศูนย์มีหลักสูตรการเรียนรู้ S6 ศูนย์ใช้ทรัพยากรในพื้นที่ท้องถิ่นประกอบการ เรียนรู้ S7 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีความรู้ในการ ขับเคลื่อน การบริหารจัดการกลุ่มมีเทคนิคในการ ถ่ายทอดความรู้และมีทักษะประสบการณ์ S8 สมาชิกนำความรู้ไปถ่ายทอดต่อได้ นำไปปฏิบัติ ได้ สามารถป้องกันโรคแมลงศัตรูพืชได้ด้วยตนเอง</p>	<p style="text-align: center;">จุดอ่อน (Weaknesses : W)</p> <p>W1 ไม่มีผู้ดูแลและให้บริการประจำอยู่ที่ศูนย์ W2 ผู้ปลดเชื้อทรุดโทรม W3 พืชสมุนไพรในท้องถิ่นไม่เพียงพอ W4 ศูนย์ขาดการจัดการที่ดี สภาพแวดล้อมและ ภูมิทัศน์ไม่เหมาะสม W5 ประชาชนชาวบ้านไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมศูนย์ W6 หลักสูตรไม่ครอบคลุมการใช้สมุนไพรใน ท้องถิ่น W7 หลักสูตรเก่าไม่ทันสมัยการถ่ายทอดความรู้ ใช้เวลานาน W8 วัสดุ อุปกรณ์ถ่ายทอดความรู้ไม่ทันสมัย W9 เจ้าหน้าที่บรรจุใหม่ขาดประสบการณ์การ ถ่ายทอดความรู้ และมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย W10 ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไม่มีความคิดริเริ่ม W11 เจ้าหน้าที่มีภารกิจมากปฏิบัติงานไม่ตามแผน</p>
<p style="text-align: center;">โอกาส (Opportunity : O)</p> <p>O1 ศูนย์ตั้งอยู่ในศาลาประชาคมหมู่บ้าน จึงมี หลายหน่วยงานเข้ามาทำกิจกรรม เช่น ธกส. พช. และสาธารณสุข เป็นต้น O2 การประกวดศูนย์จัดการศัตรูพืชดีเด่น O3 การติดตามนิเทศงานของกรมส่งเสริม การเกษตร O4 หน่วยงานอื่น ๆ นำหลักสูตรไปใช้ได้ O5 ผลิตสื่อองค์ความรู้ เผยแพร่แบบออนไลน์ เช่น VDO สาธิตการผลิต ขยายชีวภัณฑ์ผ่าน ช่องทางออนไลน์ ได้แก่ Youtube/facebook/Line และอื่น ๆ O6 ศูนย์ดำเนินกิจกรรมสอดคล้องกับนโยบายรัฐ O7 การอบรมถ่ายทอดความรู้ให้เจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตรอย่างต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่มี โอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น O8 ภาคเอกชนเข้าร่วมอบรม O9 กิจกรรมศูนย์ส่งเสริมการผลิตอาหาร ปลอดภัย O10 ภาคส่วนต่าง ๆ มีความสนใจสามารถ พัฒนาสมาชิกให้เป็นปราชญ์ชุมชนได้</p>	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงรุก (SO)</p> <p>พัฒนาการถ่ายทอดความรู้ การสาธิตวิธี การผลิต ขยายชีวภัณฑ์ และหลักสูตรการเรียนรู้ ผ่านช่อง ทางการสื่อสารรูปแบบออนไลน์และโซเชียลมีเดีย ในรูปแบบคลิปวิดีโอ (S1S2S5O4O5) พัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและ สมาชิกศูนย์ ให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการ อารักขาพืช (หมอพืช) (S7O6)</p>	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO)</p> <p>เสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตรและสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืช ชุมชน ให้เกิดความภาคภูมิใจ มีความรู้สึกเป็น เจ้าของและต้องการพัฒนา (W1W9W10O2O3O9)</p>

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)

อุปสรรค (Threats : T)	กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST)	กลยุทธ์เชิงรับ (WT)
<p>T1 สถานการณ์การแพร่ระบาดของติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ไม่สามารถฝึกปฏิบัติ และสาธิตได้</p> <p>T2 หน่วยงานมีการใช้ศูนย์มาก และต่อเนื่อง ทำให้ทรุดโทรม เช่น ชกส. พช. สำนักงานสาธารณสุข เป็นต้น</p> <p>T3 นโยบายการบริหารขาดความต่อเนื่อง</p> <p>T4 สมาชิกไม่มีเวลาปฏิบัติภารกิจตนเอง</p>	<p>พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ช่องทางการสื่อสาร เพื่อการเรียนรู้จากภาวะภัยคุกคาม เช่น การแพร่ระบาดของติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (S1S2S3S4T1)</p>	<p>พัฒนาและปรับปรุงสภาพแวดล้อม ภูมิทัศน์และห้องปฏิบัติงาน ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ให้มีความเหมาะสมกับลักษณะงานและมีความปลอดภัย (W4T2)</p> <p>พัฒนาแผนปฏิบัติงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน โดยกำหนดให้มีบุคลากรปฏิบัติหน้าที่หมุนเวียน สับเปลี่ยนกันอย่างต่อเนื่อง (W1T4)</p> <p>ปรับหลักสูตรการเรียนรู้ให้กระชับ ทันสมัย คอบ โภทย์กับความต้องการของเกษตรกร (W7T3)</p>

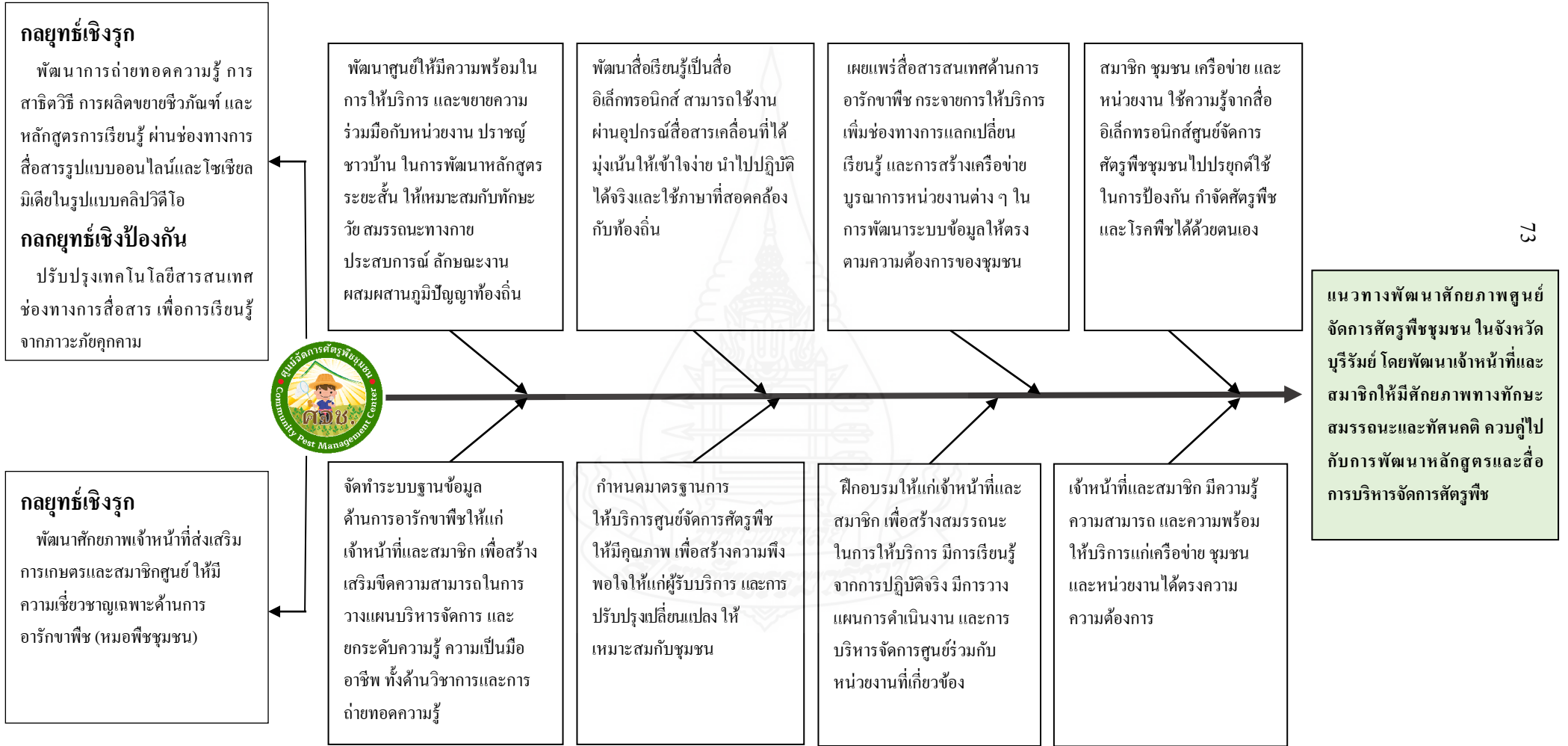
แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

จากการวิเคราะห์การจัดเวทีสนทนากลุ่มของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้กลยุทธ์ในการพัฒนาการถ่ายทอดความรู้ การสาธิตวิธีผลิตขยายชีวภัณฑ์ และหลักสูตรการเรียนรู้ ผ่านช่องทางสื่อสารในรูปแบบออนไลน์และโซเชียลมีเดียในรูปแบบคลิปวิดีโอ ด้วยการปรับปรุงเทคโนโลยีสารสนเทศ ช่องทางการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้จากภัยคุกคาม และกลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและสมาชิกศูนย์ ให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการอารักขาพืช (หมอพืชชุมชน) ดังนี้

พัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนให้มีความพร้อมในการให้บริการ โดยการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชุมชนและประชาชนชาวบ้าน ด้วยการพัฒนาหลักสูตรผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กระชับและสามารถเรียนรู้ได้ในระยะสั้น การสาธิตหรือฝึกปฏิบัติเหมาะสมกับวัย สมรรถนะทางกาย ประสบการณ์ พัฒนาสื่อหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สามารถใช้งานผ่านอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ได้ มุ่งเน้นให้เข้าใจง่ายนำไปปฏิบัติได้จริง โดยเพิ่มการใช้ภาษาที่สอดคล้องกับท้องถิ่นในบางประเด็น เพื่อให้ง่ายต่อการสื่อสารพร้อมเผยแพร่สื่อสารสนเทศด้านการอารักขาพืช มีการให้บริการเชิงรุกโดยการเพิ่มช่องทางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และบูรณาการร่วมกับเครือข่ายต่าง ๆ ในการพัฒนาระบบข้อมูลให้ตรงกับความต้องการของชุมชน เพื่อให้สมาชิก ชุมชน เครือข่าย และหน่วยงาน ใช้ความรู้จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนไปประยุกต์ใช้ในการป้องกัน กำจัดศัตรูพืชได้

จัดทำระบบฐานข้อมูลด้านการอารักขาพืชให้แก่เจ้าหน้าที่และสมาชิก เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความเชื่อมั่น มีขีดความสามารถในการวางแผนบริหารจัดการ และยกระดับความรู้ ความเป็นมืออาชีพ ทั้งด้านวิชาการและการถ่ายทอดความรู้ กำหนดมาตรฐานการให้บริการ ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนให้มีคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการให้บริการและกำหนดเวลาแต่ละขั้นตอนอย่างชัดเจน เพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับบริการและปรับปรุงให้เหมาะสมกับชุมชน เพิ่มทักษะประสบการณ์ด้วยการฝึกอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่และสมาชิก เพื่อสร้างสมรรถนะในการให้บริการ โดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง บูรณาการแผนการดำเนินงาน และการบริหารจัดการ ศูนย์ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เจ้าหน้าที่และสมาชิก มีความรู้ ความสามารถ และความพร้อมให้บริการแก่เครือข่าย ชุมชน และหน่วยงานได้ตรงตามความต้องการ ดังภาพที่ 5.1

5.2 แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

ภาพที่ 5.1 แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ในจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกร จำนวน 178 ราย นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ตอนที่ 3 ปัญหา ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์สถานการณ์ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ตอนที่ 1 ข้อมูลสภาพพื้นฐาน ทางสังคมและสภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรที่เป็นสมาชิก ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

1.1 ข้อมูลสภาพพื้นฐานส่วนบุคคลสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

การศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการเป็นสมาชิก การประกอบอาชีพ จำนวนที่ดินถือครอง ประสบการณ์ทำการเกษตร ปรากฏตามตารางที่ 4.1 ถึงตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.1 เพศ อายุ และระดับการศึกษา

	ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เพศ			
	ชาย	59	33.1
	หญิง	119	66.9

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n = 178

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
อายุ		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี	12	6.7
41- 50 ปี	46	25.8
51- 60 ปี	76	42.7
61 ปีหรือมากกว่า	44	24.7
ค่าต่ำสุด = 22 ปี ค่าสูงสุด = 77 ค่าเฉลี่ย = 54.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 9.309		
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษาปีที่ 4	38	21.3
ประถมศึกษาปีที่ 6	62	34.8
มัธยมศึกษาตอนต้น	18	10.1
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	46	25.8
อนุปริญญา/ปวส.	8	4.5
ปริญญาตรี	6	3.4

จากตารางที่ 4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพทางสังคมของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ปรากฏผล ดังนี้

1.1.1 เพศ พบว่า สมาชิก ร้อยละ 66.9 เป็นเพศหญิง และอีกร้อยละ 33.1 เป็นเพศชาย

1.1.2 อายุ พบว่า สมาชิก ร้อยละ 42.7 มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี รองลงมา ร้อยละ 25.8 มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี ร้อยละ 24.7 มีอายุ 61 ปีหรือมากกว่า และร้อยละ 6.7 มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี โดยสมาชิกมีอายุต่ำที่สุด 22 ปี สูงที่สุด 77 ปี อายุเฉลี่ย 54.76 ปี

1.1.3 ระดับการศึกษา พบว่า สมาชิก ร้อยละ 34.8 มีระดับการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 6 รองลงมา ร้อยละ 25.8 มีระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 21.3 มีการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 10.1 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 4.5 มีการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. โดยสมาชิกมีการศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 3.4

ตารางที่ 4.2 ระยะเวลาการเป็นสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

n = 178

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ระยะเวลาการเป็นสมาชิกศูนย์ฯ		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ปี	50	28.1
2 - 3 ปี	41	23.0
4 - 5 ปี	64	36.0
6 ปีหรือมากกว่า	23	12.9
ค่าต่ำสุด = 1 ปี ค่าสูงสุด = 7 ปี ค่าเฉลี่ย = 3.35 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.890		

1.1.4 ระยะเวลาการเป็นสมาชิกศูนย์ พบว่า สมาชิกร้อยละ 36.0 เป็นสมาชิก 4 - 5 ปี รองลงมาร้อยละ 28.1 เป็นสมาชิกน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ปี และร้อยละ 12.9 เป็นสมาชิก 6 ปีหรือมากกว่า

ตารางที่ 4.3 การประกอบอาชีพหลักและการประกอบอาชีพรอง

n = 178

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การประกอบอาชีพหลัก		
ทำนา	171	96.1
ทำไร่	6	3.4
รับราชการ	1	0.6
การประกอบอาชีพรอง		
ไม่มีอาชีพรอง	15	8.4
มีอาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	163	91.6
ทำสวน	79	44.4
รับจ้างทั่วไป	96	53.9
ทำไร่	35	19.7
เลี้ยงสัตว์	26	14.6
ค้าขาย	11	6.2
ประมง	6	3.4
ตัดผม	3	1.7

1.1.5 การประกอบอาชีพหลัก พบว่า สมาชิก ร้อยละ 96.1 ประกอบอาชีพทำนา รองลงมา ร้อยละ 3.4 ประกอบอาชีพทำไร่ และร้อยละ 0.6 ประกอบอาชีพรับราชการ

1.1.6 การประกอบอาชีพรอง พบว่า สมาชิก ร้อยละ 53.9 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป รองลงมา ร้อยละ 44.4 ประกอบอาชีพทำสวน และร้อยละ 1.7 ประกอบอาชีพตัดผม

ตารางที่ 4.4 จำนวนที่ดินถือครอง

n = 178		
ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
จำนวนที่ดินถือครอง		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 8 ไร่	12	6.8
9 -16 ไร่	38	21.3
17 -25 ไร่	52	29.2
มากกว่า 25 ไร่	76	42.7
ค่าต่ำสุด = 4.25 ไร่ ค่าสูงสุด = 120 ไร่ ค่าเฉลี่ย = 26.77 ไร่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 16.035		

1.1.7 จำนวนที่ดินถือครอง พบว่า สมาชิก ร้อยละ 42.7 มีจำนวนที่ดินถือครองมากกว่า 25 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 29.2 ถือครองที่ดินจำนวน 17 - 25 ไร่ และมีจำนวนถือครองที่ดินร้อยละ 6.8 เท่ากับ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 8 ไร่

ตารางที่ 4.5 ประสบการณ์ทำการเกษตร

n = 178		
ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ประสบการณ์ในการทำการเกษตร		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี	12	6.7
11 – 20 ปี	24	13.5
21 – 30 ปี	53	29.8
31 – 40 ปี	59	33.1
41 – 50 ปี	22	12.4
51 ปี หรือมากกว่า	8	4.5
ค่าต่ำสุด = 3 ปี ค่าสูงสุด = 54 ปี ค่าเฉลี่ย = 31.97 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 11.769		

1.1.8 **ประสบการณ์ในการทำการเกษตร** พบว่า สมาชิก ร้อยละ 33.1 มีระยะเวลาในการทำการเกษตร 31 – 40 ปี รองลงมา ร้อยละ 29.8 มีระยะเวลาในการทำการเกษตร 21 - 30 ปี และร้อยละ 4.5 มีระยะเวลาในการทำการเกษตร 51 ปี หรือมากกว่า โดยมีระยะเวลาในการทำการเกษตรสูงสุด 54 ปี ต่ำสุด 3 ปี และมีระยะเวลาในการทำการเกษตรเฉลี่ย 31.97 ปี

1.2 ข้อมูลสถานภาพทางสังคมสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์

การศึกษาข้อมูลสถานภาพทางสังคมของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย การดำรงตำแหน่งทางสังคม ปรากฏตามตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ข้อมูลสถานภาพทางสังคมสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์

n = 178

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การดำรงตำแหน่งทางสังคม		
ไม่มีตำแหน่งทางสังคม	62	34.8
มีตำแหน่งทางสังคม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	116	65.2
สมาชิก อบต./เทศบาล	5	2.8
ผู้ใหญ่บ้าน	4	2.2
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	37	20.8
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน	13	7.3
อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน	9	5.1
อื่น ๆ (อปกร., หมอเดินอาสา และ Smart farmer)	15	8.4

จากตารางที่ 4.6 การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทางสังคมสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์ ปรากฏผล ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลการดำรงตำแหน่งทางสังคม พบว่า สมาชิกร้อยละ 65.2 มีตำแหน่งทางสังคม ร้อยละ 20.8 ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน รองลงมา ร้อยละ 8.4 ดำรงตำแหน่งอื่น ๆ (อปกร. หมอเดินอาสา และ Smart farmer) ร้อยละ 7.3 ดำรงตำแหน่งอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน ร้อยละ 5.1 ดำรงตำแหน่งอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ร้อยละ 2.8 ดำรงตำแหน่งสมาชิก อบต./เทศบาล โดยสมาชิก ร้อยละ 2.2 ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน

1.3 ข้อมูลสถานภาพทางเศรษฐกิจสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

การศึกษาข้อมูลสภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อปี จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และจำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน ปรากฏตามตารางที่ 4.7 และตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.7 รายได้ของครัวเรือนต่อปี

n = 178		
ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
รายได้ของครัวเรือนต่อปี		
60,000 บาท หรือน้อยกว่า	50	28.1
60,001 – 90,000 บาท	36	20.0
90,001 – 120,000 บาท	42	23.6
120,001 – 150,000 บาท	15	8.4
มากกว่าหรือเท่ากับ 150,001 บาท	35	19.7
ค่าต่ำสุด = 7,800 บาท ค่าสูงสุด = 700,000 บาท		
ค่าเฉลี่ย = 108,951.40 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 89.843		

จากตารางที่ 4.7 การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทางเศรษฐกิจสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์ของรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อปี ปรากฏผล ดังนี้

1.3.1 รายได้ของครัวเรือนต่อปี พบว่า สมาชิก ร้อยละ 28.1 มีรายได้ของครัวเรือนต่อปี จำนวน 60,000 บาท หรือน้อยกว่า รองลงมา ร้อยละ 23.6 มีรายได้ของครัวเรือนต่อปี จำนวน 90,001 – 120,000 บาท และสมาชิก ร้อยละ 8.4 มีรายได้ของครัวเรือนต่อปีต่ำที่สุด จำนวน 120,001 – 150,000 บาท โดยสมาชิกมีรายได้ครัวเรือนต่อปีสูงสุด 700,000 บาท ต่ำสุด 7,800 บาท และมีรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี 108,951.40 บาท

ตารางที่ 4.8 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนและจำนวนแรงงานการเกษตรในครัวเรือน

n = 178

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
1 – 2 คน	20	11.2
3 – 4 คน	94	52.8
5 – 6 คน	56	31.5
7 คนหรือมากกว่า	8	4.5
ค่าต่ำสุด = 1 คน ค่าสูงสุด = 10 คน		
ค่าเฉลี่ย = 4.18 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.370		
จำนวนสมาชิกแรงงานเกษตรในครัวเรือน		
1 – 2 คน	81	45.5
3 – 4 คน	71	39.9
5 – 6 คน	26	14.6
ค่าสูงสุด = 6 คน ค่าต่ำสุด = 1 คน		
ค่าเฉลี่ย = 3.00 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.262		

จากตารางที่ 4.8 การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทางเศรษฐกิจ สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์ ของจำนวนสมาชิกในครัวเรือนและจำนวนสมาชิกแรงงานเกษตรในครัวเรือน ปรากฏผล ดังนี้

1.3.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า สมาชิก ร้อยละ 52.8 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3 - 4 คน รองลงมา ร้อยละ 31.5 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวน 5 – 6 คน ร้อยละ 11.2 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวน 1 – 2 คน และร้อยละ 4.5 มีสมาชิกในครัวเรือน 7 คนหรือมากกว่า โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำที่สุด 1 คน สูงสุด 10 คน และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.18 คน

1.3.3 จำนวนสมาชิกแรงงานการเกษตรในครัวเรือน พบว่า สมาชิก ร้อยละ 45.5 มีจำนวนแรงงานการเกษตรในครัวเรือน 1 – 2 คน รองลงมา ร้อยละ 39.9 มีจำนวนแรงงานการเกษตรในครัวเรือน 3 – 4 คน และร้อยละ 14.6 มีจำนวนแรงงานการเกษตรในครัวเรือน จำนวน 5 - 6 คน โดยสมาชิกมีจำนวนแรงงานการเกษตรในครัวเรือนต่ำที่สุด 1 คน สูงสุด 6 คน และมีแรงงานการเกษตรเฉลี่ย 3.00 คน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

2.1 ความคิดเห็นต่อความพร้อมของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

การศึกษาวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อสถานที่ หลักสูตร ความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและความเป็นประโยชน์ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ปรากฏตามตารางการที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ความคิดเห็นต่อความพร้อมของสถานที่ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน / ร้อยละ)					\bar{X} (SD.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	n = 178						
ด้านสถานที่ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน						3.31	ปานกลาง
						(0.940)	
1.1 สถานที่ตั้งศูนย์ฯ มีความเหมาะสมอยู่ในแหล่งชุมชน	6 (3.4)	9 (5.1)	15 (8.4)	116 (65.2)	32 (18.0)	3.89 (0.873)	มาก
1.2 สามารถเดินทางสะดวก	4 (2.2)	9 (5.1)	20 (11.2)	116 (65.2)	29 (16.3)	3.88 (0.818)	มาก
1.3 ความพร้อมในการให้บริการ	4 (2.2)	43 (24.2)	71 (39.9)	18 (10.1)	42 (23.6)	3.29 (1.141)	ปานกลาง
1.4 มีความพร้อมเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ ที่สำคัญในการดำเนินกิจกรรม ศจช.	11 (6.2)	65 (36.5)	50 (28.1)	26 (14.6)	26 (14.6)	2.95 (1.161)	ปานกลาง
1.5 สถานที่ในการผลิต ขยายชีวภัณฑ์ มีความสะอาด และมีกรป้องกันสารปนเปื้อน	6 (3.4)	37 (20.8)	64 (36.0)	62 (34.8)	9 (5.1)	3.17 (0.768)	ปานกลาง
1.6 วัสดุ อุปกรณ์ในการตรวจสอบพืชตกค้างเบื้องต้นเพียงพอ	23 (12.9)	63 (35.4)	72 (40.4)	11 (6.2)	9 (5.1)	2.55 (0.969)	น้อย

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น					\bar{X} (SD.)	ความหมาย
	(จำนวน / ร้อยละ)						
	1	2	3	4	5		
1.7 เอกสารวิชาการประกอบ การวินิจฉัยศัตรูพืชเพียงพอ	5 (2.8)	34 (19.1)	79 (44.4)	54 (30.3)	6 (3.4)	3.12 (0.855)	ปานกลาง
1.8 เครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้แปลง ติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช	5 (2.8)	13 (7.3)	42 (23.6)	112 (62.9)	6 (3.4)	3.57 (0.794)	มาก

จากตารางที่ 4.9 การวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ปรากฏผล ดังนี้
 ความคิดเห็นต่อความพร้อมของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ในจังหวัดบุรีรัมย์ สมาชิกมี
 ความคิดเห็นภาพรวมในระดับปานกลาง (3.13) สถานที่ตั้งศูนย์ฯ มีความเหมาะสมอยู่ในแหล่ง
 ชุมชน (3.89) สามารถเดินทางสะดวก (3.88) มีความพร้อมในเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ติดตาม
 สถานการณ์ศัตรูพืช (3.57) ความพร้อมต่อการให้บริการ (3.29) สถานที่ในการผลิต ขยายชีวภัณฑ์มี
 ความสะอาด และมีการป้องกันสารปนเปื้อน (3.17) เอกสารวิชาการประกอบการวินิจฉัยศัตรูพืช
 (3.12) มีความพร้อมเกี่ยวกับ วัสดุ อุปกรณ์ที่สำคัญในการดำเนินกิจกรรม ศจช. (2.95) และวัสดุ
 อุปกรณ์ในการตรวจสอบสารพิษตกค้างเบื้องต้น (2.55)

3.2 ความคิดเห็นต่อหลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

การศึกษาวិเคราะห์ความคิดเห็นต่อหลักสูตรการเรียนรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ประกอบด้วย หลักสูตรการผลิตขยายสารชีวภัณฑ์ หลักสูตรการผลิตขยายแมลงศัตรูธรรมชาติ หลักสูตรการใช้พืชสมุนไพรในการจัดการศัตรูพืช และ หลักสูตรกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรใน ศจช. ปรากฏตามตารางการที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ความคิดเห็นต่อหลักสูตรการเรียนรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน / ร้อยละ)					\bar{X} (SD.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
หลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน						3.78 (0.905)	มาก
1. หลักสูตรการผลิตขยายชีวภัณฑ์						3.93 (0.790)	มาก
1.1 หัวข้ออบรม การผลิตขยายเชื้อราไตรโคเดอร์มา	4 (2.2)	7 (3.9)	14 (7.9)	97 (54.5)	56 (31.5)	4.09 (0.865)	มาก
1.2 หัวข้ออบรม การผลิตขยายเชื้อราบีวอร์เรีย	10 (5.6)	8 (4.5)	13 (7.3)	114 (64.0)	33 (18.5)	3.85 (0.963)	มาก
1.3 หัวข้ออบรม การผลิตขยายเชื้อรามตาไรเซียม	14 (7.9)	6 (3.4)	14 (7.9)	105 (59.0)	39 (21.9)	3.84 (1.058)	มาก
2. หลักสูตรการผลิตขยายแมลงศัตรูธรรมชาติ						3.34 (0.777)	ปานกลาง
2.1 หัวข้ออบรม การผลิตขยายแมลงหางหนีบ	2 (1.1)	33 (18.5)	77 (43.3)	34 (19.1)	32 (18.0)	3.34 (1.014)	ปานกลาง
2.2 หัวข้ออบรม การผลิตขยายมวนพิฆาต	10 (5.6)	42 (23.6)	59 (33.1)	35 (19.7)	32 (18.0)	3.21 (1.158)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

n = 178

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน / ร้อยละ)					\bar{X} (SD.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
2.3 หัวข้ออบรม การผลิต ขยายแมลงข้างปีกโต	3 (1.7)	20 (11.2)	88 (49.4)	31 (17.4)	36 (20.2)	3.43 (0.991)	มาก
2.4 หัวข้ออบรม การผลิต ขยายแตนเบียนบราคอน	4 (2.2)	38 (21.3)	58 (32.6)	43 (24.2)	35 (19.7)	3.38 (1.094)	ปานกลาง
3 หลักสูตรการใช้พืช สมุนไพรในการจัดการ ศัตรูพืช						4.02 (0.804)	มาก
3.1 หัวข้ออบรม สารสกัดจาก เมล็ดสะเดา	1 (0.6)	11 (6.2)	14 (7.9)	111 (62.4)	41 (23.0)	4.01 (0.781)	มาก
3.2 หัวข้ออบรม การใช้หาง ไหลในการควบคุมแมลง ศัตรูพืช	3 (1.7)	8 (4.5)	12 (6.7)	114 (64.0)	41 (23.0)	4.02 (0.795)	มาก
3.3 หัวข้ออบรม การผลิตสาร สกัดตะไคร้หอม	1 (0.6)	10 (5.6)	14 (7.9)	111 (62.4)	42 (23.6)	4.03 (0.770)	มาก
4 หลักสูตรกระบวนการ โรงเรียนเกษตรกรใน สจข.						3.92 (0.811)	มาก
4.1 หัวข้ออบรม การสำรวจ สถานการณ์ศัตรูพืช	2 (1.1)	10 (5.6)	23 (12.9)	113 (63.5)	30 (16.9)	3.89 (0.785)	มาก
4.2 หัวข้ออบรม ระบบ นิเวศวิทยาของแมลงศัตรูพืช	2 (1.1)	12 (6.7)	16 (9.0)	112 (62.9)	36 (20.2)	3.94 (0.815)	มาก
4.3 หัวข้ออบรม การจัดการ ศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน	0 (0.0)	11 (6.2)	23 (12.9)	103 (57.9)	41 (23.0)	3.98 (0.781)	มาก
4.4 หัวข้ออบรม การจัดการ แมลง และ โรคพืชที่สำคัญ	2 (1.1)	17 (9.6)	23 (12.9)	98 (55.1)	38 (21.3)	3.86 (0.90)	มาก

จากตารางที่ 4.10 การวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อหลักสูตรการเรียนรู้อิงของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์ ปรากฏผล ดังนี้

หลักสูตรการเรียนรู้อิงของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ภาพรวมสมาชิกมีความคิดเห็น ในระดับมาก (3.78) โดยเห็นด้วยในระดับมากทุกหลักสูตรตามลำดับ ดังนี้ หลักสูตรการใช้พืชสมุนไพรในการจัดการศัตรูพืช (4.02) หลักสูตรการผลิตขยายสารชีวภัณฑ์ (3.93) หลักสูตรกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรใน ศจช. (3.92) และหลักสูตรการผลิตขยายแมลงศัตรูธรรมชาติ (3.34) โดยมีรายละเอียดดังนี้

หลักสูตรการผลิตขยายชีวภัณฑ์ สมาชิกมีความคิดเห็นภาพรวม ในระดับเห็นด้วยมาก (3.39) โดยเห็นด้วยในระดับมากทุกประการ ได้แก่ หัวข้ออบรม การผลิตขยายเชื้อราไตรโคเดอร์มา (4.09) รองลงมาคือ หัวข้ออบรม การผลิตขยายเชื้อราบีเวอร์เรีย (3.85) และหัวข้ออบรม การผลิตขยายเชื้อรามตาไรเซียม (3.84)

หลักสูตรการผลิตขยายแมลงศัตรูธรรมชาติ สมาชิกมีความคิดเห็นภาพรวม ในระดับเห็นด้วยปานกลาง (3.34) โดยเห็นด้วยระดับมากในหัวข้ออบรม การผลิตขยายแมลงช้างปีกใส (3.43) และเห็นด้วยปานกลางหัวข้ออบรม การผลิตขยายแตนเบียนบราคอน (3.38) หัวข้ออบรม การผลิตขยายแมลงหางหนีบ (3.34) และหัวข้ออบรม การผลิตขยายมวนพิฆาต (3.21)

หลักสูตรการใช้พืชสมุนไพรในการจัดการศัตรูพืช สมาชิกมีความคิดเห็นภาพรวม ในระดับเห็นด้วยมาก (4.02) โดยเห็นด้วยในระดับมากทุกประการ ได้แก่ หัวข้ออบรม การผลิตสารสกัดตะไคร้หอม (4.03) หัวข้ออบรม การใช้หางไหลในการควบคุมแมลงศัตรูพืช (4.02) และหัวข้ออบรม สารสกัดจากเมล็ดสะเดา (4.01)

หลักสูตรกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรใน ศจช. สมาชิกมีความคิดเห็นภาพรวม ในระดับเห็นด้วยมาก (3.92) โดยเห็นด้วยในระดับมากทุกประการ ได้แก่ หัวข้ออบรม การจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน (3.98) หัวข้ออบรม ระบบนิเวศวิทยาของแมลงศัตรูพืช (3.94) หัวข้ออบรม การสำรวจสถานการณ์ศัตรูพืช (3.89) และหัวข้ออบรม การจัดการแมลง และ โรคพืชที่สำคัญ (3.86)

3.3 ข้อมูลความรู้ความสามารถเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ความรู้ความสามารถเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ต่อการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ปรากฏตามตารางการที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 ข้อมูลความรู้ความสามารถเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน / ร้อยละ)					\bar{X} (SD.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	n = 178						
ความรู้ความสามารถเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร						3.80 (0.867)	มาก
1. ความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันกับสมาชิก สจช.	1 (0.6)	10 (5.6)	38 (21.3)	88 (63.5)	48.4 (16.9)	3.89 (0.843)	มาก
2. การบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3 (1.7)	3 (1.7)	41 (23.0)	102 (57.3)	29 (16.3)	3.85 (0.770)	มาก
3. วิธีการถ่ายทอดความรู้	1 (0.6)	15 (8.4)	22 (12.4)	109 (61.2)	31 (17.4)	3.87 (0.819)	มาก
4. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	2 (1.1)	17 (9.6)	23 (12.9)	98 (55.1)	38 (21.3)	3.76 (0.891)	มาก
5. กระบวนการสร้างความเข้าใจแก่สมาชิก	1 (0.6)	10 (5.6)	20 (11.2)	115 (65.6)	32 (18.0)	3.94 (0.753)	มาก
6. ความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรม	0 (0.0)	19 (10.7)	33 (18.5)	95 (53.4)	31 (17.4)	3.78 (0.860)	มาก
7. การเป็นวิทยากรที่เลี้ยง	0 (0.0)	16 (10.7)	23 (12.9)	103 (57.9)	36 (20.2)	3.89 (0.827)	มาก
8. การวางแผนการจัดการศัตรูพืช	1 (0.6)	14 (7.9)	19 (10.7)	114 (64.0)	30 (16.9)	3.89 (0.795)	มาก
9. การตัดสินใจแก้ปัญหา	5 (2.8)	8 (4.5)	50 (28.1)	86 (48.3)	29 (16.3)	3.71 (0.892)	มาก

จากตารางที่ 4.12 การวิเคราะห์ข้อมูล ความรู้ความสามารถเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต่อการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ปรากฏผล ดังนี้

ความรู้ความสามารถเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต่อการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก (3.80) โดยเห็นด้วยในระดับมากทุกประการตามลำดับดังนี้ กระบวนการสร้างความเข้าใจแก่สมาชิก (3.94) ความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันกับสมาชิก ศจช. (3.89) การเป็นวิทยากรที่เลี้ยง (3.89) การวางแผนการจัดการศัตรูพืช (3.89) วิธีการถ่ายทอดความรู้ (3.87) การบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (3.85) ความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรม (3.78) ขั้นตอนการจัดกิจกรรม (3.76) และการตัดสินใจแก้ปัญหา (3.71)

2.4 ความเป็นประโยชน์ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ความเป็นประโยชน์ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ปรากฏตามตารางการที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 ความเป็นประโยชน์ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

n = 178

ความเป็นประโยชน์	ระดับความคิดเห็น (จำนวน / ร้อยละ)					\bar{X} (SD.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
ความเป็นประโยชน์ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน						3.64 (0.845)	มาก
1. การวางแผนป้องกันและกำจัดศัตรูพืช	3 (1.7)	15 (8.4)	31 (17.4)	100 (56.2)	29 (16.3)	3.77 (0.882)	มาก
2. การเตรียมชีวภัณฑ์เพื่อใช้ในการควบคุมศัตรูพืช	3 (1.7)	14 (7.9)	30 (16.9)	97 (54.5)	34 (19.1)	3.81 (0.892)	มาก
3. การถ่ายทอดองค์ความรู้ของสมาชิก ศจช. แก่เกษตรกรรายอื่น ๆ และผู้ที่สนใจ	3 (1.7)	13 (7.3)	62 (34.8)	90 (50.6)	10 (5.6)	3.51 (0.783)	มาก
4. ความสามารถในการเป็นวิทยากรของสมาชิก ศูนย์จัดการศัตรูพืชที่ผ่านการอบรมจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	4 (1.7)	17 (9.6)	61 (34.3)	97 (48.9)	9 (5.1)	3.45 (0.824)	มาก

จากตารางที่ 4.12 การวิเคราะห์ข้อมูล ความเป็นประโยชน์ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ปรากฏผล ดังนี้

ความเป็นประโยชน์ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ภาพรวมสมาชิกมีความคิดเห็น ในระดับเห็นด้วยมาก (3.64) โดยเห็นด้วยในระดับมากทุกประการตามลำดับดังนี้ การเตรียมชีวภัณฑ์ เพื่อใช้ในการควบคุมศัตรูพืช (3.81) การวางแผนป้องกันและกำจัดศัตรูพืช (3.77) การถ่ายทอดองค์ความรู้ของสมาชิก สจช. แก่เกษตรกรรายอื่น ๆ และผู้ที่สนใจ (3.51) และความสามารถในการเป็นวิทยากรของสมาชิก ศูนย์จัดการศัตรูพืชที่ผ่านการอบรมจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (3.45)

2.5 ความพร้อมของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ความพร้อมของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ปรากฏตาม ตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 สรุปความพร้อมของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

ความพร้อมศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ความหมาย
	3.63	มาก
1. สถานที่ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน	3.31	ปานกลาง
2. หลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน	3.78	มาก
3. ความรู้ความสามารถเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	3.80	มาก
4. ความเป็นประโยชน์ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน	3.64	มาก

จากตารางที่ 4.13 สรุปความพร้อมของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ปรากฏผล ดังนี้

ความพร้อมของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ภาพรวมสมาชิกมีความคิดเห็น ในระดับเห็นด้วยมาก (3.63) ตามลำดับดังนี้ ความรู้ความสามารถเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (3.80) รองลงมา คือ หลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (3.78) ความเป็นประโยชน์ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (3.64) และสถานที่ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เห็นด้วยระดับปานกลาง (3.31)

ตอนที่ 4 ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนใน จังหวัดบุรีรัมย์

การศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ แบ่งออกเป็น 5 ประเด็น ดังนี้

1. ประเด็นการจัดทำแผนการดำเนินงานศูนย์ฯ
2. ประเด็นการจัดการศัตรูพืชและการให้บริการ
3. ประเด็นการสร้างและการเชื่อมโยงเครือข่าย
4. ประเด็นการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
5. ประเด็นการเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำแผนการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

การศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำแผนการดำเนินงานในศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ปรากฏตามตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 ปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำแผนการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา					\bar{X} (SD.)	ความหมาย
	(จำนวน / ร้อยละ)						
	1	2	3	4	5		
การจัดทำแผนการดำเนินงานศูนย์						2.17 (0.777)	น้อย
1. การร่วมกำหนดหลักสูตร ตาราง การเรียนรู้ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง	30 (16.9)	117 (65.7)	19 (10.7)	12 (6.7)	0 (0.0)	2.09 (0.769)	น้อย
2. การรับการถ่ายทอดความรู้/ฝึก ปฏิบัติตามกระบวนการโรงเรียน เกษตรกร	17 (9.6)	116 (65.2)	34 (19.1)	11 (6.2)	0 (0.0)	2.23 (0.711)	น้อย
3. การปฏิบัติการในแปลงติดตาม สถานการณ์สัปดาห์ละ 1 ครั้ง	18 (10.1)	93 (52.2)	67 (37.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	2.31 (0.721)	ปานกลาง
4. การวางแผนการผลิตขยาย ชีวภัณฑ์	28 (15.7)	111 (62.4)	37 (20.8)	2 (1.1)	0 (0.0)	2.16 (0.907)	น้อย

จากตารางที่ 4.14 การวิเคราะห์ข้อมูล ปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำแผนการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนปรากฏผล ดังนี้

ปัญหาการจัดทำแผนการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ภาพรวมสมาชิกมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย (2.17) โดยมีปัญหาระดับปานกลาง ได้แก่ การปฏิบัติการในแปลงติดตามสถานการณ์ (2.31) ปัญหาระดับน้อย ได้แก่ การรับการถ่ายทอดความรู้/ฝึกปฏิบัติตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร (2.23) การวางแผนการผลิตขยายสารชีวภัณฑ์ (2.16) และการกำหนดหลักสูตรตารางการเรียนรู้ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง (2.09)

4.2 ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชและการให้บริการในศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

การศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชและการให้บริการในศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ปรากฏตามตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชและการให้บริการ

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา (จำนวน / ร้อยละ)					\bar{X} (SD.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
การจัดการศัตรูพืชและการให้บริการ						2.97 (0.756)	ปานกลาง
1. การเตือนการระบาด ข้อมูลที่บันทึกได้จากแปลงติดตามสถานการณ์	3 (1.7)	19 (10.7)	79 (44.4)	74 (41.6)	3 (1.7)	3.31 (0.752)	ปานกลาง
2. การให้บริการวินิจฉัยศัตรูพืชแก่เกษตรกรและชุมชนที่มีปัญหา	4 (2.2)	34 (19.1)	97 (54.5)	41 (23.0)	2 (1.1)	3.02 (0.748)	ปานกลาง
3. การให้บริการตรวจวิเคราะห์สารพิษตกค้างแก่เกษตรกรที่มาขอรับบริการ	0 (0.0)	13 (7.3)	81 (45.5)	53 (29.8)	31 (17.4)	3.57 (0.862)	มาก
4. การบริการข้อมูลเกี่ยวกับศัตรูพืชโดยศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน	29 (16.3)	117 (65.7)	28 (15.7)	3 (1.7)	1 (0.6)	2.00 (0.662)	น้อย

จากตารางที่ 4.15 การวิเคราะห์ข้อมูล ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชและการให้บริการ ปรากฏผล ดังนี้

ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชและการให้บริการ ภาพรวมสมาชิกมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (2.97) โดยมีปัญหาระดับมาก ได้แก่ การให้บริการตรวจวิเคราะห์สารพิษตกค้างแก่เกษตรกรที่มาขอรับบริการ (3.57) ปัญหาระดับปานกลาง ได้แก่ การเตือนการระบาด ข้อมูลที่บันทึกได้จากแปลงติดตามสถานการณ์ (3.31) การให้บริการวินิจฉัยศัตรูพืชแก่เกษตรกรและชุมชนที่มีปัญหา (3.02) และปัญหาระดับน้อย ได้แก่ การบริการข้อมูลเกี่ยวกับศัตรูพืชโดยศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (2.00)

4.3 ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

การศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ปรากฏตามตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่าย

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา (จำนวน / ร้อยละ)					\bar{X} (SD.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
การสร้างและเชื่อมโยงเครือข่าย						3.66	มาก
						(0.922)	
1. การสร้างเครือข่ายจัดการศัตรูพืชในชุมชน	1	25	33	82	37	3.72	มาก
	(0.6)	(14.0)	(18.5)	(46.1)	(20.8)	(0.967)	
2. การพัฒนาเกษตรกรในชุมชนด้านการจัดการศัตรูพืชและด้านการเกษตร	13	48	93	24	24	3.72	มาก
	(7.3)	(27.0)	(52.2)	(13.5)	(13.5)	(0.788)	
3. การจัดแหล่งเรียนรู้ให้เกษตรกร/บุคคลทั่วไป/สมาชิกศูนย์อื่น	1	22	40	97	18	3.61	มาก
	(0.6)	(12.4)	(22.5)	(54.5)	(10.1)	(0.851)	
4. การจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้	1	41	27	71	38	3.58	มาก
	(0.6)	(23.0)	(15.2)	(39.9)	(21.3)	(1.082)	

จากตารางที่ 4.16 การวิเคราะห์ข้อมูล ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่าย
ปรากฏผล ดังนี้

ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่าย ภาพรวมสมาชิกมีปัญหาอยู่ในระดับ
มาก (3.66) โดยมีปัญหาในระดับมากทุกประการตามลำดับ ดังนี้ การสร้างเครือข่ายจัดการศัตรูพืช
ในชุมชน (3.72) การพัฒนาเกษตรกรในชุมชนด้านการจัดการศัตรูพืชและด้านการเกษตร (3.72)
การจัดแหล่งเรียนรู้ให้เกษตรกร/บุคคลทั่วไป/สมาชิกศูนย์อื่น (3.61) การจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยน
เรียนรู้ (3.58)

4.4 ปัญหาเกี่ยวกับการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ของศูนย์จัดการ
ศัตรูพืชชุมชน ปรากฏตามตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 ปัญหาเกี่ยวกับการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา (จำนวน / ร้อยละ)					\bar{X} (SD.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	n = 178						
การบูรณาการกับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง						1.87 (0.720)	น้อย
1. การร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตร	67 (37.6)	101 (56.7)	2 (1.1)	6 (3.4)	2 (1.1)	1.74 (0.746)	น้อยที่สุด
2. การร่วมกับคณะกรรมการ และสมาชิกศูนย์	62 (34.8)	93 (52.2)	14 (7.9)	6 (3.4)	3 (1.7)	1.84 (0.833)	น้อย
3. การร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการข้าว กรมพัฒนาที่ดิน กรมวิชาการเกษตร	35 (19.7)	121 (68.0)	16 (9.0)	4 (2.2)	2 (1.1)	1.93 (0.692)	น้อย
4. การร่วมกับภาคเอกชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น	17 (9.6)	142 (79.8)	12 (6.7)	5 (2.8)	2 (1.1)	1.98 (0.612)	น้อย

จากตารางที่ 4.17 การวิเคราะห์ข้อมูล ปัญหาเกี่ยวกับการบูรณาการกับหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องปรากฏผล ดังนี้

ปัญหาเกี่ยวกับการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภาพรวมปัญหาสมาชิกอยู่ในระดับน้อย (1.87) โดยปัญหาในระดับน้อยใน การร่วมกับภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (1.98) การร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการข้าว กรมพัฒนาที่ดิน กรมวิชาการเกษตร (1.93) การร่วมกับคณะกรรมการและสมาชิกศูนย์ (1.84) และระดับปัญหาน้อยที่สุดใน การร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (1.74)

4.5 ปัญหาเกี่ยวกับการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

การศึกษาปัญหา เกี่ยวกับการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ปรากฏตามตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 ปัญหาเกี่ยวกับการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา (จำนวน / ร้อยละ)					\bar{X} (SD.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	n = 178						
การเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์						2.07 (0.788)	น้อย
1. สร้างความเข้าใจอันดีต่อกันของสมาชิก	46 (25.8)	105 (59.0)	13 (7.3)	12 (6.7)	2 (1.1)	1.98 (0.840)	น้อย
2. การประชุมฯ ประชาสัมพันธ์ ผ่านหอกระจายข่าว	18 (10.1)	144 (80.9)	1 (0.6)	13 (7.3)	2 (1.1)	2.08 (0.796)	น้อย
3. สถานการณ์ศัตรูพืชเทคโนโลยีด้านการจัดการศัตรูพืช	18 (10.1)	135 (75.8)	12 (6.7)	11 (6.2)	2 (1.1)	2.12 (0.710)	น้อย
4. การประชาสัมพันธ์วันจัดอบรมถ่ายทอดความรู้งานวันสาธิต	30 (16.9)	116 (65.2)	22 (12.4)	9 (1)	1 (0.6)	2.07 (0.807)	น้อย

จากตารางที่ 4.18 การวิเคราะห์ข้อมูล ปัญหาเกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ปรากฏผลดังนี้

ปัญหาเกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ภาพรวมปัญหาสมาชิกอยู่ในระดับน้อย (2.07) โดยมีปัญหาน้อยทุกประการ ได้แก่ สถานการณ์ศัตรูพืช เทคโนโลยีด้านการ

จัดการศัตรูพืช (2.12) การประชุมฯ ประชาสัมพันธ์ ผ่านหอกระจายข่าว (2.08) การประชาสัมพันธ์
วันจัดอบรมถ่ายทอดความรู้ งานวันสาธิต (2.07) และสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันของสมาชิก (1.98)

2.6 ปัญหาของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ปัญหาของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ปรากฏตามตาราง
การที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 สรุปปัญหาของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

ปัญหาของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ความหมาย
	2.55	น้อย
1. การจัดทำแผนการดำเนินงานศูนย์	2.17	น้อย
2. การจัดการศัตรูพืชและการให้บริการ	2.97	ปานกลาง
3. การสร้างและเชื่อมโยงเครือข่าย	3.66	มาก
4. การบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	1.87	น้อย
5. การเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์	2.07	น้อย

จากตารางที่ 4.19 สรุปปัญหาของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ปรากฏผล
ดังนี้

สรุปความคิดเห็น ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์จัดการ
ศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ภาพรวมปัญหาอยู่ในระดับน้อย (2.55) โดยปัญหาระดับมากในการ
สร้างและเชื่อมโยงเครือข่าย (3.66) ระดับปัญหাপานกลางในการจัดการศัตรูพืชและการให้บริการ
(2.97) และระดับปัญหาน้อยในการจัดทำแผนการดำเนินงานศูนย์ฯ (2.17) การเผยแพร่และ
ประชาสัมพันธ์ (2.07) การบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (1.87)

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์สถานการณ์ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เกี่ยวกับแนวทางพัฒนา การดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

5.1 การจัดเวทีสนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลศูนย์ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

การจัดเวทีสนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ด้านความพร้อมศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ด้านความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน และ ด้านการนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ไปใช้ประโยชน์ ซึ่งมีเป้าหมายการจัดเวทีสนทนา คณะกรรมการหรือผู้แทนศูนย์ละ 1 คน จำนวน 46 ศูนย์ โดยการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก (SWOT Analysis) เพื่อหาจุดแข็ง (strength) จุดอ่อน (weakness) โดยการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมถึง โอกาส (opportunity) และ อุปสรรค (threat) รายละเอียดตามตารางที่ 4.20

5.1.1 การศึกษาการจัดเวทีสนทนากลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ศูนย์จัดการ ศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ รายละเอียดตามตารางที่ 4.20

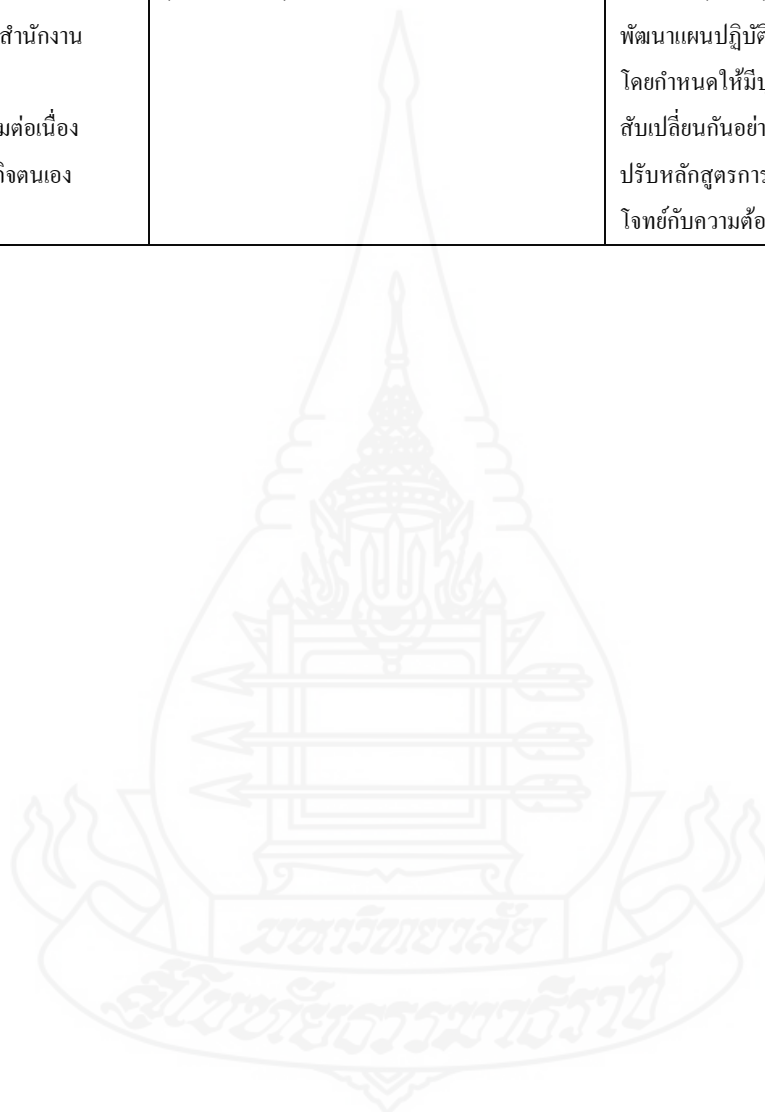

ตารางที่ 4.20 ผลวิเคราะห์ SWOT Analysis และ TOWS Matrix ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน
ในจังหวัดบุรีรัมย์

<p style="text-align: center;">ปัจจัยภายใน</p> <p style="text-align: center;">ปัจจัยภายนอก</p>	<p style="text-align: center;">จุดแข็ง (Strengths : S)</p> <p>S1 เอกสารวิชาการสื่อความรู้ พร้อมเผยแพร่ S2 ชีวภัณฑ์พร้อมใช้ไว้บริการ มีหัวเชื้อชีวภัณฑ์ และวัสดุอุปกรณ์ในการฝึกปฏิบัติ/สาธิตวิธี มีผู้ ปลดเชื้อสำหรับขยายชีวภัณฑ์ S3 วิทยากรพร้อมถ่ายทอดความรู้ S4 แปลงพยากรณ์ พร้อมแจ้งเตือนสถานการณ์ ศัตรูพืช S5 ศูนย์มีหลักสูตรการเรียนรู้ S6 ศูนย์ใช้ทรัพยากรในพื้นที่ท้องถิ่นประกอบการ เรียนรู้ S7 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีความรู้ในการ ขับเคลื่อน การบริหารจัดการกลุ่มมีเทคนิคในการ ถ่ายทอดความรู้และมีทักษะประสบการณ์ S8 สมาชิกนำความรู้ไปถ่ายทอดต่อได้ นำไปปฏิบัติ ได้ สามารถป้องกันโรคแมลงศัตรูพืชได้ด้วยตนเอง</p>	<p style="text-align: center;">จุดอ่อน (Weaknesses : W)</p> <p>W1 ไม่มีผู้ดูแลและให้บริการประจำอยู่ที่ศูนย์ W2 ผู้ปลดเชื้อทรุดโทรม W3 พืชสมุนไพรในท้องถิ่นไม่เพียงพอ W4 ศูนย์ขาดการจัดการที่ดี สภาพแวดล้อมและ ภูมิทัศน์ไม่เหมาะสม W5 ประชาชนชาวบ้านไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมศูนย์ W6 หลักสูตรไม่ครอบคลุมการใช้สมุนไพรใน ท้องถิ่น W7 หลักสูตรเก่าไม่ทันสมัยการถ่ายทอดความรู้ ใช้เวลานาน W8 วัสดุ อุปกรณ์ถ่ายทอดความรู้ไม่ทันสมัย W9 เจ้าหน้าที่บรรจุใหม่ขาดประสบการณ์การ ถ่ายทอดความรู้ และมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย W10 ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไม่มีความคิดริเริ่ม W11 เจ้าหน้าที่มีภารกิจมากปฏิบัติงานไม่ตามแผน</p>
<p style="text-align: center;">โอกาส (Opportunity : O)</p> <p>O1 ศูนย์ตั้งอยู่ในศาลาประชาคมหมู่บ้าน จึงมี หลายหน่วยงานเข้ามาทำกิจกรรม เช่น ธกส. พช. และสาธารณสุข เป็นต้น O2 การประกวดศูนย์จัดการศัตรูพืชดีเด่น O3 การติดตามนิเทศงานของกรมส่งเสริม การเกษตร O4 หน่วยงานอื่น ๆ นำหลักสูตรไปใช้ได้ O5 ผลิตสื่อองค์ความรู้ เผยแพร่แบบออนไลน์ เช่น VDO สาธิตการผลิต ขยายชีวภัณฑ์ผ่าน ช่องทางออนไลน์ ได้แก่ Youtube/facebook/Line และอื่น ๆ O6 ศูนย์ดำเนินกิจกรรมสอดคล้องกับนโยบายรัฐ O7 การอบรมถ่ายทอดความรู้ให้เจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตรอย่างต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่มี โอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น O8 ภาคเอกชนเข้าร่วมอบรม O9 กิจกรรมศูนย์ส่งเสริมการผลิตอาหาร ปลอดภัย O10 ภาคส่วนต่าง ๆ มีความสนใจสามารถ พัฒนาสมาชิกให้เป็นปราชญ์ชุมชนได้</p>	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงรุก (SO)</p> <p>พัฒนาการถ่ายทอดความรู้ การสาธิตวิธี การผลิต ขยายชีวภัณฑ์ และหลักสูตรการเรียนรู้ ผ่านช่อง ทางการสื่อสารรูปแบบออนไลน์และโซเชียลมีเดีย ในรูปแบบคลิปวิดีโอ (S1S2S5O4O5) พัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและ สมาชิกศูนย์ ให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการ อารักขาพืช (หมอพืช) (S7O6)</p>	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO)</p> <p>เสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตรและสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืช ชุมชน ให้เกิดความภาคภูมิใจ มีความรู้สึกเป็น เจ้าของและต้องการพัฒนา (W1W9W10O2O3O9)</p>

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)

อุปสรรค (Threats : T)	กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST)	กลยุทธ์เชิงรับ (WT)
<p>T1 สถานการณ์การแพร่ระบาดของติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ไม่สามารถฝึกปฏิบัติ และสาธิตได้</p> <p>T2 หน่วยงานมีการใช้ศูนย์มาก และต่อเนื่อง ทำให้ทรุดโทรม เช่น ชกส. พช. สำนักงานสาธารณสุข เป็นต้น</p> <p>T3 นโยบายการบริหารขาดความต่อเนื่อง</p> <p>T4 สมาชิกไม่มีเวลาปฏิบัติภารกิจตนเอง</p>	<p>พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ช่องทางการสื่อสาร เพื่อการเรียนรู้จากภาวะภัยคุกคาม เช่น การแพร่ระบาดของติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (S1S2S3S4T1)</p>	<p>พัฒนาและปรับปรุงสภาพแวดล้อม ภูมิทัศน์และห้องปฏิบัติงาน ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ให้มีความเหมาะสมกับลักษณะงานและมีความปลอดภัย (W4T2)</p> <p>พัฒนาแผนปฏิบัติงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน โดยกำหนดให้มีบุคลากรปฏิบัติหน้าที่หมุนเวียน สับเปลี่ยนกันอย่างต่อเนื่อง (W1T4)</p> <p>ปรับหลักสูตรการเรียนรู้ให้กระชับ ทันสมัย คอบ โภทย์กับความต้องการของเกษตรกร (W7T3)</p>

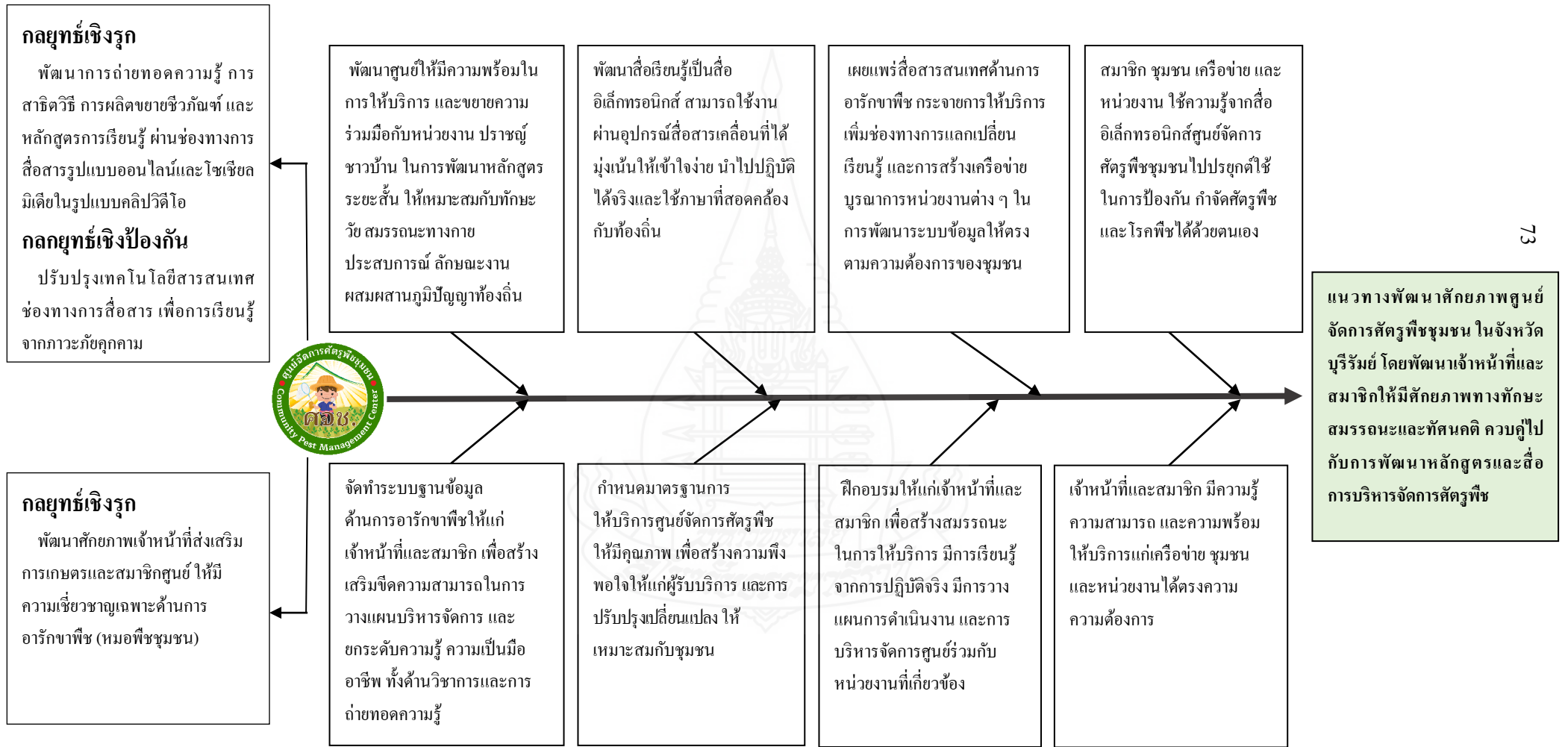
แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

จากการวิเคราะห์การจัดเวทีสนทนากลุ่มของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้กลยุทธ์ในการพัฒนาการถ่ายทอดความรู้ การสาธิตวิธีผลิตขยายชีวภัณฑ์ และหลักสูตรการเรียนรู้ ผ่านช่องทางการสื่อสารในรูปแบบออนไลน์และโซเชียลมีเดียในรูปแบบคลิปวิดีโอ ด้วยการปรับปรุงเทคโนโลยีสารสนเทศ ช่องทางการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้จากภัยคุกคาม และกลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและสมาชิกศูนย์ ให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการอารักขาพืช (หมอพืชชุมชน) ดังนี้

พัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนให้มีความพร้อมในการให้บริการ โดยการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชุมชนและประชาชนชาวบ้าน ด้วยการพัฒนาหลักสูตรผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กระชับและสามารถเรียนรู้ได้ในระยะสั้น การสาธิตหรือฝึกปฏิบัติเหมาะสมกับวัย สมรรถนะทางกาย ประสบการณ์ พัฒนาสื่อหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สามารถใช้งานผ่านอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ได้ มุ่งเน้นให้เข้าใจง่ายนำไปปฏิบัติได้จริง โดยเพิ่มการใช้ภาษาที่สอดคล้องกับท้องถิ่นในบางประเด็น เพื่อให้ง่ายต่อการสื่อสารพร้อมเผยแพร่สื่อสารสนเทศด้านการอารักขาพืช มีการให้บริการเชิงรุกโดยการเพิ่มช่องทางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และบูรณาการร่วมกับเครือข่ายต่าง ๆ ในการพัฒนาระบบข้อมูลให้ตรงกับความต้องการของชุมชน เพื่อให้สมาชิก ชุมชน เครือข่าย และหน่วยงาน ใช้ความรู้จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนไปประยุกต์ใช้ในการป้องกัน กำจัดศัตรูพืชได้

จัดทำระบบฐานข้อมูลด้านการอารักขาพืชให้แก่เจ้าหน้าที่และสมาชิก เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความเชื่อมั่น มีขีดความสามารถในการวางแผนบริหารจัดการ และยกระดับความรู้ ความเป็นมืออาชีพ ทั้งด้านวิชาการและการถ่ายทอดความรู้ กำหนดมาตรฐานการให้บริการ ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนให้มีคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการให้บริการและกำหนดเวลาแต่ละขั้นตอนอย่างชัดเจน เพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับบริการและปรับปรุงให้เหมาะสมกับชุมชน เพิ่มทักษะประสบการณ์ด้วยการฝึกอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่และสมาชิก เพื่อสร้างสมรรถนะในการให้บริการ โดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง บูรณาการแผนการดำเนินงาน และการบริหารจัดการ ศูนย์ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เจ้าหน้าที่และสมาชิก มีความรู้ ความสามารถ และความพร้อมให้บริการแก่เครือข่าย ชุมชน และหน่วยงานได้ตรงตามความต้องการ ดังภาพที่ 5.1

5.2 แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

ภาพที่ 5.1 แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

บรรณานุกรม

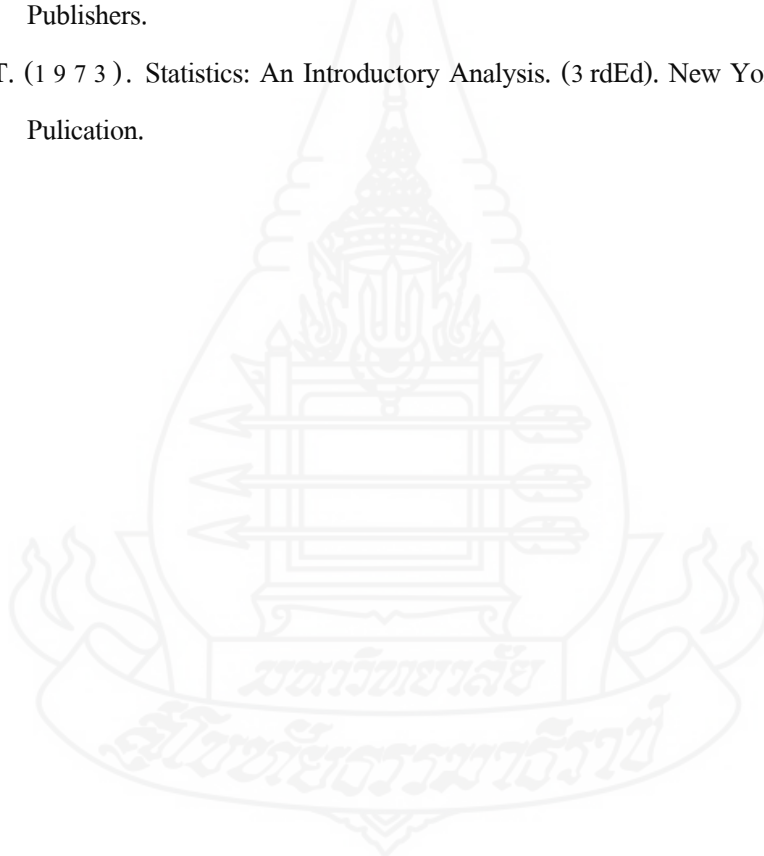
บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการเกษตร (2563) การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกต้องและปลอดภัย (พิมพ์ครั้งที่ 1)
กรุงเทพฯ : กองส่งเสริมการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ย
- กรมส่งเสริมการเกษตร (2555) เอกสารวิชาการการจัดการศัตรูพืช (พิมพ์ครั้งที่ 1) จังหวัดสมุทรสาคร
: สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี กรมส่งเสริมการเกษตร
- กรมส่งเสริมการเกษตร (2555) เอกสารวิชาการศัตรูธรรมชาติที่สำคัญ (พิมพ์ครั้งที่ 1) จังหวัด
สมุทรสาคร: กลุ่มสื่อส่งเสริมการเกษตร ส่วนส่งเสริมและเผยแพร่
- กรมส่งเสริมการเกษตร (2563) การใช้เชื้อจุลินทรีย์ (ชีวภัณฑ์) ในการควบคุมศัตรูพืช (พิมพ์ครั้งที่ 2)
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี
- กรมส่งเสริมการเกษตร (2559) คู่มือ โรงเรียนเกษตรกรเพื่อการจัดการศัตรูพืช ด้วยวิธีผสมผสาน
ฉบับปรับปรุง กองส่งเสริมการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ย
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2560) ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579)
และแผนพัฒนาการเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12
(พ.ศ. 2560 – 2564) : สำนักเศรษฐกิจการเกษตร
- กรมพัฒนาที่ดิน (2564) เอกสารเพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยี ชุดความรู้และเทคโนโลยีการพัฒนา
ที่ดินสำนักนิเทศและถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน
- กรมวิชาการเกษตร (2553) เอกสารวิชาการเกษตร คำนะนำการป้องกันกำจัดแมลงและสัตว์ศัตรูพืช
ปี 2553 กลุ่มกีฏและสัตววิทยา สำนักวิจัยพัฒนาการอารักขาพืช
- กรมส่งเสริมการเกษตร (2557) ศัตรูธรรมชาติ และจุลินทรีย์ที่สำคัญ (พิมพ์ครั้งที่ 2) ปี 2557 (ฉบับ
ปรับปรุง ปี 2555) กลุ่มพัฒนาสื่อส่งเสริมการเกษตร สำนักพัฒนาการถ่ายทอด
เทคโนโลยี
- _____ (2559) แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) กรมส่งเสริม
การเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- _____ (2563) รายงานประจำปี 2563 สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ กรมส่งเสริมการเกษตร
- _____ (2558) รายงานประจำปี กรมส่งเสริมการเกษตร (2558) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- _____ (2562) รายงานประจำปี กรมส่งเสริมการเกษตร (2562) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- _____ (2564) Farmer Map 2563 อ้างอิง ฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ณ วันที่ 30 เมษายน
2564 ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมส่งเสริมการเกษตร

- _____. (2561) เอกสารภาคผนวกประกอบการดำเนินกิจกรรม การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ภายใต้โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ประจำปีงบประมาณ 2562. กลุ่มส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านอารักขาพืชและดินปุ๋ย กรมส่งเสริมการเกษตร
- _____. (2563) เอกสารประกอบ การประชุมชี้แจงการดำเนินงานของสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ผ่านระบบการประชุมทางไกลออนไลน์ (Web Conference) วันที่ 20 เมษายน 2562 เวลา 9.30 – 12.00 น. หัวข้อเรื่อง นโยบายและแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, สำนักแผนงานและโครงการพิเศษ
- _____. (2563) แผนปฏิบัติการกรมส่งเสริมการเกษตร ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563 - 2565) กรมส่งเสริมการเกษตร
- ปริญญรัตน์ ภูศิริ และคณะ (2555) รายงานวิจัยเชิงสำรวจ โครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง ปี 2555 กรมส่งเสริมการเกษตร
- ปรีวัตร ไพโรศรีจันทร์ และพิชัย ทองดีเลิศ (2558) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืช ตำบลปรางมุนี อำเภอปรางมุนี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปีที่ 46 ฉบับที่ 3 (พิเศษ) กันยายน-ธันวาคม 2558.
- สุชาติ อ่อนคำ (2554). รายงานผลการดำเนินงาน เรื่อง การจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาการผลิตข้าวจังหวัดชัยนาท ปี 2553
- สุวรรณ ประณีตวาทกุล (2560) การประเมินมูลค่าทางเลือกของเกษตรกรผู้ปลูกฝักต่อการจัดการศัตรูพืชที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช ปีที่ 30 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2560
- _____. (2560) “การส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา” ในประมวลสาระชุดวิชา 91720 (หน่วยที่ 1 น. 16-20) นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์.
- _____. (2561) คู่มือการจัดการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน กองส่งเสริมการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ย กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- ทองสา ทองหนองยาง (2558) การพัฒนาการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดราชบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.

- พนิดา นันต์ะหน้อย (2558) การจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสานของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจังหวัดพะเยา (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- รัฐยา กลั่นจ้อย (2556) การดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- วีระพล บุญสมภพ (2551) การวิเคราะห์ SWOT ของอุตสาหกรรมน้ำตาลในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- วารุณี ทยางษ์ (2559) แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน จังหวัดสระบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- วรารัตน์ สุดชา (2561) การยอมรับการใช้เชื้อราไตรโคเดอร์มาในการผลิตข้าวนาปี ของเกษตรกรในจังหวัดกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น
- สมหญิง ทับทิมศรี (2560) การจัดการศัตรูพืชในนาข้าวของเกษตรกรตำบลดอนเจดีย์ อำเภอพนมหวาน จังหวัดกาญจนบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- สุนันท์ สีสังข์ (2558) การวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการสื่อสารในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- สวนีย์ เสริมสุข (2555) การวิจัยและพัฒนากระบวนการกำหนดกลยุทธ์ของครู พัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการได้รับการจ้างงานของ นักเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้สวอท (SWOT) (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต) มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริวรรณ วิญญาญงค์ และคณะ (2560) แนวทางพัฒนาการสื่อสารของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน จังหวัดสุรินทร์ วารสารแก่นเกษตร 45 ฉบับพิเศษ 1 : (2560)
- ศิริพร สมบูรณ์ (2552) ผลของการประยุกต์แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพร่วมกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ต่อพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในเกษตรกรอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยมหิดล

- อุไรวรรณ ดวงฉวี (2557) การป้องกันเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลในนาข้าวของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- เอกวินิต พรหมรักษา (2555). SWOT Analysis ด้าน Planning. ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงกลยุทธ์ชั้นสูง. แหล่งที่มา: <http://promruca-dba04.blogspot.com/2012/10/swot-analysis-swot-swot-humphrey-swot-2.html>. 18 ตุลาคม 2564.
- องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (2554) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม. ที่มา <http://www.mof.or.th/web/about.php?type=5> สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2564
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of Psychological Testing. (5 th ed). New York: Harper Collins Publishers.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3 rdEd). New York: Harper and Row Pulication.

ปรรณุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สืบราชสันตติวงศ์

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2563). *การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกต้องและปลอดภัย* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : กองส่งเสริมการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ย.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2555). *เอกสารวิชาการการจัดการศัตรูพืช* (พิมพ์ครั้งที่ 1). สมุทรสาคร : สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี .
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2555). *เอกสารวิชาการศัตรูธรรมชาติที่สำคัญ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). สมุทรสาคร : กลุ่มสื่อส่งเสริมการเกษตร ส่วนส่งเสริมและเผยแพร่
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2563). *การใช้เชื้อจุลินทรีย์ (ชีวภัณฑ์) ในการควบคุมศัตรูพืช* (พิมพ์ครั้งที่ 2 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2559). *คู่มือโรงเรียนเกษตรกรเพื่อการจัดการศัตรูพืช ด้วยวิธีผสมผสาน* (ฉบับปรับปรุง). กองส่งเสริมการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ย.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2560). *ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) และแผนพัฒนาการเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) : สำนักเศรษฐกิจการเกษตร.*
- กรมพัฒนาที่ดิน. (2564). *เอกสารเพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยี ชุดความรู้และเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน*. สำนักนิเทศและถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน.
- กรมวิชาการเกษตร. (2553). *เอกสารวิชาการเกษตร คำแนะนำการป้องกันกำจัดแมลงและสัตว์ศัตรูพืช ปี 2553 :กลุ่มกัญและสัตววิทยา สำนักวิจัยพัฒนาการอารักขาพืช.*
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2557). *ศัตรูธรรมชาติ และจุลินทรีย์ที่สำคัญ* (พิมพ์ครั้งที่ 2 ฉบับปรับปรุง ปี 2555). กลุ่มพัฒนาสื่อส่งเสริมการเกษตร สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี.
- _____. (2559). *แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579).*
- กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- _____. (2563). *รายงานประจำปี 2563. สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ กรมส่งเสริมการเกษตร.*
- _____. (2558). *รายงานประจำปี กรมส่งเสริมการเกษตร (2558).* กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- _____. (2562). *รายงานประจำปี กรมส่งเสริมการเกษตร (2562).* กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

- _____. (2561) เอกสารภาคผนวกประกอบการดำเนินกิจกรรม การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ภายใต้โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ประจำปีงบประมาณ 2562. กลุ่มส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านอารักขาพืชและ ดินปุ๋ย กรมส่งเสริมการเกษตร.
- _____. (2563) เอกสารประกอบ การประชุมชี้แจงการดำเนินงานของสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ผ่านระบบการประชุมทางไกลออนไลน์ (Web Conference). วันที่ 20 เมษายน 2562 เวลา 9.30 – 12.00 น. หัวข้อเรื่อง นโยบายและแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, สำนักแผนงานและ โครงการพิเศษ.
- _____. (2563) แผนปฏิบัติการราชการกรมส่งเสริมการเกษตร ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563 - 2565) กรมส่งเสริมการเกษตร.
- ปริญญารัตน์ ภูศิริ และคณะ. (2555). รายงานวิจัยเชิงสำรวจ โครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง ปี 2555. กรมส่งเสริมการเกษตร.
- ปรีวัตร ไพโรศรีจันทร์ และพิชัย ทองดีเลิศ. (2558). การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืช ตำบลปรางมบุรี อำเภอปรางมบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปีที่ 46 ฉบับที่ 3 (พิเศษ) กันยายน-ธันวาคม 2558.
- สุวรรณา ประณีตวตกุล. (2560). การประเมินมูลค่าทางเลือกของเกษตรกรผู้ปลูกผัก ต่อการจัดการศัตรูพืชที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม. วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช ปีที่ 30 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2560
- _____. (2560) “การส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา” ในประมวลสาระชุดวิชา 91720 (หน่วยที่ 1 น, 16 - 20). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์.
- _____. (2561). คู่มือการจัดการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน กองส่งเสริมการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ย. กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- ทองสา ทองหนองยาง. (2558). การพัฒนาการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดราชบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- พันธ์จิตต์ สีเหนียง, โชตนา ลีมสอน, เสาวลักษณ์ ฤทธิอนันต์ชัย และชัยกร สีเหนียง. (2557). การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) ระบบส่งเสริมการเกษตรในประเทศไทย: กรณีศึกษาพื้นที่ภาคกลาง. วารสารวิชาการ, (7)3, 601-612

- พนิดา นันตะหน้อย. (2558). *การจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสานของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน จังหวัดพะเยา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- พนิดา ศรีสว่าง. (2558). *การศึกษาความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนรถยนต์ ชุดประเภทสายไฟรถยนต์ในประเทศไทยก่อนเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (AEC)*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, นนทบุรี.
- แมนชาติ บัวทอง. (2559). *การวิเคราะห์และกลั่นกรองงาน ที่หน่วยงานสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. สำนักงานรัฐมนตรี, กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- รัฐยา กลั่นจ้อย. (2556). *การดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- วิลาสินี ภูเจริญยศ. (2557). *การวิเคราะห์แบบ SWOT เกี่ยวกับทัศนคติของการนำพระพุทธศาสนามาใช้ในการรักษาทางจิตเวชของจิตแพทย์ไทย*. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย. 57(1), 111-124.
- วีระพล บุญสมภพ. (2551). *การวิเคราะห์ SWOT ของอุตสาหกรรมน้ำตาลในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต). (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วารุณี ปลายหงษ์. (2559). *แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน จังหวัดสระบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- วรรัตน์ สุดชา. (2561). *การยอมรับการใช้เชื้อราไตรโคเดอร์มาในการผลิตข้าวนาปี ของเกษตรกรในจังหวัดกาฬสินธุ์*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- สมหญิง ทับทิมศรี. (2560). *การจัดการศัตรูพืชในนาข้าวของเกษตรกรตำบลคอนเจ็ด อำเภอพนมหวานจังหวัดกาญจนบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สุนันท์ สีสังข์. (2558). *การวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการสื่อสารในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

- สวนีย์ เสริมสุข. (2555). การวิจัยและพัฒนากระบวนการกำหนดกลยุทธ์ของครู พัฒนาทักษะที่จำเป็น
สำหรับการได้รับการจ้างงานของ นักเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้สวอท (SWOT)
(วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต) มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริวรรณ วิญญาองค์, จินดาขลิบทอง และเฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ. (2560). แนวทางพัฒนาการสื่อสารของ
ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจังหวัดสุรินทร์. วารสารแก่นเกษตร, 45(1), 515-520.
- ศิริพร สมบูรณ์. (2552). ผลของการประยุกต์แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพร่วมกับการมีส่วนร่วม
ของชุมชน ต่อพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชใน
เกษตรกรอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อุไรวรรณ ดวงฉวี. (2557). การป้องกันเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลในนาข้าวของสมาชิกศูนย์จัดการ
ศัตรูพืชชุมชน อำเภอบางปลาหม้อ จังหวัดสุพรรณบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตร
มหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาราช, นนทบุรี.
- เอกวินิต พรหมรักษา. (18 ตุลาคม 2564). SWOT Analysis ด้าน Planning. ทฤษฎีองค์การและการจัด
กาเชิงกลยุทธ์ขั้นสูง. สืบค้นจาก: [http://promruca-dba04.blogspot.com/2012/10/swot-
analysis-swot-swot-humphrey-swot-2.html](http://promruca-dba04.blogspot.com/2012/10/swot-analysis-swot-swot-humphrey-swot-2.html).
- องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร. (14 สิงหาคม 2564). การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม. สืบค้นจาก
<http://www.mof.or.th/web/about.php?type=5>.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. (5 th ed). New York: Harper Collins
Publishers.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd Ed). New York: Harper and Row Pulication.

ภาคผนวก

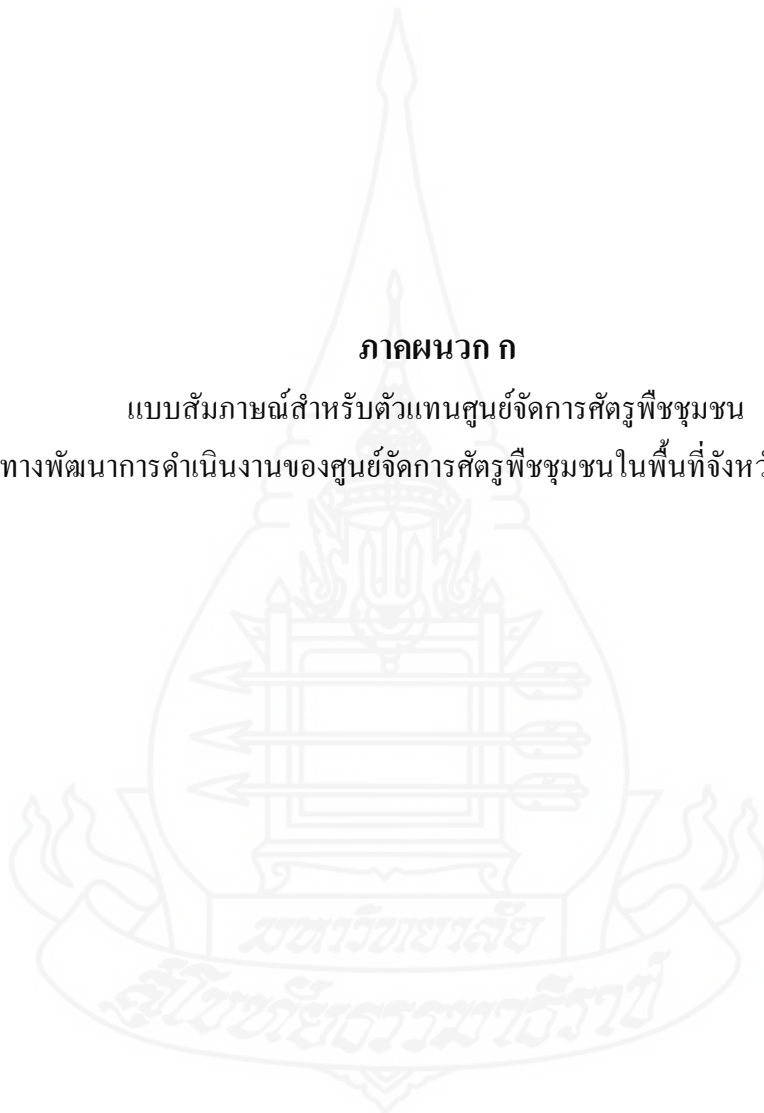
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์สำหรับตัวแทนศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

เรื่อง แนวทางพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์

แบบสัมภาษณ์สำหรับการศึกษา

เรื่อง แนวทางพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์

คำชี้แจง : 1. แบบสัมภาษณ์งานวิจัยฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช คำตอบในแบบสอบถามนี้จะนำไปใช้เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่าน กรุณาตอบคำถามทุกข้อ ตามความเป็นจริงและตามความคิดเห็นของท่าน

2. แบบสัมภาษณ์การวิจัยนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน สภาพทางสังคม เศรษฐกิจและความรู้ความสามารถของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ตอนที่ 3 ปัญหา เกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์สถานการณ์ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (SWOT analysis)

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน สภาพทางสังคม เศรษฐกิจและความรู้ความสามารถของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

ข้อมูลด้านพื้นฐาน

1. เพศ 1. ชาย 2. หญิง
2. ปัจจุบันท่านมีอายุ.....ปีเดือน
3. การศึกษาระดับสูงสุดของท่าน

☐ 1. ไม่ได้รับการศึกษา	☐ 2. ประถมศึกษาตอนต้น
☐ 3. ประถมศึกษาตอนปลาย	☐ 4. มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ 5. มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.)	☐ 6. อนุปริญญา หรือเทียบเท่า (ปวส.)
☐ 7.ปริญญาตรี	☐ 8. อื่น ๆ (ระบุ)
4. รายได้ครัวเรือน.....บาทต่อปี

ข้อมูลด้านสังคม

5. ท่านเป็นสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เป็นเวลา.....ปี.....เดือน
6. ท่านดำรงตำแหน่งใดในชุมชน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () 6.1 ไม่เป็น
- () 6.2 เป็น โปรดระบุดังนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
() 6.2.1 กำนัน	() 5.2.2 นายกองค้ำกรปกครองส่วนท้องถิ่น
() 6.2.3 สมาชิก อบต./เทศบาล	() 5.2.4 ผู้ใหญ่บ้าน
() 6.2.5 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	() 5.2.6 อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
() 6.2.7 อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน	() 5.2.8 อื่น ๆ (ระบุ)

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

7. สมาชิกในครัวเรือนมีทั้งหมด (รวมตัวท่าน) จำนวน.....คน
8. สมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำการเกษตร จำนวน.....คน
9. การประกอบอาชีพหลักของท่าน (ตอบได้เพียง 1 ข้อ)
() 9.1 ทำนา	() 9.2 ทำไร่
() 9.3 ทำสวน	() 9.4 เลี้ยงสัตว์
() 9.5 ประมง	() 9.6 รับราชการ
() 9.7 รัฐวิสาหกิจ	() 9.8 บริษัท (มีเงินเดือนประจำ)
() 9.9 ค้าขาย	() 9.10 รับจ้างทั่วไป
() 9.11 อื่น ๆ (ระบุ)	
10. การประกอบอาชีพรองของท่าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () 10.1 ไม่มี
- () 10.2 มี โปรดระบุ ดังนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
() 10.2.1 ทำนา	() 10.2.2 ทำไร่
() 10.2.3 ทำสวน	() 10.2.4 เลี้ยงสัตว์
() 10.2.5 ประมง	() 10.2.6 รับราชการ
() 10.2.7 รัฐวิสาหกิจ	() 10.2.8 บริษัท (มีเงินเดือนประจำ)
() 10.2.9 ค้าขาย	() 10.2.10 รับจ้างทั่วไป
() 10.2.11 อื่น ๆ (ระบุ)	

11. ท่านปลูกพืชชนิดใด

☐ 11.1 ข้าว	☐ 11.2 มันสำปะหลัง
☐ 11.3 ยางพารา	☐ 11.4 อ้อย
☐ 11.5 ไม้ผล	☐ 11.6 พืชผัก
☐ 11.7 อื่น ๆ (ระบุ)	

12. ท่านมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด จำนวน.....ไร่

☐ 12.1 พื้นที่ปลูกข้าว	จำนวน.....ไร่
☐ 12.2 พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง	จำนวน.....ไร่
☐ 12.3 พื้นที่ปลูกยางพารา	จำนวน.....ไร่
☐ 12.4 พื้นที่ปลูกอ้อย	จำนวน.....ไร่
☐ 12.5 พื้นที่ปลูกไม้ผล	จำนวน.....ไร่
☐ 12.6 พื้นที่ปลูกผัก	จำนวน.....ไร่
☐ 12.7 พื้นที่ปลูกสัตว์	จำนวน.....ไร่
☐ 12.8 พื้นที่ประมง	จำนวน.....ไร่
☐ 12.9 อื่น ๆ (ระบุ).....	จำนวน.....ไร่

13. ท่านทำการเกษตรมาแล้วเป็นเวลา.....ปี

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ท่านมีความคิดเห็นต่อ ศจช. ในประเด็นต่อไปนี้ในระดับใด

(1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด : 2 = เห็นด้วยน้อย : 3 = เห็นด้วยปานกลาง : 4 = เห็นด้วยมาก
: 5 = เห็นด้วยมากที่สุด)

ความคิดเห็นต่อศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.)	ระดับความคิดเห็น				
	1	2	3	4	5
1. ความพร้อมของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน					
1.1 สถานที่ตั้งศูนย์ฯ มีความเหมาะสม อยู่ในแหล่งชุมชน					
1.2 สามารถเดินทางสะดวก					
1.3 มีความพร้อมในการให้บริการ					
1.4 มีความพร้อมเกี่ยวกับ วัสดุ อุปกรณ์ที่สำคัญในการดำเนินกิจกรรม ศจช.					
1.5 สถานที่ในการผลิต ขยายชีวภัณฑ์มีความสะอาด และมีการ ป้องกันสารปนเปื้อน					
1.6 วัสดุ อุปกรณ์ในการตรวจสอบสารพิษตกค้างเบื้องต้น					
1.7 เอกสารวิชาการประกอบการวินิจฉัยศัตรูพืช					
1.8 มีความพร้อมในเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้แปลงติดตามสถานการณ์ ศัตรูพืช มีความพร้อม เช่น สวิง แวนขยาย อุปกรณ์เก็บตัวอย่าง โรคและแมลง					
1.9 การดูงานและการสร้างเครือข่าย					
1.10 เอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ					
2. หลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน					
2.1 หลักสูตรการผลิตขยายชีวภัณฑ์					
2.1.1 หัวข้ออบรม การผลิตขยายเชื้อราไตรโคเดอร์มา					
2.1.2 หัวข้ออบรม การผลิตขยายเชื้อราบีวเวอร์เรีย					
2.1.3 หัวข้ออบรม การผลิตขยายเชื้อรามตาไรเซียม					

ความคิดเห็นต่อศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.)	ระดับความคิดเห็น				
	1	2	3	4	5
2.2 หลักสูตรการผลิตขยายแมลงศัตรูธรรมชาติ					
2.2.1 หัวข้ออบรม การผลิตขยายแมลงหางหนีบ					
2.2.2 หัวข้ออบรม การผลิตขยายมวนพิฆาต					
2.2.3 หัวข้ออบรม การผลิตขยายแมลงช้างปีกใส					
2.2.4 หัวข้ออบรม การผลิตขยายแตนเบียนบราคอน					
2.3 หลักสูตรการใช้พืชสมุนไพรในการจัดการศัตรูพืช					
2.3.1 หัวข้ออบรม สารสกัดจากเมล็ดสะเดา					
2.3.2 หัวข้ออบรม การใช้ทางไหลในการควบคุมแมลงศัตรูพืช					
2.3.3 หัวข้ออบรม การผลิตสารสกัดตะไคร้หอม					
2.4 หลักสูตรกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรใน ศจช.					
2.4.1 หัวข้ออบรม การสำรวจสถานการณ์ศัตรูพืช					
2.4.2 หัวข้ออบรม ระบบนิเวศวิทยาของแมลงศัตรูพืช					
2.4.3 หัวข้ออบรม การจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน					
2.4.4 หัวข้ออบรม การจัดการแมลง และ โรคพืชที่สำคัญ					
3. ความรู้ความสามารถเจ้าหน้าที่ส่งเสริม					
3.1 ความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันกับสมาชิก ศจช.					
3.2 การบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
3.3 วิธีการถ่ายทอดความรู้					
3.4 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
3.5 กระบวนการสร้างความเข้าใจแก่สมาชิก					
3.6 ความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรม					
3.7 การเป็นวิทยากรที่เลี้ยง					
3.8 การวางแผนการจัดการศัตรูพืช					
3.9 การตัดสินใจแก้ปัญหา					

ความคิดเห็นต่อศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.)	ระดับความคิดเห็น				
	1	2	3	4	5
4. ความเป็นประโยชน์ของ ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน					
4.1 การวางแผนป้องกันและกำจัดศัตรูพืช					
4.2 การเตรียมชีวภัณฑ์เพื่อใช้ในการควบคุมศัตรูพืช					
4.3 การถ่ายทอดองค์ความรู้ของสมาชิก ศจช. แก่เกษตรกรรายอื่น ๆ และผู้สนใจ					
4.4 ความสามารถในการเป็นวิทยากรของสมาชิกศูนย์ จัดการศัตรูพืช ที่ผ่านการอบรมจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร					

ตอนที่ 3 ปัญหา เกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ท่านพบปัญหาในการใช้บริการจาก ศจช. ในประเด็นต่อไปนี้ในระดับใด และมีข้อเสนอแนะ อย่างไร

1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากมากที่สุด

ประเด็นปัญหา	ระดับปัญหา					ข้อเสนอแนะ
	1	2	3	4	5	
1. การจัดทำแผนการดำเนินงานศูนย์						
1.1 การร่วมกำหนดหลักสูตร ตารางการเรียนรู้ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง						
1.2 การรับการถ่ายทอดความรู้/ฝึกปฏิบัติตาม กระบวนการโรงเรียนเกษตรกร						
1.3 การปฏิบัติการในแปลงติดตามสถานการณ์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง						
1.4 การวางแผนการผลิตขยายชีวภัณฑ์						

ตอนที่ 3 (ต่อ)

ประเด็นปัญหา	ระดับปัญหา					ข้อเสนอแนะ
	1	2	3	4	5	
2 การจัดการศัตรูพืชและการให้บริการ						
2.1 การเตือนการระบาดของข้อมูลที่บันทึก ได้จากแปลงติดตามสถานการณ์						
2.2 การให้บริการวินิจฉัยศัตรูพืชแก่เกษตรกรและชุมชนที่มีปัญหา						
2.3 การให้บริการตรวจวิเคราะห์สารพิษตกค้างแก่เกษตรกรที่มาขอรับบริการ						
2.4 การบริการข้อมูลเกี่ยวกับศัตรูพืช โดยศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน						
3. การสร้างและเชื่อมโยงเครือข่าย						
3.1 การสร้างเครือข่ายจัดการศัตรูพืชในชุมชนให้เกิดความร่วมมือ						
3.2 การพัฒนาเกษตรกรในชุมชนด้านการจัดการศัตรูพืชและด้านการเกษตร						
3.3 การจัดแหล่งเรียนรู้ให้เกษตรกร/บุคคลทั่วไป/สมาชิกศูนย์อื่น						
3.4 การจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้						
4. การบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง						
4.1 การร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร						
4.2 การร่วมกับคณะกรรมการและสมาชิกศูนย์						
4.3 การร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการข้าว กรมพัฒนาที่ดิน กรมวิชาการเกษตร						
4.4 ร่วมกับภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น						

ตอนที่ 3 (ต่อ)

ประเด็นปัญหา	ระดับปัญหา					ข้อเสนอแนะ
	1	2	3	4	5	
5. การเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์						
5.1 สร้างความเข้าใจอันดีต่อกันของสมาชิก						
5.2 การประชุมฯ ประชาสัมพันธ์ ผ่านหอกระจายข่าว						
5.3 สถานการณ์ศัตรูพืช เทคโนโลยีด้านการจัดการศัตรูพืช						
5.4 การประชาสัมพันธ์วันจัดอบรมถ่ายทอดความรู้งานวันสาธิต						

ตอนที่ 4 ประเด็นจัดเวทีสนทนา

ประเด็น	จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)	โอกาส (Opportunity)	อุปสรรค (Threats)
ความพร้อมศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน				
หลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน				
ความรู้ ความสามารถของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ในการดำเนินการของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน				
การนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนไปใช้ประโยชน์				

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

ภาคผนวก ข

รายชื่อศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของบุรีรัมย์

รายชื่อศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์

ที่	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน	จำนวนสมาชิก (ราย)	ชนิดพืชที่ปลูก
1	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านสว่าง	35	ข้าว
2	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านโศกกฐิน	30	ข้าว
3	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลจรเข้มาก	30	มันสำปะหลัง
4	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลเขาออก	30	มันสำปะหลัง
5	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลนิคม	35	ข้าว
6	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลสตึก	30	มันสำปะหลัง
7	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลพุทไธสง	33	ข้าว
8	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลบ้านจาน	30	ข้าว
9	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนอำเภอแคนดง	30	ข้าว
10	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนอำเภอแคนดง	30	ข้าว
11	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลเจริญสุข	30	ข้าว
12	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยายแยมพัฒนา	30	ข้าว
13	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านสำโรง	30	ข้าว
14	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านโนนสวรรค์	30	ข้าว
15	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านหนองโคน	30	ข้าว
16	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนโคกกล่าม	30	ข้าว
17	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านสวนใหม่	30	ข้าว
18	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านเพชร	30	ข้าว
19	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านหนองบอน	30	ข้าว
20	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านโนนพะยอม	33	มันสำปะหลัง
21	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลหนองไทร	30	ข้าว
22	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลนางรอง	30	ข้าว
23	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลตาจิง	34	มันสำปะหลัง
24	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลหนองแวง	30	มันสำปะหลัง
25	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลกลันทา	30	ข้าว
26	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านโนนสำราญ	30	ข้าว
27	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนโคกเหล็ก	30	ข้าว

รายชื่อศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์ (ต่อ)

ที่	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน	จำนวนสมาชิก (ราย)	ชนิดพืชที่ปลูก
28	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านสวนโน	30	ข้าว
29	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนหนองไม้งาม	30	มันสำปะหลัง
30	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านโคกกระชายเหนือ	30	ข้าว
31	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลโกรกแก้ว	30	มันสำปะหลัง
32	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลโนนสุวรรณ	30	มันสำปะหลัง
33	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลหนองบัว	30	ข้าว
34	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลไทยเจริญ	30	ข้าว
35	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลคูเมือง	30	มันสำปะหลัง
36	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลพรสำราญ	30	ข้าว
37	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลหนองแวง	30	ข้าว
38	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านโนน	30	ข้าว
39	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลโนนดินแดง	30	มันสำปะหลัง
40	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลลำนางรอง	32	พืชผัก
41	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลช่อผกา	30	ข้าว
42	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลขำนิ	30	ข้าว
43	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจันดุม	30	ข้าว
44	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านเขว้า	30	ข้าว
45	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านหนองตะคร้อ	30	ข้าว
46	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านประชาสามัคคี	30	มันสำปะหลัง

ภาคผนวก ค

การจัดระดับชั้นศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) ปี 2563

รายชื่อศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์

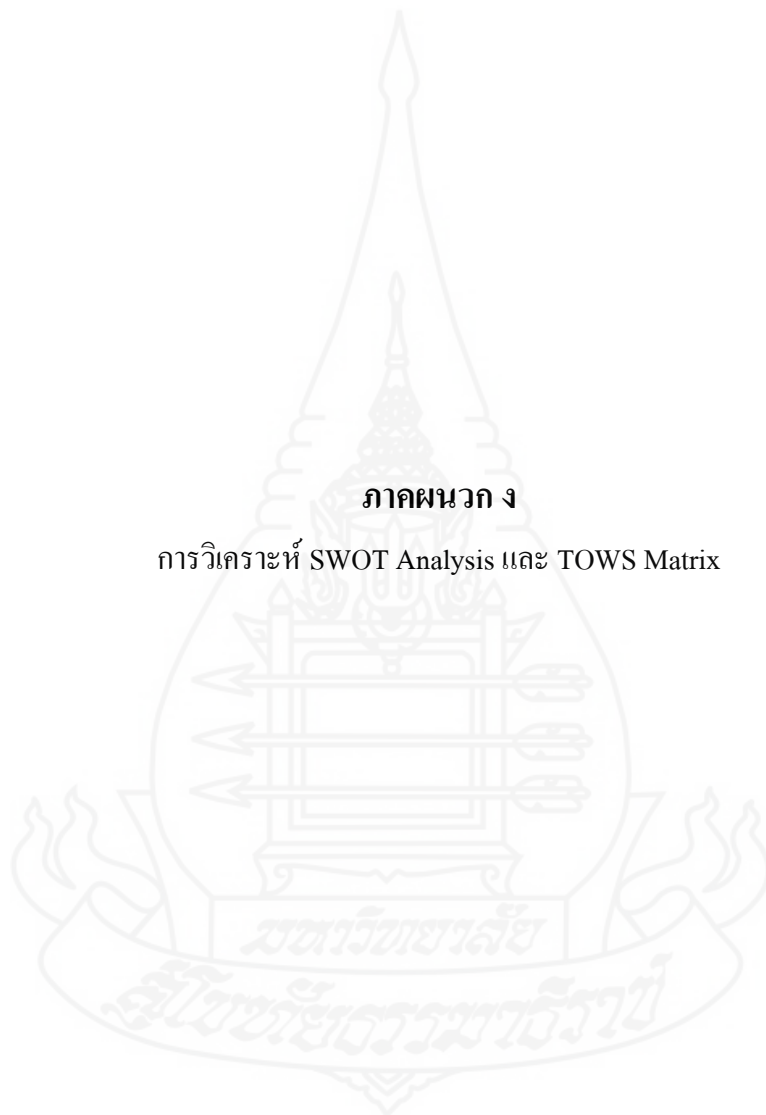
ที่	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน	ชนิดพืชที่ปลูก	การจัดชั้น
1	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านสว่าง	ข้าว	B
2	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้าน โศกกฐิน	ข้าว	C
3	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลจรเข้มาก	มันสำปะหลัง	B
4	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลเขาออก	มันสำปะหลัง	B
5	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลนิคม	ข้าว	A
6	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลสตึก	มันสำปะหลัง	B
7	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลพุทไธสง	ข้าว	B
8	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลบ้านจาน	ข้าว	B
9	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนอำเภอแคนดง	ข้าว	C
10	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนอำเภอแคนดง	ข้าว	C
11	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลเจริญสุข	ข้าว	B
12	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยายแ้ววัฒนา	ข้าว	C
13	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านตำโรง	ข้าว	B
14	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านโนนสวรรค์	ข้าว	A
15	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านหนองโคน	ข้าว	B
16	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนโคกล่าม	ข้าว	B
17	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านสวนใหม่	ข้าว	B
18	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านเพชร	ข้าว	B
19	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านหนองบอน	ข้าว	B
20	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านโนนพะยอม	มันสำปะหลัง	B
21	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลหนองไทร	ข้าว	B
22	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลนางรอง	ข้าว	B
23	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลตาจ	มันสำปะหลัง	B
24	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลหนองแวง	มันสำปะหลัง	B
25	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลกลันทา	ข้าว	A
26	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านโนนสำราญ	ข้าว	B
27	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนโคกเหล็ก	ข้าว	B
28	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านสวนใน	ข้าว	B

รายชื่อศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์ (ต่อ)

ที่	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน	ชนิดพืชที่ปลูก	การจัดชั้น
29	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนหนองไผ่งาม	มันสำปะหลัง	B
30	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้าน โลกกระชายเหนือ	ข้าว	B
31	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบล โกรกแก้ว	มันสำปะหลัง	A
32	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบล โนนสุวรรณ	มันสำปะหลัง	B
33	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลหนองบัว	ข้าว	B
34	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลไทยเจริญ	ข้าว	C
35	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านกอกโคก	มันสำปะหลัง	B
36	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านสระปะคำ	ข้าว	B
37	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลหนองแวง	ข้าว	B
38	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้าน โนน	ข้าว	B
39	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบล โนนดินแดง	มันสำปะหลัง	B
40	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลลำนางรอง	พืชผัก	B
41	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลช่อผกา	ข้าว	B
42	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลชานี	ข้าว	B
43	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจันดุม	ข้าว	A
44	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านเขว้า	ข้าว	B
45	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านหนองตะคร้อ	ข้าว	B
46	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านประชาสามัคคี	มันสำปะหลัง	B

ภาคผนวก ง

การวิเคราะห์ SWOT Analysis และ TOWS Matrix

การวิเคราะห์สถานการณ์ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการ
ดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

1 การจัดเวทีสนทนากลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ศูนย์จัดการศัตรูพืช
ชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ด้านสถานที่ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ผลวิเคราะห์ข้อมูลด้านสถานที่ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

<p style="text-align: center;">ปัจจัยภายใน</p> <p style="text-align: center;">ปัจจัยภายนอก</p>	<p style="text-align: center;">จุดแข็ง (Strengths : S)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีหัวเชื้อชีวภัณฑ์ มีเชื้อชีวภัณฑ์พร้อมใช้และวัสดุอุปกรณ์มีความพร้อมในการผลิตชีวภัณฑ์ ฝึกปฏิบัติและการสาธิตวิธี 2. มีวิทยากรพร้อมถ่ายทอดความรู้ 3. มีเอกสารวิชาการ สื่อความรู้พร้อมเผยแพร่ 4. มีผู้เชี่ยวชาญสำหรับขยายชีวภัณฑ์ 5. แปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช มีธงสัญลักษณ์แจ้งเตือน 6. มีระเบียบข้อบังคับกลุ่ม 	<p style="text-align: center;">จุดอ่อน (Weaknesses : W)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่มีผู้ดูแลให้บริการประจำศูนย์ 2. ผู้เขียนเชื้อเสื่อมโทรม 3. ไม่มีแปลงปลูกพืชสมุนไพร 4. การบริหารจัดการศูนย์ไม่ดีพอ 5. แผนปฏิบัติงานไม่ชัดเจน 6. สภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ไม่เหมาะสม
<p style="text-align: center;">โอกาส (Opportunity : O)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีการใช้ศูนย์ร่วมกันหลายหน่วยงาน 2. มีการประกวด ศจช.ดีเด่น 3. มีการติดตามนิเทศงานตามระบบส่งเสริมการเกษตร 	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงรุก (SO)</p> <p>พัฒนากิจกรรมศูนย์ให้มีความพร้อมให้บริการทุกหน่วยงาน และสามารถประกวด ศจช.ดีเด่นได้ (S1,S2,S3,S4,S5,S6,O1,O2)</p>	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO)</p> <p>สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้สมาชิกและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (W4,O3)</p>
<p style="text-align: center;">อุปสรรค (Threats : T)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. หน่วยงานต่างๆ ใช้ศูนย์ดำเนินกิจกรรมหลากหลาย ทำให้ศูนย์ฯ ทрудโทรม 2. การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 ไม่สามารถอบรมฝึกทักษะและสาธิตวิธีแบบเผชิญหน้าได้ 	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST)</p> <p>พัฒนาสื่อความรู้ต่างๆ พร้อมเผยแพร่แบบออนไลน์ (S3,T2)</p>	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงรับ (WT)</p> <p>ปรับปรุงให้ศูนย์พร้อมสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์มีความเหมาะสมและปลอดภัย (W6,T1)</p>

2. การจัดเวทีเพื่อวิเคราะห์ ข้อมูลสถานการณ์ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ผลวิเคราะห์ข้อมูลด้านหลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

<p>ปัจจัยภายใน</p> <p>ปัจจัยภายนอก</p>	<p>จุดแข็ง (Strengths : S)</p>	<p>จุดอ่อน (Weaknesses : W)</p>
	<ol style="list-style-type: none"> มีหลักสูตรการเรียนรู้หลากหลายพร้อมถ่ายทอดความรู้ มีวิทยากรพร้อมถ่ายทอดความรู้ มีหลักสูตรการใช้สมุนไพร ระยะเวลาการเรียนรู้ตามหลักสูตรชัดเจน 	<ol style="list-style-type: none"> ขาดการผสมผสานภูมิปัญญาไม่มีปราชญ์ชาวบ้านร่วมกิจกรรม ไม่ครอบคลุมการใช้สมุนไพรในท้องถิ่น หลักสูตรเก่า และขาดอุปกรณ์ถ่ายทอดความรู้ที่ทันสมัย
<p>โอกาส (Opportunity : O)</p>	<p>กลยุทธ์เชิงรุก (SO)</p>	<p>กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO)</p>
<ol style="list-style-type: none"> หน่วยงานต่างๆ นำหลักสูตรไปใช้ในการอบรมถ่ายทอดความรู้ หลักสูตรสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐที่มุ่งผลิตอาหารปลอดภัย สร้างคลิปวิดีโอสรุปองค์ความรู้ของหลักสูตรต่างๆ แบบสั้นๆ เพื่อเผยแพร่ 	<p>พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ให้กระชับ ชัดเจนและครอบคลุม ให้ทุกหน่วยงานสามารถนำไปใช้จัดอบรมได้</p> <p>(S1,S2,S4,O1)</p>	<p>พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยพร้อมสร้างเป็นคลิปความรู้ในการเผยแพร่</p> <p>(W3,O3)</p>
<p>อุปสรรค (Threats : T)</p>	<p>กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST)</p>	<p>กลยุทธ์เชิงรับ (WT)</p>
<ol style="list-style-type: none"> การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา COVID-19 ขาดการอบรมแบบเผชิญหน้า ไม่มีการฝึกทักษะ การปรับเปลี่ยนนโยบายภาครัฐและนโยบายการบริหารไม่ต่อเนื่อง 	<p>ส่งเสริมและพัฒนาวิทยากรในการสร้างหลักสูตรการเรียนรู้ผ่านช่องทางสื่อสารในภาวะภัยคุกคาม เช่น โรคระบาดไวรัสโคโรนา COVID-19</p> <p>(S2,T1)</p>	<p>ส่งเสริมสนับสนุนให้ปราชญ์ร่วมพัฒนาหลักสูตรโดยใช้ภูมิปัญญามาผสมผสานกับวิชาการสมัยใหม่เพื่อให้นำไปใช้ได้ในทุกการเปลี่ยนแปลง</p> <p>(W1,W2,T2)</p>

3. การจัดเวทีเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ด้านความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ผลวิเคราะห์ข้อมูล ด้านความรู้ ความสามารถของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ในการ ดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

<p style="text-align: center;">ปัจจัยภายใน</p> <p style="text-align: center;">ปัจจัยภายนอก</p>	<p style="text-align: center;">จุดแข็ง (Strengths : S)</p> <p>1. ความรู้ความสามารถในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน</p> <p>2. มีเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ มีการใช้เทคโนโลยีระบบสารสนเทศในการสื่อสารงานส่งเสริมการเกษตร</p> <p>3. มีทักษะและประสบการณ์ วางแผนดำเนินกิจกรรมศูนย์อย่างเป็นขั้นตอน</p> <p>4. มีความรู้การส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่ม</p>	<p style="text-align: center;">จุดอ่อน (Weaknesses : W)</p> <p>1. ภาระกิจมากไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามแผน</p> <p>2. เจ้าหน้าที่บรรจุใหม่ ขาดประสบการณ์ในการถ่ายทอดความรู้</p>
<p style="text-align: center;">โอกาส (Opportunity : O)</p> <p>1. หน่วยงานจัดอบรมถ่ายทอดความรู้อย่างต่อเนื่อง</p> <p>2. การศึกษาต่อระดับสูงขึ้นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร</p> <p>3. ภาคเอกชนร่วมอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้</p>	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงรุก (SO)</p> <p>ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้เป็นนักส่งเสริมมืออาชีพ</p> <p>(S1,S2,S3,S4.O1)</p>	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO)</p> <p>เสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้เกิดความมั่นใจและมีความก้าวหน้า</p> <p>(W2,O1,O2)</p>
<p style="text-align: center;">อุปสรรค (Threats : T)</p> <p>1. ขาดการฝึกทักษะ การสาธิตวิธี เนื่องจากสถานการณ์โควิด</p> <p>2. สถานการณ์โควิดทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานในพื้นที่ได้ตามแผนที่วางไว้</p>	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST)</p> <p>พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ช่องทางการสื่อสารการปฏิบัติงานในพื้นที่</p> <p>(S2,T2)</p>	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงรับ (WT)</p> <p>พัฒนาปรับปรุงแผนปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในพื้นที่เพื่อให้อาจขับเคลื่อนได้ตามแผนที่วางไว้</p> <p>(W1,T2)</p>

4. การจัดเวทีเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนใน
จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านความรู้ที่ได้รับจากศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนไปใช้ประโยชน์

ผลวิเคราะห์ข้อมูลด้านการความรู้ที่ได้รับจากศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนไปใช้ประโยชน์

<p style="text-align: center;">ปัจจัยภายใน</p> <p style="text-align: center;">ปัจจัยภายนอก</p>	<p style="text-align: center;">จุดแข็ง (Strengths : S)</p> <p>1. สมาชิกสามารถผลิตขยายชีวภัณฑ์และนำความรู้ไปถ่ายทอดให้เกษตรกรรายอื่นได้</p> <p>2. สมาชิกสามารถจัดการโรคแมลงศัตรูพืชเบื้องต้นได้</p> <p>3. สมาชิกสามารถแจ้งพยากรณ์และเตือนการระบาดของศัตรูพืช</p>	<p style="text-align: center;">จุดอ่อน (Weaknesses : W)</p> <p>1. ขาดความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์</p> <p>2. ความรู้ไม่ครอบคลุมทุกด้าน</p> <p>3. ถ่ายทอดความรู้ไม่เป็น</p>
<p style="text-align: center;">โอกาส (Opportunity : O)</p> <p>1. นำความรู้ไปใช้ผลิตอาหารปลอดภัย</p> <p>2. ทุกหน่วยงาน องค์กรต่างๆ ให้ความสนใจ สามารถรวบรวมความรู้จากศูนย์ฯ และสร้างเกษตรกรต้นแบบ</p>	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงรุก (SO)</p> <p>พัฒนาและเสริมสร้างทักษะ เทคนิควิธีการถ่ายทอดความรู้ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้สมาชิกเป็นเกษตรกรต้นแบบ หรือ ปราชญ์ชุมชน</p> <p>(S1,S2,S3,O2)</p>	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO)</p> <p>พัฒนาและปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ การถ่ายทอดความรู้ ร่วมกับหน่วยงานและองค์กรต่างๆ</p> <p>(W1,W2,W3,O2)</p>
<p style="text-align: center;">อุปสรรค (Threats : T)</p> <p>1. หน่วยงาน องค์กรต่างๆ มาเรียนรู้และใช้ประโยชน์จากศูนย์จำนวนมาก</p> <p>2. สมาชิกไม่มีเวลาดำเนินกิจกรรมการเกษตรส่วนตัว</p>	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST)</p> <p>ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกเป็นวิทยากรมืออาชีพ สามารถเดินทางไปถ่ายทอดความรู้ให้กับองค์กรและหน่วยงานต่างๆ ได้</p> <p>(S1,S2,S3,T1)</p>	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงรับ (WT)</p> <p>ส่งเสริมและสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับหน่วยงานองค์กรต่างๆ และภาคีเครือข่าย</p> <p>(W1,W2,W3,T1)</p>

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายไพศาล แก้วบุตรดี
วัน เดือน ปีเกิด	19 กรกฎาคม 2513
สถานที่เกิด	อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (เทคโนโลยีการเกษตร) สถาบันราชภัฏอุดรธานี, รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการพิเศษ

